

Slovenski Učitelji

*Pedagoška revija
in glasilo. Slomškove družbe
v Ljubljani*

1-2

LETO XXXIX

1938

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč)

Vsečina št. 1.—2: † Jaklič Franc, Ivan Štrukelj. — Srečanje s Francetom Jakličem. Franc Ločniškar. — Učitelj - vzgojitelj - človek. Vinko Brumen. — Cvetje in dih iz šolskega dela. Milena. — Gospodarska vzgoja kmečkega otroka. Alfonz Kopriva. — Protialkoholno delo in šola. Vojko Jagodič. — Naša narodna šola po razdelitvi razredov. P. A. — Star slovenski greh. Slavoljub. — † Nadškof Jeglič — narodni vzgojitelj. Etbin Bojc. — Ljudska vpraševnost pri krstu otroka. Ema Deisinger. — Slomšek — Pestalozzi. Ema Deisinger. — O pomanjkanju spoštljivosti današnje mladine do staršev. Ema Deisinger. — Strossmayerjev dan. Fr. Filipič. — Božični zbor Slomškove družbe. A. L. — Beleške. — Razglednik.

Etbin Bojc: Strukturna psihologija in pedagogika.

Ponatis iz »Slovenskega Učitelja«.

Komisijska založba Jugoslovanske knjižarne. Cena 10 din. Obseg 32 strani.

To novo delo je bilo potrebno, da se izpolni vrzel v naši pedagoški knjižnici o eni najnovejših in najvažnejših smeri sodobne psihologije in pedagogike. Strukturna psihologija in pedagogika se je namreč doslej po naših pedagoških revijah sicer omenjala in sem pa tja tudi na kratko označevala, v tem delu pa smo dobili strnjeno sliko in prikaz te smeri, da se bo mogel vsakdo temeljito o njej poučiti. Knjiga je pisana v glavnem v znanstveni obliki na sintetični način, le tu in tam se ji pozna prvotna oblika predavanja, ki ga je pisec imel na lanskem učiteljskem zborovanju Pedagoškega društva, kar tudi omenja v začetni besedi. Obširen uvod nam — kot nekaka uvertura — prikaže značilnosti in pomembnosti te nove smeri, ki predstavlja pravo celotnostni življenjski nazor. Strukturno gledanje na svet in življenje, mladostnika in vzgojo, ki jo nudita dom in šola, je tisto važno gledišče za učitelja in vzgojitelja naših dni, ki nas ovaruje vseh enostranosti in skrajnosti raznih sodobnih teženj. Tako nam je knjiga tudi iz časovno kulturnega stališča dobrodošla, da razjasni pojme in razširi naše poglede do tiste celote kulture, ki mora priti vsakemu izobražencu, tembolj pa vzgojitelju v meso in kri, če hočemo, da bo naše prizadevanje uspešnejše in popolnejše.

Vsa poglavja te knjižice: Označitev, zgodovinski razvoj, vsebinske vrste, strukturne psihologije, njen odnos do razvojne psihologije in do pedagogike so za nas tako nova kakor zanimiva in poučna, saj se nam odpirajo širši vidiki in totalnostni pogledi, ki so vzgojitelju dragoceni. Boljše, globlje, celotnejše spoznanje življenja in rasti človeka pa je edini pogoj za naprednejše ravnanje v pedagoški praksi. V knjižici je zbrana v glavnem vsa pomembnejša zadevna literatura, vendar takó, da predstavlja to delo enovito, sintetsko, široko kulturno poimovanje strukturne psihologije in prikazovanje njenega pomena za pedagogiko in boljše spoznanje našega izobraženca sploh. Ne smelo bi biti šole in vzgojitelja ter izobraženca pri nas, ki bi ne naročil in prebral te brošure. Ker je naklada razmeroma majhna, pohitite! Dobi se v Jugoslovanski in vseh večjih knjižarnah.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Ivan Štrukelj

† Jaklič Franc

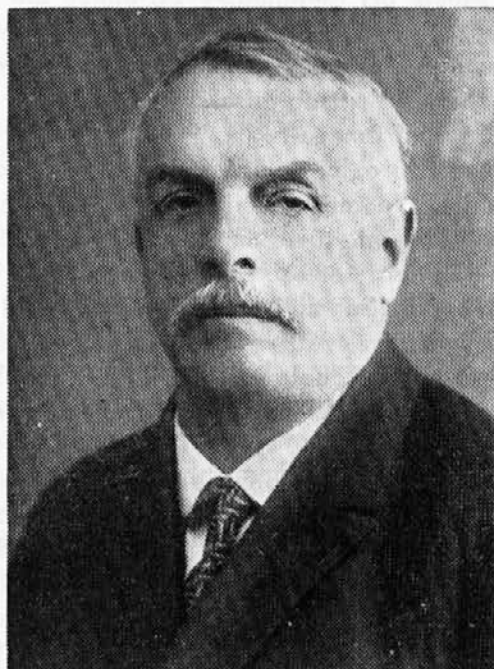
Umrli je dne 31. dec. 1937. v Mostah pri Ljubljani, kamor se je bil naselil po upokojitvi. Pokopan je bil 2. jan. 1938. Zanimivo je to, da je prvi iz novo-ustanovljene ljubljanske župnije sv. Družine, ki je bila dan prej, t. j. 1. januarja 1938., slovesno otvorjena. Prvi je bil, ki je v občinskem odboru predlagal večjo vsoto za ustanovitev te župnije, in prvega iz te župnije je poklical Bog k sebi po večno plačilo.

Njegova zadnja pot je bila veličastna po številu in odliki udeležencev, ki so spremljali pokojnika do groba.

Od kod in zakaj je izkazalo ljudstvo Jakliču toliko čast? Zato ker je bil Jaklič velik po katoliškem značaju in po delu, kakor bomo pozneje videli.

Rojen je bil 6. dec. 1868. v Podgorici (od tod njegov psevdonim Podgoričan) v Dobropoljah. V l. 1881—1885 je obiskoval gimnazijo, šel nato na učiteljsiše, a je v tretjem letniku prekinil študije (1888). Kaj je bilo neki vzrok temu? Kakor že od nekda, tako je bilo tudi tedaj, da so bistroumnejši dijaki izdelovali naloge svojim manj nadarjenim tovarišem. Tudi Jaklič je imel ta posel. Toda — čudo! Vsi oni, ki jim je Jaklič napravil naloge, so dobili odlične in prav dobre rede, on sam pa ne. To se mu je videlo krivično. Zbral je zvezke, kjer so bile njegove naloge in jih poslal naravnost naučnemu ministrstvu na Dunaj, on pa je kmalu nato izstopil iz šole. Ali je moral, ali je izstopil sam od sebe, tega ne vem.

Jeseni 1889 je dobil službo kot pomožni učitelj v Ljubljani (II. deška šola), pol leta nato je bil v Škofji Loki, potem eno leto na barjanski šoli in potem dve leti na Ledini v Ljubljani. Tu je moral poučevati tudi telo-

vadbo, čeprav je bil za pouk tega predmeta fizično popolnoma nesposoben. Leta 1892 je napravil v Kopru zrelostni izpit, postal 15. julija 1893 začasni, po usposobljenostnem izpitu leta 1894 stalni učitelj v Dobropoljah, kjer je pozneje postal tudi nadučitelj.

Od leta 1901 je bil deželni, od leta 1907 pa tudi državni poslanec avstrijske zbornice. Po prevratu se je iz Dobropolj kmalu izselil. Nekateri Dobropoljci so mu grenili življenje zaradi njegovega političnega mišljenja, kar ga je silno bolelo. Prodal je svoje posestvo in se izselil v Št. Janž. Kasneje so Dobropoljci nepremišljeno dejanje obžalovali, toda on se ni vrnil nazaj v Dobropolje, temveč se je preselil, ker je bil že upokojen, v Moste pri Ljubljani. V Št. Janžu mu tudi ni šlo, ker je moral plačevati 18% obresti celo zavodu, ki ga je sam še soustanavljal. V Mostah si je postavil s pomočjo prijatelja Oražma skromno hišico, kjer je v miru živel, skrbel za družino, pisal in opravljal še blagajniške posle Zadružne zveze, dokler ni omagal.

Pa si oglejmo Jakličevo življenjsko delo. Že ko je služboval v Ljubljani kot pomožni učitelj, se je pečal z mladinskim slovstvom in tudi pri »Učiteljskem tovarišu« je imel nekaj časa posla.

Že leta 1889 je objavil v »Domu in svetu« črtico iz bosanskega upora 1875—78 (Spomini s slovanskega juga). Od leta 1900 do 1901 je objavil v »Domu in svetu«: »Selska slika«, »Sirota«, »Podobe iz naroda«, »Kako se je ženil Kobaležev Matija«, »Luka Vrbec«, »Vaška pravda«, »Ljudska osveta«, »Vaški pohajač«, »Johannes studiosus«, »Sin«, »Na Samovcu«, »V pustiv je šla«, »Lepi Tonček«, »Vojvoda«, »O ta testament«, »Od hiše do hiše«; v »Ljubljanskem Zvonu«: »Naši vaščani«, »Tkalčev Anton«, »Svatba na Selih«; v Koledarju Družbe sv. Mohorja: »Naša dekleta«, »Prvi hleb«; v »Mladiki«: »Zadnja na grmadi«; v »Slovenskih večernicah«: »V graščinskem jarmu«, »Peklena svoboda«; v Knezovi knjižnici: »Za možem«. V spisih slika Jaklič ljudi iz domačih krajev, posebno iz Dobropolj in bližnje Suhe Krajine. Pred vsemi so ga mikali vaški posebnosti in originali. Vsi Jakličevi spisi so folkloristični; celo zgodovinski. Ljudstvo jih silno rado bere. V neki povesti je Jaklič opisal domačega oderuha. Bil je silno užaljen. Pa je bil sv. misijon. Vsi se morajo spraviti. Jaklič je vedel, da je oderuh jezen nanj, zato se je šel spravit z njim. Obžalovati in preklicati javno, kar se je tikalo oderuha, je zahteval. Jaklič da v nedeljo javno pred cerkvijo po občinskemu slugu preklicati vse ono, kar je pisal v »Domu in svetu« in o čemer misli B., da se njega tiče. »Dom in svet« pa je sedaj romal od hiše do hiše.

V dobi pred letom 1900 je imel Jaklič silno posla z izvenšolskim delom. Tedaj je tudi veliko pisal v »Domu in svetu«. Dogajalo pa se je, da je moral urednik, g. Fr. Lampe, osebno po nadaljevanje v Dobropolje. Tedaj se je Jaklič usedel in napisal, urednik pa je šel zadovoljen z gradivom v Ljubljano.

V dobi poslančevanja je velik premor v Jakličevem pisateljevanju. To si tolmačimo tako, da so poslanska leta Jakliča silno absorbirala. Vem pa, da povsem ni počivalo njegovo pero, ki ga je sukal tačas vse bolj

v politiki. Če je bilo treba n. pr. ljudem kaj pojasniti v pisani besedi, tedaj vem, da so Jakliča uporabili v to zaradi njegovega domačega sloga.

Dalje so ga ovirala v pisateljstvu dela, ki jih je imel z organizacijami. Ustanovil je med prvimi posojilnico in hranilnico in jo tudi vodil; enako kmetijsko društvo (konsum), mlekarstvo, izobraževalno društvo, kmetijsko podružnico. Dobrepoljsko zadrugarstvo je kmalu zaslovelo daleč okrog. Od blizu in daleč so prihajali učit se zadrugarstva v Dobropolje. Jakličev sloves se je širil. Ljudstvo ga je spoštovalo, le liberalna gospoda ga je sovražila, ker ji je osvajal ljudstvo iz njenih rok. Sovražila ga je tako, da mu je nekoč na kolodvoru ometala vagon z gnilimi jajci. Ni pomagalo vse nič. Ljudstvo je uvidelo, kdo mu hoče dobro. Izvolilo si ga je za deželnega in pozneje (1907) še za državnega poslanca.

Pa je Jaklič tudi uvidel, kako na napačni poti je bilo tedanje učiteljstvo, ki je držalo s takimi pijavkami, mesto da bi bilo na strani ljudstva.

Pa ne le v materialnem smislu, tudi idejno ni moglo učiteljstvo več skupaj. Povod k ločitvi pa je dala tedanja Zveza, ki je zborovala v Gorici in sklenila: Onih trideset tovarišev, ki so šli v ljubljansko semenišče k duhovnim vajam, ne smatramo več za svoje tovariše. Na istem zborovanju se je Zveza proglasila še kot del narodno-napredne stranke.

Proti vsemu temu pa je vstal Jaklič. Izšel je »Slovenski učitelj« in povedal: Slovenski učitelji smo. Zvesti sinovi svojega naroda, pa tudi svete katoliške cerkve. Vera in narodnost sta najdražji svetinji našega ljudstva, zato mu hočemo mi, učitelji in vzgojitelji slovenskega ljudstva, ohraniti najdražji zaklad neoskrunjen. Sinovom slovenskega naroda je katoliška vera dragocen biser. Naša dolžnost je, varovati ga in izročiti mladini neomadeževanega. Učitelji slovenskega ljudstva morajo biti prepričani katoliki, zakaj učitelj ne uči samo z besedo in pismom, on uči in vzgaja mladino tudi z zgledom. Hočemo narodno in krščansko vzgojo in izomiko slovenskega naroda. Treba je zato, da so vzgojitelji in učitelji slovenskega ljudstva krščansko misleči možje. Katoličani ne samo po imenu, ampak tudi po svojem prepričanju in dejanju. Borili se bomo proti onim, ki pod krinko lažnive svobode širijo med tovariši versko mlačnost, brezbriznost in celo sovraštvo proti cerkvi. Borili se bomo proti vsem onim, ki hočejo vreči znamenje sv. križa iz naših šol in s tem Boga iz src naše mladine. Nikdar ne smemo pozabiti, da je naša narodna in krščanska dolžnost, skrbeti poleg izobrazbe ljudstva tudi za gospodarsko povzdigo slovenskega naroda. Slovenski učitelji smo, katoliki smo, krščansko in narodno šolo hočemo. — Tako in podobno je klical meseca decembra leta 1899 v »Slovenskem učitelju«, a 10. septembra 1900 je na tem programu ustanovil Slomškovo zvezo, ki jo je uspešno vodil 18 let po geslu: Veri, vzgoji, poduku.

V načelnih vprašanjih — in načelna je vzgoja — ni poznal kompromisa. Pa tudi sicer, kadarkoli je šlo za krščansko stvar, ni poznal boječnosti in malosrčnosti.

Če tedaj analiziramo Jakličovo življenje, ugotovimo: bil je vzor moža, vzor očeta, vzor učitelja, vzor zadrugarja, vzor slovenskega pisatelja,

vzor moža, ki tudi v politiki ostane zvest in prijatelja ne zapusti v stiski. Bil je katoliški mož, poln karitativnih del. Mnogo je storil, da ni vedela levica, kaj je dala desnica.

Manjkalo ga bo. Tolaži pa naj nas zavest, da oni, ki so navajali druge k poštenosti in pravičnosti — se bodo svetili kot zvezde na nebu.

Ohranimo ga v blagem spominu in delajno po njegovem zgledu. Ustanovnik Slomškove zveze: Naj živi!

*

Daljši članek o Jakliču je spisal ob njegovi 65 letnici posebno iz narodno-zgodovinskih vidikov urednik Lužar. Glej »Slovenski Učitelj« 1934, št. 1-2, str. 21.

Fr. Ločniškar

Srečanja s Francetom Jakličem

Dne 2. januarja smo spremili — kot prvega mrliča v novoustanovljeni župniji Moste — k večnemu počitku k Sv. Križu tovariša Franceta Jakliča. Mrzel zimski dan je bil in vendar se je zgrnila izredno velika množica občinstva pred njegovim zadnjim zemeljskim domom. Poleg odličnih zastopnikov oblasti in literarnih krogov so pokojnika počastili na njegovi zadnji poti številni njegovi prijatelji ter rojaki z dolenske strani in iz krajev, kamor je segalo v življenju njegovo plodonosno delovanje, da ne omenjam vrlih domačinov Moščanov.

Mož, ki ga je bila v življenju sama skromnost, bo zaživel šele, ko se bo pisala nepristranska zgodovina prebujanja našega naroda iz gospodarskega in kulturnega mrtvila. Tu bo stalo med pionirji našega združništva med prvimi ime našega Franceta Jakliča. Blestelo bo njegovo ime med možmi načel, ki jim je ostal zvest tudi v težkih časih in ob nerazumevanju okolice. Bil je značaj, mož dejanj, a skromnih in redkih besed.

Samo nekajkrat sva se sešla v življenju, a ta srečanja mi ostanejo v nepozabnem spominu, zato naj jih obnovim.

*

Bilo je menda l. 1907. Služboval sem prvo leto na prijaznem gričku Sv. Gregorja. Neko nedeljo je bil napovedan volilni shod takratne slovenske ljudske stranke. Kandidat je bil Jaklič, tedaj šolski upravitelj v Dobropoljah, ki ga še nisem poznal.

Pred shodom vstopi v šolo prijazen gospod, na prvi pogled dobričina. Poznal sem ga že po spisih kot priznanega ljudskega pripovednika in bil vesel, da ga spoznam tudi kot človeka. Kmalu sva bila v živahnem razgovoru. Na vse sva prišla, samo na politiko ne. Saj jaz niti volilne pravice še nisem imel. — Kmalu sem spoznal, da je to moder, pošten mož, preprost in dober kot vsakdanji kruh. Upošteval me je takoj kot enakovrednega tovariša, čeravno sem čutil, kako daleč sem še od njegove življenjske izkušenosti in modrosti ter od spretnosti njegovega peresa.

Zahteval je, da ga tikam, kar se mi je pa zdelo že kar preveč, toliko spoštovanje sem imel do dobrega tovariša. V svojem življenju, in to v dneh težkih odločitev, sem se vselej spomnil na nekatere modre besede, ki mi jih je nevsiljivo pri tej priliki dal blagi gospod Podgoričan. Bog mu poplačaj zlate besede!

Povabil me je, naj pridem po shodu malo v družbo v tamkajšnjo gostilno. Šel sem kar z njim in prisostvoval shodu.

Z mirno treznostjo, prav po domače, je kandidat Jaklič obrazložil zbranim ljudem položaj tedanjega časa. Vse se mi je zdelo kot prijetno kramljanje očeta, ki uči svojo družino modrega gospodarstva. Ljudje so izpraševali še o raznih krajevnih zadevah in govornik je vedel o vsem pametno razsoditi. Pozneje sem čul, da imajo ljudje veliko zaupanje v poštenost svojega kandidata.

Po shodu smo posedeli v Jakličevi družbi na vrtu prijazne gostilne. Jaklič je bil zelo dobro razpoložen. Iz njegovih besed je sijal oni pristni in zdravi humor, ki kaže nepotvorjenega, naravnega in nramnega človeka.

Ko se je odpeljal, me je povabil, naj ga pridem kdaj obiskat v Dobropolje. Zaradi oddaljenosti tega nisem mogel izpolniti, pa tudi zato ne, ker sem kmalu odšel na novo službeno mesto v drugo deželo.

Prvo srečanje z Jakličem pa se mi je nešteto krat prijetno obnavljalo v spominu.

*

Po prevratu ga srečam vročega poletnega dne med počitnicami na samotni gozdni poti pri Turjaku.

»Kaj pa ti tukaj?«

»Pišem.«

»Pa na cesti menda ne.«

»Okolico študiram za svoje junake.«

Šla sva skupaj navzgor po klancu proti gradu. Pripovedoval mi je o osnovi za povest iz časa kmečkih uporov. Ogledal si je že vso okolico, preštudiral zgodovinske vire in kronike ter bil ves v svojem pravem elementu. Do potankosti mi je navedel nekatere prizore, ki sem jih pozneje našel v knjigi.

Ko sva si ogledala še nekatere znamenitosti v okolici gradu, sem ga povabil k sebi na dom.

Tu se je razživel. Njegov mirni, skoraj monotoni govor je dobil čisto drugo barvo, ko sva začela obnavljati literarne razmere tedanjih in preteklih dni. Povedal mi je marsikatero zanimivost, ki mi ni bila do tedaj znana.

»Zakaj se nisi bolj intenzivno lotil pisateljevanja, ko so ti vendar vsi priznavali in ti še priznavajo zavidljiv pripovedniški dar.«

»Časi so bili taki. Treba je bilo delati povsod. Na gospodarskem, kulturnem in političnem polju. Skoraj povsod je bila ledina, delavcev pa je manjkalo. Nazadnje so me zrinili še v politiko. Veš, pa po svojem značaju nisem bil bojno razpoložen, kot so navadno politiki. Šel sem tja bolj iz

idealizma, da bi kakorkoli koristil ljudstvu, ki so ga ogrožala iz tujine prenesena načela liberalizma. Politika mi ni prinesla prav nikakih gmotnih koristi. Rajši škodo. Povrh sem si nakopal še neprijateljev, ki jim osebno nisem hotel nikoli škodovati. Če se je kdaj kaj sklenilo, kar ni bilo povšeči učiteljstvu, sem bil že jaz kriv. Niso pa premislili, da je sklenil to klub in da bi tak sklep navzlic mojemu ugovoru izvedel. To spada pač k disciplini, kjer mora človek dostikrat podrediti svoje interese. — O mnogi so me po krivem sodili. Saj lahko vsak človek zaide v življenju na stranpota, nehote, proti svoji volji. A da so nahujskali proti meni tudi moje najbližje, me zmerjali in mi metali polena pod noge — to bo moja dosmrtna bolečina. Bog jim odpusti, jaz sem jim že, samo pozabiti ne morem.«

Zamislil se je za hip. Čutil sem skoraj utrip po nedolžnem užaljenega srca. A iz njegovih mirnih, globokih oči je sijal oni značilni mir, ki je kazal, da za tem čistim ogledalom duše ni sovraštva, ne strasti.

Ko sem ga spremljal skozi prijazne škocijanske gozdove proti postaji in mi je medpotoma razkrival do potankosti zgodovinske in narodopisne znamenitosti te okolice, kar je vse nameraval uporabiti še v bodočih svojih povestih, sem sprevidel, kako globoko je bil Jaklič zakoreninjen v svojem narodu in da je bila njegova ločitev iz rodne kraja globoka življenjska tragedija.

Vrhu grička sva se ustavila. Njegov pogled je božal čudovito pokrajino pod nama, srce pa mu je govorilo: »Vidiš, ta znameniti zgodovinski košček naše zemlje še čaka svojega oblikovalca, svojega barda. Jaz sem samo iz ljubezni do nje in do tega ljudstva pokazal nanj.«

Prijazno se je nasmehnil in ločila sva se.

Tavajoč proti domu sem obnavljal v spominu žaloigro idealista, ki ga svet ne razume ali razumeti noče...

*

Pozneje sem bral v njegovi povesti »Zadnja na grmadi« značilne besede: »Moji preljubi tržani iz Ribnice, ki so sedaj ogradili svoje sveto mesto s trami in deskami in si napolnili svojo glavo s colami in kubiki, ne utegnejo premišljevati o rečeh, ki so minile. Časi, ki so bili, jim ne nesejo nič. Ti merijo trame in štejejo kubike, bero borzna poročila in kalkulirajo. Ti se ne zavedajo, kako lepa in zanimiva je sveta ribniška zemlja. Ne utegnejo. Tembolj vabim one, ki so si ohranili srce in dušo pred potopom sedanje dobe...«

*

Sešla sva se zopet slučajno na ulici. Čul sem o gospodarskih nezgodah, ki so ga doletele, a ne po lastni krivdi. Pa bil je mož, ki ni iskal zemskih zakonov, ampak bil trdno ustaljen na večnostnih zakonih svoje vesti.

Tožil mi je, da težko živi in mora iskati postranskih zaslužkov, da odplačuje dolg, ki mu ga je naprtila usoda. —

Končal je svojega življenja težko pravdo kot pravičnik, dal svojemu ljudstvu bogato dediščino ter odšel po svoje pravo plačilo. —

Učitelj — vzgojitelj — človek*

I.

Ljudje kot celota in človek kot posameznik so ustvarjalci kulture. Ta pa je le zunanji izraz in uspeh onega silnega prizadevanja celotnega človeštva kakor posameznikov, ki bi ga mogli imenovati borbo za svoj pravi obraz in izraz. Da najde samega sebe v najboljši in najvišji obliki, za to se bori človek, naj se tega vedno zaveda ali ne. In v tej borbi, ko človek v dnu duše upa in obupava obenem, se iz najvišjih upov in iz najhujšega obupa rodijo »imenitna dela«, ki jih običajno imenujemo kultura. Tako kultura nastaja; ona pa hoče tudi živeti, hoče vedno in vedno iznova najti ljudi, ki njeno vrednost čutijo in doživljajo. V tem je prvi vir posebne pedagoške kulture.

Vsako človeško bitje, ki pride na ta svet, je tudi človek. Tudi vanj je od vekov položena težnja, da doseže svoj najvišji lik, »das eigene Hochbild« (Spranger). Zato v duhu grabi za objektivnimi kulturnimi vrednotami, po njih za kulturnimi idejami in ideali, ker nekje za temi sluti tisto zadnje in pravo spoznanje in resnico, pravo lepoto in vero, pravo izpolnitev svojega najglobljega teženja, najdbo svojega najvišjega jaza. V tem teženju je drugi vir pedagoške kulture.

Tako je vzgojstvo tesno zrastle in povezano s celotnim kulturnim prizadevanjem človeštva in prav važen del celotne kulture. Nosilca te pedagoške kulture pa sta vzgojnik in gojenec, ki v živem notranjem stiku ob bogastvu obrazovalnih vrednot in ob vodstvu obrazbenih idealov in ciljev vedno in vedno iznova porajata in oplajata občo kulturo. Vsak člen takega pedagoškega akta je vreden posebnega motrenja, a danes je naša naloga, da si ogledamo vlogo in važnost onega osebnega nosilca obče in še posebej pedagoške kulture, ki mu pravimo vzgojnik.

Kaj je osrednji moment pedagoškega dela in kaj najvažnejši problem teoretske pedagogike, je težko reči. Vendar čimdalje bolj vsi čutimo, da je tudi prav važen in do zadnjega časa v pedagogiki skoraj preveč zemarjen prav oni blagoslovljeni stik med dvema živima človekoma, ko se jima obema odpreta duši in oba zažarita v svitu kake obrazovalne vrednote. Vsi trije členi pri tem sodelujejo: gojenec, vzgojnik in obrazovalna vrednota, toda eden je med njimi, ki tak stik nekako zavestno in hote pripravlja, dasi mu vedno, morda v večini primerov ne uspe. To je vzgojnik. In ko skušamo pregledati njegovo sodelovanje pri takem živem stiku dveh ljudi in neke obrazovalne vrednote, se smemo zavedati, da se dotikamo najosrednejših pedagoških problemov.

Vzgojnik pripravlja tak živi stik, dasi se vsekdar tega izrecno ne zaveda, da, često si stavi celo drugačne cilje in jih doseza ali pa tudi ne. In prav po tem, kake cilje stavi svojemu delu in kako se do njega usmerja,

* Predavanje na pedagoškem tečaju »Ped. društva« v Ljubljani, dne 17. avgusta 1936.

moremo motriti vzgojnika v različnih vlogah kot učitelja, kot vzgojitelja in tudi kot človeka.

Seveda moremo te različne vloge motriti več ali manj pri vsakem vzgojniku, ne le pri šolniku. Vendar razumem naslov svojem predavanju tako, da mi je govoriti v prvi vrsti o šolniku kot učitelju, vzgojitelju in tudi človeku. Pač pa se ne mislim omejiti na ljudsko šolo, temveč motrim vse vrste šole in »učnih moči«, kakor se običajno izražamo.

II.

Vzgojnik je učitelj, kadar uči, to se pravi, kadar sistematično in po določenem načrtu zlasti mlademu rodu prinaša novih kulturnih dobrin, v prvi vrsti teoretskih kulturnih dobrin, znanstvenih izsledkov in spoznatkov. In je zgolj učitelj, kadar posveča vso pažnjo kulturni dobrini, ki jo predaja mlademu rodu, pri tem pa pozablja, da vendar ni le služabnik kulture, ki so jo ustvarili dosedanja rodovi človeštva, temveč obenem tudi služabnik onega mladega rodu, ki naj bo ne le nasledovalec, temveč tudi nadaljevalec človeške kulture.

Tak »zgolj učitelj« posveča vso pažnjo kulturni dobrini in prav lahko se zgodi, da mu postane učivo (= učna snov) vse. Sam čuti neko čudno spoštovanje do njega in to spoštovanje morajo z njim čutiti tudi njegovi učenci. Pri uku sistematično sledi kaki vedi, boji se, da ne izpusti »kaj važnega«. Tudi najmanjše podrobnosti spravlja v sisteme, poglavja, odstavke in stavke, v točke in »podtočke«, da si bo mogel učenec ja vse zapomniti in pri ponavljanju ali izpraševanju ne bo ničesar izpustil. Učenec vobče ni zanj osebni sonosilec obrazovalnega dela, temveč le oni, ki naj čim pazljiveje posluša in čim verneje sprejema, ki naj se čim več in čim prej nauči. Zato je umljivo, da tak učitelj v prvi vrsti ceni dober spomin kot nekako čaroločno posodo, ki naj čim več drži in čim manj popušča, ki naj ohrani ves sistem z vsemi podrobnostmi čimbolj točno, brez lukenj, ki bi takega sistematika bolele.²

Tak »zgolj učitelj«, ki v gojencu ne vidi celega človeka, temveč le njegov pomnež, tudi ocenjuje le-tega. Tak učitelj more tudi na najnižji stopnji klicati učence na oder ter jih »izpraševati za rede«. Da, celo dobesedno reprodukcijo učiva lahko zahteva. Ocenjuje pa po številu napak in pogreškov in le po teh. V skrajnem primeru celo beleži napake, jih morebiti kaznuje in ocenjuje po tarifi, ki je že naprej določena; rede seštevja in trudoma išče poprečnega števila, da tako dobi celotno in končno oceno, ki je več ne izbriše in ne popravi, kajti tega ne dopušča pravičnost, kakor jo pojmuje tak učitelj.

Pa stvar more biti še slabša. Če učitelj čuti respekt pred »snovjo« zaradi tega, ker docela živi v njej, ker je sam po osebni strukturi sistematik, posebna niansa teoretskega ali znanstvenega tipa, potem je v takem uku vsaj zanj nekaj pozitivnega, vsaj on doživlja to, kar »predava« in

² Prim.: Vowinkel, Psychologie der Pädagogik, 110 sl., na to delo sem se deloma oprl.

govori, dasi mu učenci s svojim posebnim gledanjem na svet in s svojimi osebnimi posebnostmi ne morejo slediti na njegovih poteh.

Huje pa je, če učitelj le zato čuti tak respekt pred učivom, pred »snovjo«, ker mu je samemu tuja, ker ni sam znanstvenik, temveč tudi v tem primeru zgolj učitelj, to se pravi posredovalec učiva. Sam sprejema učivo od drugih, ničesar ne odkriva sam. Saj to ni njegova naloga in dolžnost, kajti šola ni ustvarjajoča, temveč le izbiraajoča, urejajoča in posredujoča kulturna zajednica. A učitelj največkrat niti učiva ne dobiva iz prvih virov, od znanstvenikov in iz njihovih del, temveč le prečesto iz druge, tretje ... roke in še to že sfrizirano in pripravljeno za šolo v kakem učbeniku. Tedaj ne sledi niti več vedi v njenem sistemu in po njenih stvarnih zakonitostih, temveč le didaktičnim, metodičnim in ne vem še kakšnim muham tistega, ki je učbenik sestavil. Ta učbenik je tedaj zanj avtoriteta in sicer neomajna avtoriteta. Ker sam ne živi z znanostjo in ne sledi njenim odkritjem, domnevam in popravkom, ostaja prerad le pri učbeniku in njegovih formulacijah. Boji se, da bi zašel v popolno zmedo, ko bi bil prepuščen sam sebi, zato sledi učbeniku od sestavka do sestavka, od stavka do stavka, da, prečesto od črke do črke. Kar piše v učbeniku, to zanj drži, to »predava« svojim učencem in to tudi od njih terja. Izven tega zanj ni modrosti in vednosti, ugovore učencev zavrača s tem, da se sklicuje na učbenik, ki mu je edino zveličavni kánon šolske in obče človeške omike. Sam ve učbenik na pamet in najraje bi ga kar v celoti presadil v glave svojih učencev, ne zato, da bi vsebina tam živela in oplajala, temveč čisto preprosto le zaradi tega, da bi tam bila.

Če si upa tak učitelj učivo kakorkoli razbiti v vprašanja in odgovore, pazi na točno formulacijo obojih, stvarno in tudi slovnično, da se ne pregreši proti učbeniku in da mu ne uide kaka podrobnost, ki je tudi važna, saj je natisnjena v učbeniku. Da, ta vprašanja in odgovore, ki si jih je morda vendar sam izoblikoval, če jih ni tudi po kom povzel, se nauči sam točno na pamet in jih s suženjsko zvestobo uporablja pri svojem delu leto za letom. Pa tudi isti slovnični primeri, iste moralne zgodbe, iste računske naloge, isti dovtipi, ki pa so redko njegovi, se vedno iznova ponavljajo.

Tak tip učitelja je v vsej svoji goloti sicer redek, več ali manj zabrisan, pa se često najde. Učenci mu kmalu odkrijejo pravi obraz. Samemu pa ne pride na misel, da se izgublja, da se prazni in kosteni, da prava kultura v njem samem umira. Nasprotno: z novimi obrazi, ki jih naslednje leto zre pred seboj, se mu tudi njegova modrost zazdi čisto nova. In iznova začne z učbenikom, »predava« stavek za stavkom, uporablja stare didaktične iznajdbe in vse »oživlja« s starimi dovtipi (ki pa jih imajo repetenti često že zabeležene v svojih zvezkih in nove tovariše že naprej opozarjajo nanje, da jih pričakujejo in se jim smejejo). Vse to pa se ponavlja. Leto za letom. (Vowinckel.)

Tako oži svoj pogled in sam trga zvezo s celotno kulturo svojega naroda in vsega človeštva. Kajti vprašanje je, če bo tak stik našel vsaj izven uka in šole. Ne smemo namreč mimo tega, da se je prav učiteljska funkcija

vzgojniškega dela razvila v samostojen poklic. Vsak drug vzgojnik, ki ni učitelj (oče, mati, mojster-obrtnik, duhovnik), vrši še kak drug poklic, to se pravi, še na kak drug način sodeluje pri kulturnem življenju in ostane torej z njim v zvezi, tudi če njegovo vzgojniško delo ni v organski zvezi z njim. Vzgojnik pa, ki vrši zlasti funkcijo učenja, je navadno tudi po poklicu učitelj. Uk je njegovo poklicno delo, če po njem ne najde stika s celotnim kulturnim življenjem, potem se lahko zgodi, da ga vobče ne najde in da zanj sega življenje le do tistih globin, kakor vsebina učbenika, ki se ga drži. Vse ostalo njegovo življenje, kar ga ne prebije v šoli, postane namreč prerado nekak zgolj šport, to se pravi oddihu in begu iz sebe in iz puščobe poklicnega življenja posvečeno dejstvo.

Na vseh učiteljskih stopnjah najdemo ali bi vsaj lahko našli zgolj posredovalce snovi: na vaški ljudski šoli moža, ki od svojega dvajsetega leta pri neki vrsti povprečnih učencev dosega uspeh. Pa s tem se lahko ponaša ni dobil več nikake znanstvene in vobče resne duhovne pobude ter vse življenje živi ali bolje životari iz modrosti, ki mu jo je nekoč na isti način vsililo učiteljšče; na srednji šoli profesorja, ki z istim učbenikom nad 30 let niha med prvo in četrto šolo ali kjerkoli drugje, v skrajnem primeru z učbenikom, ki ga imajo v rokah tudi učenci, sicer pa s kakim tujim, ki ga pa s pomočjo kakega profesorjevega kolega učenci kmalu odkrijejo; na univerzi profesorja, ki vsako drugo, tretje, četrto leto zvesto prebira iste zapiske...

Tak učitelj je v nekih mejah zaključen značaj, trden in nepremakljiv, in dosega v šoli tudi uspehe, toda osebno pri tem trpi, prazni se in kulturno umira. Svojemu učbeniku in svoji metodi žrtvuje samega sebe. A zlasti in to po pravici, da je svoje učence več naučil kakor mnogi tovariši. Često uživa tudi najboljši glas pri javnem mnenju, ki njegovo delo priznava in ga ceni (Vowinckel). Kajti javno mnenje ne sodi vzgojnika po tem, kolikim učencem je pomagal, da so postali iz njih celi možje in cele žene, temveč po tem, kolikor jih je pripravil na razne izpite in kolikor so učenci te tudi srečno prestali. Izpit narediti, spričevalo dobiti in z njim upravičenost, da se sme in more potegovati za določeno službo in odgovarjajoče mesto v družbi, to je ideal in cilj, ki ga stavi pedagoškemu prizadevanju javno mnenje.

Tak učitelj se razvija iz ljudi, ki so že po naravi močno razumsko usmerjeni. Ko bi bile prilike ugodne, bi se ti posvetili znanstvenemu delu v knjižnicah, muzejih, akademijah, laboratorijih in institutih, a za intelektualca v ožjem pomenu besede res ni pravega poklica (kot mesta v družbi), zato rad uskoči v onega, ki mu je na videz najbližji, v učiteljskega (Vowinckel). Tu pa mu je usoda skoraj pisana: predajal bo le učivo.

Uk je gotovo tudi potreben, a je le del celotne vzgoje, pač pa prav oni del, ki je povzročil, da se je razvil poseben poklic vzgojnika, namreč poklic učitelja. S tem pa se je polagoma uk tudi osamosvojil; izvil se je izpod okrilja celotne vzgoje in jo v nekem oziru celo nadvladal. Iz delne naloge in sredstva celotne vzgoje je postajal vedno bolj sam sebi namen in celo nekako srkal vase ostale naloge vzgoje, kolikor jih ni pri tem ohromil.

Prišlo je tako daleč, da je šolan (učen) človek pomenil isto kakor izobražen človek. Poklic vzgojnika se je pri tem izožil v poklic zgolj učitelja. Razvoj pa je šel še dalje. Ob pomnožitvi učiva, katerega pridobitev je pomenila določeno stopnjo izobrazbe, in ob rastočih zahtevah po stvarni in didaktični zmogljivosti učečih oseb se je še ta zgolj učiteljski poklic klal v vedno večje število učečih specialistov. Razredni učitelj, ki je bil še nekak ostanek in nekaka slutnja prvotne enotnosti uka v zvezi s celotno vzgojo, se je vsaj na srednji in višji stopnji umaknil strokovnemu učitelju, ki živi le omejenim nalogam svojega predmeta in ne čuti nikake zveze z ostalim ukom, še manj s celotno vzgojo učencev. Danes sodeluje učno osebje kake srednje šole le še v skrbi, da se ne kršijo disciplinska pravila, in pa v podeljevanju »ukorov celokupnega profesorskega zbora«. K zadnjemu pritязajo tudi starše vsaj toliko, da jih o ukoru obvestijo in da še oni učenca doma kaznujejo. In v tem imamo danes skoraj edini primer vzgojnega sodelovanja šole in doma, namreč v kazni.

Izožitev vzgojniškega poklica v zgolj učečega in razčlenitev tega v specialistovske posamezne poklice je seveda tudi vplivala na pedagoško pripravo nanj. Vsa izbira se vrši le po učnih vidikih, bodoči učitelj se mora najprej čim več sam učiti. Vendar pa, če bo posredoval in učil le elementarne vrednosti in spretnosti, zadostuje, da se sam nauči vsaj nekaj več; če pa se bo posvečal višjemu uku, si mora tudi sam pridobiti »globljo« izobrazbo, kar pomeni, v e č se mora naučiti. Da pa mora sam v tem ali onem primeru tudi sam nekaj biti in ne le vedeti, s tega stališča ni nujno.³

(Dalje.)

Milena

Cvetje in dih iz šolskega dela

Sen in resničnost

Mir, tišina. Samo moj tih korak odmeva po svetlih hodnikih... Vrata, obešalniki, vrata, obešalniki...

In tam, za vrati, kak meter razdalje, žive kopice dece.

Spe? Spe?

Zlato jutro, modro nebo, šuščeče drevje.

Nad vsem vlada nežen dih, šepetajoč, rezek vetrič: glas stvarstva, glas božji...

Stopim na cesto; ustavim se...

Gledam, posluhnem, mislim. Beže minute.

Čutim se zavita v prah isker, odeta od valov senc in glasov. Sanjam?

Obrazi in smeh dece; igre, skoki, kriki; luči pogledov in radosti...

Duše so... duše malih teles, ki spe za onimi vrati.

Tu so ostale, zunaj...

Doklej?

³ Fischer A., Erziehung als Beruf, 11 sl.

Loti se najtežavnejšega.

Kdor prebrzi vseh ceste, ne bo našel nikdar samega sebe boljšega.

Biti močan: bodi tvoj prvi ponos.

In ne more biti zares močan, vsak čas, kdor ni čist in naobražen.

S to močjo, ti sejavec, lahko živiš tudi v samoti: v samoti, ki je živa in trdna vez z vsem.

Priznanje bo cvetelo tiho iz tvojega dela; toda ne išči ga: ne dvigal bi se več in konec tvoj bi bil.

Sledi pravim avtorjem: osebam besed in dejanj. Vse ostalo so otrobi.

Beri: premišluj: vsebinuj: piši. Povzpel se boš do njih. Nekega dne si lahko med njimi; si jim kos.

Veliki, včerajšnji in današnji, morajo biti temelj, na katerem zidajmo naš jutri.

Ne ustavljalj se v zmotljivi luči in lahkomišljenem spevu polusenc. Samo kdor je slabič in krivec, ne more biti sam zase in išče moči drugod. Konča pa vedno na poševni ploskvi.

Tovarištvo, prijateljstvo, da: toda mnogoštevilno.

Toda duša in telo, spojeni in obrnjeni kvišku, se morata znati zapreti v pravcat stolp.

Orožje zmage.

Tudi ponižni, skromni so tvoji učitelji, mojstri: zidar, poljedelec, dninar... Vedo mnogo, vedo, česar ti ne veš in ne boš vedel, če se k njim ne skloniš v bratstvu.

Na klopi uboge gorske bajte sem preživela najlepše ure mojega življenja. Bilo je dajanje in prejemanje, spočetka sicer mrzlo, toda pozneje zaupno, ljubeče. Bistre glave, zlata srca.

In vračala sem se. To je bila šola, ki sem jo najbolj cenila in ki jo išči tudi ti.

Življenje, preprosto in uborno, da bogatih duš; življenje, gmotno in premožno, rodi revne duše.

Živi s ponižnimi in z ukimi, če hočeš istinito obogateti.

Prav si rekel; če zadoščajo za telo merice kruha, so duhu ekonomije krivde.

Zahtevaj vztrajno, kar je predpisanega za tvoj razred, tvoji deci. Tvoj glas je glas ljudstva, je glas božji.

Kdor se obotavlja ali zanikuje, izgine danes ali jutri. Vzgojitelj ostane in se povzpenja vedno više.

Bodi srčen! Bojevati se za deco, se pravi napredovati, postati načelnik v vseh srcih.

Neizogibnih prask in ran se boš veselil na vrhuncu zmage. Od tam boš uzrl druge vrhove, se povzpел po drugih bojih...

Dober in pravičen se dvigata, dvigata. Tvoj korak in tvoj dih ne imejta postanka; našel boš tolažbo in spremstvo.

Pot dobrote je pot srčnosti.

Tvojih deset zapovedi

1. Ne skrivaj svojega poklica, ampak brani ga in delaj mu čast.
2. Imej vedno dobro čtivo pri roki.
3. Vsak dan idi v šolo kot bi bil prvi dan.
4. Ne dotakni se svojih učencev niti s konico peresa.
5. Čim manj povzdigaš glas, bolj si poslušan; manj kaznuješ — bolj te bodo ubogali.
6. Ne primerjaj dela s plačilom; primerjaj ga s svojo vestjo vzgojitelja.
7. Spoštovanje predstojnikov si pridobi z voljnimi izpolnjevanjem dolžnosti, ki je last prostih; nikakor ne s hinavskim prizadevanjem, ki je last hlapcev.
8. Ne vmešavaj se v čenče in krajevne prepire, če nočeš izgubiti za vedno one moralne avtoritete, ki ti mora dati splošno spoštovanje.
9. Spomni se, da moraš dati odgovor za vsako grajevredno dejanje ne le sam sebi, ampak vsemu krogu, ki mu pripadaš.
10. Bodi vedno gospod, tudi brez beliča v žepu.

(Dalje.)

Alfonz Kopriva

Gospodarska vzgoja kmečkega otroka v naši narodni šoli s stališča sedanjih razmer

(Dalje.)

Šola sama z vsem inventarjem, z vsem delovanjem, bi morala biti otroku zgled najboljšega gospodarjenja. Otrok bi moral dobiti v to gospodarjenje vpogled, on sme in mora sodelovati, če ne povsod neposredno, vsaj posredno, na podvigu šole. Prebris šolskega zemljišča, načrt poslopja, proračun, obračun, knjižnico, vse naj otrok pozna in uporablja. »Res je,« pravi J. Jurančič v svoji knjigi »Iz naroda za narod«, »da šola ne more neposredno izboljšati krajevnih razmer, a razviti mora iniciativnost in podjetnost ter težnjo do izboljšanja gospodarstva. Do zaželenega cilja pa vodijo le one besede, ki jih dejanski izvajamo.«

Tudi razredne edinice in samouprave, razne reforme pri vzgoji in podajanju predmetov, rokotvorni pouk, samoudejstvovanje učencev, delovni pouk, strnjen pouk, kompleksni pouk, i. dr. iskanja in stremjenja nove šole niso nič drugega nego naravna posledica današnje dobe, katero mora šola razumevati, se ji prilagojevati, se z njo soživeti in jo po možnosti celo voditi v pravo smer. Samo to je tisto, da v primeru govorim,

da smatrajo nekateri za potrebno, da otrok zna sestaviti lep model aeroplana ali ladje, držaja za lopato, noge v stolicu, zob v grablje, modela higienskih stranišč, vodnjaka, svinjakov, preprostega kmetijskega stroja pa ne. Noben razumen človek pa ne bo trdil, da se to pravi iti proti toku časa in da praktično izpodbijamo tla obrtništvu ter se vračamo v nekake krvne prakolektive. Cilj je globlji: vzbuditi v otroku čut gospodarjenja, mu dokazati, kakor pravi zgodovinar Pokrovski, da baza gospodarstva ni narava, ampak človeško delo.

Zahtevati pa moramo končno, da se načne in izvede pri nas vprašanje vzornih kmečkih narodnih šol in poizkusnih šol sploh. 1. V nekaj centrih s sklenjeno vasio; 2. v nekaterih hribovskih šolah z raztresenimi selišči in to spet v krajih: a) s prirodno slabimi, in b) z boljšimi pogoji. Isto v delavskih krajih in v mestih, ki zahtevajo v marsičem spet drugih vzgojnih in učnih smernic. Le tako bomo dospeli do gotovih norm, ki bi jih morali dajati minimalni in maksimalni vzgojni in učni načrti, le tako bomo dobili sčasoma iz domačih tal zrastle reformirano kmečko, delavsko in mestno, v vzgojnih in učnih potih tu in tam diferencirano, v ciljih pa enotno slovensko šolo, ne pa tuje plagiate.

III.

Zdaj pa pogledjmo, ali je v našem kmečkem otroku razvita zavest pravega gospodarjenja? Ali je v njem dovolj razvit čut za gospodarstvo? Reči moramo, da skoraj nič. Privzgojen mu je pač konservativen, tradicionalen pojem gospodarstva, bolj egoističen, brez smisla za kolektivni čut, za kakršnokoli kmečko organizacijo. Naš zadružnik Miloš Štibler je povedal resnico, ko poudarja v svoji, pri Kmetijski Matici izdani knjigi »Zadružništvo«, da se slovensko zadružništvo nahaja v idejnem pogledu na zadnjem mestu. Ker je kmet delal vedno ločeno drug od drugega, ni prišel v pogledu organizirane proizvodnje z mrtve točke. Kapitalistična industrijska in trgovska družba pa je to stanje podpirala vse do danes, po znanem pravilu: deli in vladaj. Tako n. pr. še danes v mnogih državah ni kmečkih zbornic. (Pri nas se je to vprašanje šele letos resno načelo z načrtom tozadevne uredbe. Glej »Slovenec« 26. IV. 1936!)

To posredovanje pravega gospodarskega duha opazujemo torej lahko ne, pr. med odmori pri naših otrocih.

Primeri: 1. Kadar si zaželi kak otrok mesa, ki ga ima sošolec, bo dal zanj nož, celo harmoniko, kvečjemu bo zahteval še kak dinar povrhu. Če ga ne dobi, vzame sošolcu pero.

2. Opazil sem dečka, ki je dal ves kos dobrega črnega zmesnega kmečkega kruha svojemu sosedu za grižljajček mesa in dva grižljaja belega kruha.

3. Nek deček je zahteval kot protiuslugo za to, da je dal revnemu sošolcu kolesček klobase in malo kruha, da ga pelje s sanmi pol ure daleč do svojega doma.

4. Lepe smuči iz jesenovega lesa, ki jih je sam izdelal, je prodal nek deček za pet dinarjev, da si je kupil pri »bratcu« piškave, že malo oglušele ustne harmonike.

5. Neka večja učenka, ki se ji je zdelo že presramotno, da nosi sama torbo, je dajala svojim manjšim sošolkam ves predjužnik.

6. Na jesen je prinašalo mnogo kmečkih otrok celo razstavo jabolk. Tam so jih napol obgriznjene metali v zaboj ali pustili pod klopjo. Iz dečka, ki je prinašal dnevno le dve jabolki, so se norčevali. No, o štiridesetdanskem postu jih je oni še vedno prinašal, dočim mnogi že po božiču ne več. Seveda je bil to najboljši gospodarski pouk.

7. Hčerka trgovca in posestnika je delila doma ukradeno čokolado med sošolke, da so ji pomagale pri nalogi.

8. V šoli mi pokaže deček šiling. Opozorim ga, da je ponarejen. »Kaj boš z njim?« ga vprašam. »Moram v trgovino, so naši rekli!« Zaradi obmejnega prometa so tudi s šilingi plačevali. »Tega ne moreš in ne smeš. To je goljufija!« »O jej,« se oglasi več otrok, »koliko takih smo že spravili pri trgovcih!«

Povsod se torej tudi pri otroku pojavljajo prav isti simptomi, ki so v sodobnem, sebično ustrojenem gospodarskem življenju prevladujoči: izrabljanje, podkupovanje, podkupljivost in nepoštenost na eni strani, nevednost, nesamostojnost, čut manjvrednosti, moralna otopelost na drugi strani. Podedovanost, vzgledi domov in okolice, so tu merodajni. Tako se je nek kmet neke jeseni pogajal s prekupčevalcem krompirja. Ker mu ni maral dati krompirja po 84 par, je prekupčevalec rekel: »Bom pa šel k sosedu!« Kmet hitro pravi: »O, ta sploh letos nima krompirja naprodaj, zastonj boste šli tja!« Slišal pa sem, da ga je prej sosed prosil, naj pošlje kupca k njemu, če se bo pri njem oglasil. — Še en primer: V vasi je združna mlekarna. Kadar privatna mlekarna v sosedni vasi kupuje le za kako paro dražje mleko, bo nosilo, četudi mnogo dalje, več združnikov domače mlekarne mleko v tujo mlekarno. Kaj bi naštevali vse primere! Učitelj z odprtimi očmi jih vsak dan doživlja. Otrok vse to ve, vidi in sliši in pozneje sam tako ravna.

Še drugače se izraža pri otroku to negospodarsko ravnanje na eni in izkoriščanje na drugi strani.

Otrok n. pr. prinese v šolo od trgovca pero, ki mu je odlomljena ena konica, zvezek, ki je masten, iglo pletilko vso zarjavelo, kosček najslabšega platna za ročno delo po ceni, ko bi dobil zanj drugod trikrat toliko, itd. Slabi svinčniki, peresniki, šestila in druge potrebščine in šolski pribor, vse to v zakotnih vaseh gre najbolj med otroke in tudi med odrasle. Ni morda le gol slučaj, ampak čisto psihološko preračunjeno, da trgovski potniki, posebno firm inozemcev, porinejo najslabše blago v vas.

Vselej se zato zanimam, ako je otrok kaj novega kupil ali dobil, od čevljev do klobuka, od torbice do peresa. Pri vseh sličnih, prej omenjenih primerih dejstvu primerno uravnajmo pouk in vzgojo.

(Dalje.)

Protialkoholno delo in šola

Gotovo je, da so storili za rešitev alkoholnega vprašanja največ učitelji. Ne samo v pogledu splošne organizacije, marveč v pogledu konkretnega, podrobnega dela na vasi. Zato tudi učitelji najbolj poznajo vse napake in pomankljivosti.

Torišče učiteljevega protialkoholnega delovanja je šola. Vzgoja otrok v protialkoholnem duhu je delo, ki pomenja v preventivnem pogledu najbolj gotovo sredstvo, da se očuvajo duševnega in telesnega propadanja najširši sloji Slovenije. To vzgojno delo pa je našlo toliko težkoč, da je marsikateri učitelj obupal in še obupuje. Edini vzgojni faktor ni samo šola: so še drugi faktorji in morda močnejši, kot je šola, ki odločilno vplivajo na vzgojo otroka. So to dom in socialne razmere. Čeprav ne predstavljajo vplivi doma na otroka najslabšega učinka, predstavljajo vplivi socialnih razmer, v katerih živi otrok, poleg šole in doma, tako močan faktor, da se mu v pre mnogih primerih ne more postaviti po robu ne dom ne šola.

V sledeči razpravi bom objasnili odnose in vplive doma na šolo, v kolikor so važni za predmetno temo, in prav tako odnose in vplive socialnih razmer.

Predpostavljam, da je alkoholizacija Slovenije 80%. Iz tega se da sklepati, da je vpliv alkohola na dom in družino zelo velik in da je prav tako zelo velik na socialne razmere.

Ni bilo pri nas ne šole, ne učitelja, ki bi otroke namenoma učil, da utegnejo imeti od uživanja kakršnokoli korist, bodisi po duševni, bodisi po telesni plati. Da so bili in so morda še, ki so v tem vprašanju indiferentni, je mogoče. Kar je takih, je tudi njihovo delo različno.

Eni uče otroke po metodah, ki ne vsebujejo tudi vzgojnega programa. Njihov cilj je, napraviti otroke pismene, t. j. naučiti otroke pisati, čitati in računati. Poleg tega obrazložiti še nekaj pojmov, ki jih bodo morali uporabljati v življenju. S tem je njihov program izčrpan. Da bi si ustvarili pravilen odnos in skušali na kakršnenkoli način samostojno pogledati na svet in življenje, te možnosti nimajo. Zato je gotovo, da izpade, odnosno je izvzeta možnost ustvaritve odnosa do vseh škodljivcev človeka, ki jih bodo v življenju nadlegovali. Tako si otroci ne morejo pridobiti v šoli nobenega orožja, s katerim bi se lahko branili v življenju tudi proti alkoholu in alkoholizmu sploh. Razumljivo je, da taki otroci ne morejo pravilno gledati na škodljive posledice uživanja opojnin, kakor si tudi ne morejo ustvariti nobenega pravilnega odnosa do njih. Tudi učinku, ki je nastopil ponovno, se ne morejo upreti niti z voljo, ker le ta v razumu nima nikake opore. Tudi posledic v fizičnem pogledu ne morejo kontrolirati, ker jim pač manjkajo osnove.

Drugi uče in hočejo tudi vzgajati. Pri njihovem hotenju jih pa pre pogosto spremlja negotovost. Ne samo v strogo vzgojenih smernicah, marveč tudi v pogledih, ki so uprti na najrazličnejša življenjska področja.

Njihovo gledanje je v mnogočem samo teoretično osnovano, nima pa praktičnih življenjskih primesi. Taki notranji nezgrajenosti nujno sledi tudi neke vrste slabost, ki je spet posledica negotovosti. Zato v učnem pogledu še slede uspehi, dočim v vzgojnem ne morejo, kar je samo ob sebi umevno. Kar so se otroci naučili, ostane šolsko tudi preko praga, življenjsko pa je to, kar nima absolutno nobenega opravka s šolo. Tako pride do izraza tak psihološki moment kot posledica na nič oprtega znanja. Vzgajajo pa dom in socialne razmere. Čeprav so se otroci učili, da jim to in to škoduje, vendar govori življenje čisto drugače. Učitelj čuti neuspeh, saj si niti sam ne more pomagati.

V primerih, ki jih ilustrirata ta dva, je značilno to, da ni nobene borbe, nobenega pravega hotenja. Življenje teče mirno mimo in samo na priliko, vsakih sto let malo zaokrene tok razvoja. Primitivizem, konservativizem in splošna zaostalost so najbolj tipični znaki takih šol in njih okolice. V takih razmerah tudi glede protialkoholnega dela ni mogoče storiti prav za prav nič, opazajo pa se zaradi tega svojevrstne posledice. Kulturni napredek, ki je zadnja leta dobil tako ogromni razmah, je moral na nek način odjekniti tudi v takih krajih. Ker zahteva vsak napredek napora in žrtev ter močne življenjske odpornosti, so morali kraji in ljudje, ki tega niso zmogli, podleči. Nastopilo je propadanje, ki pa se mu je po tako zelo zamujenem času težko upirati. Ti procesi so ravno v današnjih časih zelo vidni in jih je v Sloveniji precej.

Jasno je tudi, da so v takih primerih odnosi doma do šole in obratno skoro povsem indiferentni. Šola in dom ne pogrešata nič, ker ne čutita potrebe medsebojne pomoči in skupnega dela. Kakor je, je prav, in kakor bo, bo tudi prav.

So pa šole, kjer se vrši protialkoholni pouk in vzgoja v zelo širokem obsegu. Rezultati tega poduka in vzgoje nam dajo šele pravi odgovor na vprašanje, kje leže vzroki uspehov in neuspehov in kakšni so.

Po svetovni vojni, ko so pričele tudi v slovensko ljudsko šolo prodirati najrazličnejše pedagoške struje, jim je le-ta odprla vrata na stežaj. Toda uspeh ni bil tak, kakršnega je pričakovala. Za vsako reformo, naj bo na tem ali onem področju, je treba nekih predpogojev. Ena glavnih ovir, da se pri nas do danes uspeh ni pokazal, tak namreč, ki bi zadovoljil delavce, je bil ta, da sta si stala dom od šole in šola od doma v precejšnji oddaljenosti. Vsi uspehi novih vzgojnih smeri pa so odvisni predvsem od sodelovanja obeh vzgojnih faktorjev in poleg teh še tretjega, ki naj predstavlja čas in razmere, v katere sta bila in sta še postavljena dom in šola.

Tozadevne podrobne analize tu ne morem podati, ker ne spada v okvir te razprave. Prav za prav pa tudi ni tako nujno potrebna, ker nam bo pri razpravljanju o ovirah, odnosno neuspehih, pojasnjeno, kako so si v popolnem nasprotju vsi trije vzgojni faktorji.

Učitelji izjavljajo, da so uspehi protialkoholnega pouka in vzgoje zelo majhni. Vzroki so tile:

Vez med šolo in domom je pomanjkljiva. Zanimivo je dejstvo, da je vez med domom in šolo najbolj zrahljana ravno tam, kjer bi morala biti čim tesnejša. Starši bi morali vplivati na otroka v istem smislu, kakor uči šola. Pa ne vplivajo. To se opaža prav za prav na vseh šolah. Pomoč od doma bi ne smela biti samo pasivna, marveč zelo aktivna in poleg tega tudi zelo intenzivna. Pomoč pa bi bila potrebna; pomoč tistih staršev, ki hočejo vino, ki ga prodati ne morejo, popiti. Tudi starši bi morali vzgajati. Če pa že tega ravno ni, bi pa bilo potrebno vsaj razumevanje. Otroci slišijo doma ravno nasprotno od onega, kar učijo v šoli. Iz tega mora nujno slediti, da kar šola gradi, dom podira. Dokler starši ne bodo uvideli, da je alkohol škodljiv mlademu organizmu, ni pričakovati uspehov. Iz tega je pač dovolj razvidno, da je naše ljudstvo v pogledu protialkoholne izobrazbe zelo zaostalo. Pa tudi če bi šola delovala z domom, bi bilo delo vendar težko, ker je z domom tudi vino in obratno. Zato tudi staršev na noben način ni mogoče pripraviti do tega, da bi ne silili otrok k pitju. Iz tega često slede incidenti. Tako se je zgodilo na priliko tudi tole: 12 letni učenec, sin gostilničarja, se je ob priliki neke gasilske veselice napil, da se je opotekal. Nato je izpil dve črni kavi in se deloma streznil. Denar je prejel od staršev. Učenec je bil zaradi tega prihodnji dan v šoli kaznovan. Oče je prišel ves razburjen k učitelju, da zaradi tega prestopka nima pravice kaznovati njegovega sina. To svojo trditev je utemeljeval s tem, da je bil tudi on mlad, da je mnogo pil, pa je navzlic temu postal bogat in pameten posestnik ter gostilničar. Nekaj sličnega se je zgodilo nekje, ko je učitelj posvaril nekega očeta, naj ne daje svojemu 11 letnemu sinu denarja za vino in tobak. Marsikateremu učitelju taki primeri ubijejo voljo do dela, ker vsi streme po večini za tem, da žive v soglasju z ljudmi, da se tako izognejo raznim neprilikom, očitkom ali celo sovraštvu.

(Dalje.)

P. A.

Naša narodna šola po razdelitvi razredov

Zaradi ustvarjene nejasnosti, ki jo zasledimo dan na dan v strokovnih razpravah in spisih, se mi zdi potrebno, da premostrimo ustroj naše ljudske šole podrobneje, ker nam nejasnost dela različne predstave in ustvarja tudi vprašanja, koliko razredov ima enorazrednica.

Še danes ni razčiščen obseg naše ljudske šole, da se še danes dogajajo primeri, ko se ob prehodu iz ene na drugo ljudsko šolo učenci pošiljajo za en razred nazaj, češ, da na šoli z enim oddelkom niso mogli sprejeti predpisane učne snovi tako kot na šolah z več oddelki.

Tudi po strokovnih razpravah in člankih moremo večkrat ugotoviti, da si nismo na jasnem.

To naše mnenje potrjuje n. pr. tudi prvotni učni načrt g. Vranca, kakor tudi ravnokar izišli načrt od g. Dolgana in g. Vranca na str. 10.

V letošnjem šolskem letu je bilo postavljenih nad 200 novih učiteljev, od teh veliko na šole z enim oddelkom. Tem bo jasna slika o ustroju naše ljudske šole mogla le koristiti.

Zakon o ljudskih šolah pozna namreč le eno ljudsko šolo, ki ima štiri-razredno osnovno in štirirazredno višjo ljudsko šolo. Krajevne razmere pa zahtevajo, da je ljudska šola krajevnim potrebam primerno ustrojena ali organizirana, zato imamo danes prav za prav osem vrst ljudskih šol, katerim je skupno troje: zakon, učni program in načrt.

Z ozirom na krajevne potrebe imamo:

1. Ljudske šole z enim oddelkom:

I. odderek ima: 1., 2., 3. in 4. razred osnovne šole in 1., 2., 3. in 4. razred višje ljudske šole.

Taka ljudska šola ima en sam odderek in poučuje na šoli le ena učna oseba. Praktično ima šola prav za prav dva oddelka, če se držimo besedila zakona, ki pravi, da je odderek tista skupina, ki jo poučuje učitelj istočasno. Na taki šoli sta namreč dve skupini, dopoldanska in popoldanska. V dopoldanskem oddelku so učenci višje ljudske šole, v popoldanskem pa učenci osnovne šole.

Dopoldne poučuje učitelj istočasno štiri razrede višje ljudske šole in predava istočasno snov štirih razredov po predpisanem učnem načrtu. Ravno tako popoldne.

Le zaradi števila učnih ur ne moremo smatrati ti dve samostojni skupini za samostojna oddelka, obe skupini skupaj nimata namreč več učnih ur, kot jih je predpisanih za en odderek, oziroma za enega učitelja tedensko.

2. Ljudska šola z dvema oddelkoma:

I. odderek ima: 1., 2., 3. in 4. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. odderek ima: 1., 2., 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje druga učna oseba.

Ljudska šola ima dva oddelka in dva učitelja. Če je dvoje šolskih sob, poučujeta obe učni osebi dopoldne in popoldne. V tem primeru poučuje ena učna oseba popoldne 3. in 4. razred osnovne šole, druga učna oseba pa 1. in 2. razred osnovne šole. Ravno tako si razdelita obe učni osebi dopoldansko višjo ljudsko šolo. Moreta pa si razdeliti pouk tudi tako, da poučuje ena oseba osnovno, druga pa višjo ljudsko šolo. Taka razdelitev je primerna posebno tam, kjer je le ena učilnica.

Odderek ima več učnih ur kot jih ima ena skupina na šoli z enim oddelkom, zato se snov lažje obdela in je delo lažje, če sta dve učilnici, ker sta istočasno le dve vrsti učencev.

3. Ljudska šola s tremi oddelki:

I. odderek ima: 1. in 2. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. odderek ima: 3. in 4. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima: 1., 2., 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje tretja učna oseba.

Šola ima tri oddelke in tri učne osebe. Če je dovolj učilnic (3), poučujejo dopoldne in popoldne, če jih ni, poučujeta n. pr. dve dopoldne, ena pa dopoldne in popoldne. Možno so tudi drugačne razdelitve z ozirom na število učencev in velikost učilnic.

Učni načrt je isti, le več možnosti, da se snov predela, poučevanje je dokaj lažje in uspehi so pri istem delu boljši.

4. Ljudska šola s štirimi oddelki:

I. oddelek ima: 1. in 2. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. oddelek ima: 3. in 4. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima: 1. in 2. razred višje ljudske šole — poučuje tretja učna oseba.

IV. oddelek ima: 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje četrta učna oseba.

Šola ima štiri oddelke in štiri učne osebe. Navadno poučujejo vsak oddelek le pol dneva. V tem primeru se poučujejo učenci dveh razredov istočasno. Če pa bi bilo dovolj učilnic na razpolago (4), pa bi se mogli poučevati učenci posameznih razredov ločeno. Seveda bi v tem primeru poučevalo učiteljstvo dopoldne in popoldne. Pouk bi bil v zadnjem primeru najlažji in uspehi najbolj zadovoljivi.

Učna snov ista, po istem učnem načrtu.

5. Ljudska šola s petimi oddelki:

I. oddelek ima: 1. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. oddelek ima: 2. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima 3. in 4. razred osnovne šole — poučuje tretja učna oseba.

IV. oddelek ima: 1. in 2. razred višje ljudske šole — poučuje četrta učna oseba.

V. oddelek ima: 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje peta učna oseba.

Pet oddelkov poučuje pet učiteljev le pol dneva, dopoldne ali popoldne. Prvi in drugi oddelek imata samo po en razred, ostali oddelki pa imajo po dva razreda, ki se poučujeta istočasno. Učni načrt isti.

6. Ljudska šola s šestimi oddelki:

I. oddelek ima: 1. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. oddelek ima: 2. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima: 3. razred osnovne šole — poučuje tretja učna oseba.

IV. oddelek ima: 4. razred osnovne šole — poučuje četrta učna oseba.

V. oddelek ima: 1. in 2. razred višje ljudske šole — poučuje peta učna oseba.

VI. oddelek ima: 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje šesta učna oseba.

Šest učiteljev poučuje šest oddelkov. Pouk v osnovni šoli se more vršiti neovirano po učnem načrtu. Oddelka višje ljudske šole pa imata po dva razreda in pouk težji. Učni načrt isti.

7. Ljudska šola s sedmimi oddelki:

I. oddelek ima: 1. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. oddelek ima: 2. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima: 3. razred osnovne šole — poučuje tretja učna oseba.

IV. oddelek ima: 4. razred osnovne šole — poučuje četrta učna oseba.

V. oddelek ima: 1. razred višje ljudske šole — poučuje peta učna oseba.

VI. oddelek ima: 2. razred višje ljudske šole — poučuje šesta učna oseba.

VII. oddelek ima: 3. in 4. razred višje ljudske šole — poučuje sedma učna oseba.

Sedem oddelkov in sedem učiteljev. Šest oddelkov ima le po en razred, sedmi oddelek ima dva razreda skupaj. Učni načrt isti.

8. Ljudska šola z osmimi oddelki:

I. oddelek ima: 1. razred osnovne šole — poučuje prva učna oseba.

II. oddelek ima: 2. razred osnovne šole — poučuje druga učna oseba.

III. oddelek ima: 3. razred osnovne šole — poučuje tretja učna oseba.

IV. oddelek ima: 4. razred osnovne šole — poučuje četrta učna oseba.

V. oddelek ima: 1. razred višje ljudske šole — poučuje peta učna oseba.

VI. oddelek ima: 2. razred višje ljudske šole — poučuje šesta učna oseba.

VII. oddelek ima: 3. razred višje ljudske šole — poučuje sedma učna oseba.

VIII. oddelek ima: 4. razred višje ljudske šole — poučuje osma učna oseba.

Vsi oddelki imajo le po en razred in je ustroj te šole najidealnejši z ozirom na pouk po predpisanem učnem načrtu. Na šoli je v pravem pomenu besede organizirana osnovna in višja ljudska šola.

Pri teh pregledih so mišljeni le temeljni oddelki.

Tak je ustroj naših ljudskih šol po obstoječem zakonu o ljudskih šolah. Ne moremo trditi, da je razdelitev razredov po oddelkih povsod enaka in taka, vendar je to temelj, ki se more z ozirom na učilnice, število učencev in drugo deloma spremeniti. V glavnem ostane razpored tak kot je navedeni.

Po tem ima v naši banovini vsaka ljudska šola osnovno in višjo ljudsko šolo ne oziraje se na to, če ima šola n. pr. le en oddelek.

Pred časom smo imeli pri nas eno, dve, tri... sedem in osemrazrednice. Poučevalo se je na teh šolah po učnih načrtih, ki so bili prirejani za vsako kategorijo šol. Čim več razredov je imela šola, tem več snovi je obsegal predpisani učni načrt in nasprotno.

To stanje je rodilo ministrski odlok, ki pravi, da se učencem, ki so dovršili eno, dve, tri in štirirazredno ljudsko šolo do 1. 1924., pri vstopu v državno službo ne more priznati tistih ugodnosti kot učencem, ki so dovršili n. pr. petrazredno ljudsko šolo. Omenjeni odlok namreč pravi, da dovršeno osemletno šolanje na pet in šestrazrednih ljudskih šolah v Sloveniji do 31. oktobra 1924, odgovarja dovršenemu prvemu oziroma drugemu razredu meščanske šole ter daje kvalifikacijo za zvanika po § 10. zakona o uradnikih. Pravi, da do tega leta uspešno dovršeno osemletno šolanje na sedem in osemrazrednih ljudskih šolah v Sloveniji, odgovarja uspešno dovršenemu tretjemu oziroma četrtemu razredu meščanske šole ter daje kvalifikacijo za uradnika z nepopolno srednjo šolo po § 45., st. 1., zakona o uradnikih.

To se pravi, da ima nekdanji učenec, ki je obiskoval petrazrednico v A kraju, danes v državni službi mnogo več položajnih in materialnih ugodnosti kot učenec, ki je v kraju B obiskoval le štirirazrednico, četudi sta bili šoli v neposredni bližini in je bilo splošno znanje učencev prve in druge šole na isti višini.

V prihodnosti se kaj takega ne bo moglo primeriti, ker sedanji zakon pozna le ljudsko šolo, ki ima štiri razrede osnovne in štiri razrede višje ljudske šole, brez ozira na to, koliko ima šola oddelkov in učnih oseb. Seveda je za vse razrede ljudske šole predpisana v glavnem ista učna snov, katero mora predelati učenec na šoli, preden more dobiti spričevalo, da je dovršil n. pr. tretji razred višje ljudske šole. To se pravi, da je učenčevo spričevalo o dovršenem četrtem razredu višje ljudske šole na hribovski šoli z enim oddelkom, enakovredno spričevalu o dovršenem četrtem razredu višje ljudske šole na šoli v mestu, kjer je n. pr. poučevalo osem učnih oseb.

Vsako drugo tolmačenje bi bilo krivično zapostavljanje, ker ni učenčeva krivda, da ni mogel vsakega razreda dovršiti v posebnem oddelku in z drugim učiteljem. Če je kje krivda, bi bila le na strani države, ki ne daje vsem učencem prilike, da bi se tako šolali. Ni krivda staršev in otrok, če v hribovskih vaseh ni osem oddelkov in osem učiteljev, pač pa le en sam.

Ker ni videti v bodočnosti, da bi imele gorske šole kar osem učiteljev in ker zakon ne zapostavlja ene ljudske šole drugi, se mora število otrok v

oddelku in način poučevanja podvreči učnemu načrtu, ker le tako se more znanje učencev ljudske šole z enim oddelkom vsaj približno zravhati z znanjem učencev šole z osmimi oddelki.

Navidezno izgleda to mnenje kot nemogoče, toda zakon to zahteva in skušati mu moramo ugoditi. Posebno novincu je to mnenje nerazumljivo, saj ni imel prilike videti in učiti v drugem oddelku kot v takem, ki je imel le en razred. Ni čudno, če se dolgo časa lovi med učnim časom in učnim načrtom in dosega minimalne uspehe. Skušal bom v nadaljnjem s par osnutki učnih slik za posamezne učne ure nakazati način poučevanja na ljudskih šolah z enim oddelkom, kjer poučuje učitelj istočasno učence štirih razredov.

S tem želim pomagati novincem in mlajšim učiteljem, da bodo lažje kos težki nalogi, ko jim bo življenje odkazalo delo v takih šolah, kjer mora učitelj pri pouku delati za dobra dva, po pouku pa podvreči kup želja in hotenj razmeram, ki so prepogosto skoraj obupne, posebej še za mladega človeka.

Narodna kultura

Slavoljub

Star slovanski greh

I.

Bili smo na Poljskem. Nekdo, ki sem mu poslal razglednico s Poznanja, mi je potem pisal: »Najpristrčneje se zahvalim za pozdrave s Poznanja. Torej se Vam je le izpolnila ena želja srca in ste videli Poljsko. Upam, da ste odnesli prepričanje v domovino, kako vstaja slovanska vzajemnost.«

Dà, videli smo Poljsko, lepo je bilo, marsikaj lepega smo videli in slišali. V Čenstohovi smo slišali, da je bilo en teden pred kongresom Kristusa Kralja v Poznanju zbranih pri Mariji Čenstohovski 20.000 poljskih učiteljev in učiteljic. Samo iz vojvodstva varšavskega in poznanjskega jih je bilo po 1500. Blagor narodu, ki ima tako armado vernega učiteljstva! Divili smo se Poljakom, kako so poklekali na stopnice pred spomenikom Srca Jezusovega v Poznanju in molili. Bilo je na odprtem trgu, pa se je vse vršilo tako neženirano, kakor da bi bili v cerkvi. Spomenik suženjstva poznanjskih Poljakov je stal tukaj, spomenik železnega nemškega kanclerja Bismarcka. Nad poznanjsko poljsko zemljo je ležala trda nemška pest. To je bilo v dobi, ko so poljske otroke v šoli topli, če so poljsko govorili; ko so poljske starše obsodili na dve leti in pol ječe — videli smo ono sodnijsko poslopje v Gnieznu, kjer se je to zgodilo — ker ti poljski starši niso več hoteli pošiljati svojih otrok v šolo, v kateri poljski otroci niso več smeli po poljsko moliti!

Kdor je na železnici po poljsko govoril, je bil nahruljen, Poljaki niso smeli zidati hiš; če je Poljak prodal hišo ali posestvo, ju je smel samo Nemcu prodati, ne pa Poljaku. Razlaščevali so poljska posestva in nanje naseljevali Nemce. Poznanjska Poljska je ječala pod nasilstvom, kakor jih malo pomni zgodovina.

Pa prišla je jesen l. 1918. Nemške armade so bile poražene, Poljaki, nad katerimi je tako dolgo in tako trdo ležala germanska pest, so svobodno zadihali. A tlačitelj je imel svoje regimente v poljski zemlji in se s te zemlje ni hotel prostovoljno umakniti, kljub temu, da je bil premağan v svetovni vojni. Tedaj so Poljaki zgrabili za orožje in so prepodili stoletnega zatiralca s svoje zemlje. A vršili so se krvavi boji in v Poznanju nam je pravil Poljak: »Na Poznanjskem najdete sredi pokopališč skupne grobove, ki so vedno okrašeni s cveticami. To so grobovi junakov, ki so padli za svobodo domovine.« — Podobni in še srditejši boji so se vršili v Zgornjem Šlonsku (Zg. Šleziji). Žal se je tukaj Poljakom zgodila krivica — podobna, kakor Slovencem (kot narodu) na Koroškem — da jim te zemlje na mirovni konferenci niso k r a t k o m a l o i n b r e z p o g o j n o prisodili. Tlačitelju so kot v nagrado, da je smel tako dolgo nemoteno in neovirano raznarodovati in potujčevati slovanski narod — priznali plebiscit! O ironija! In zgodilo se je — tako v Zg. Šleziji kakor na Koroškem — da je pojaničarjeni narod 60 procentno glasoval za svojega tlačitelja! Za Poljsko je bilo oddanih v Zg. Šleziji samo 40% glasov, podobno kakor za Jugoslavijo na Koroškem. V Zg. Šleziji so potem razdelili glasovalno ozemlje in so Poljaki dobili manjši kos, sorazmerno z dobljenim številom glasov. Ta glasovanja kažejo, da postanejo mogočniki, ki odločujejo o usodi narodov, s t r a š n o k r i v i č n i, baš ko hočejo biti strašno pravični!

Vprašal sem Poljaka, kaj sodi, ali bi bili na mirovni konferenci prisodili Poznanjsko Poljski, če bi Poljaki ne bili segli po samopomoči in bi ne bili prepodili tlačitelja. Odgovoril mi je, da sodi, da ne. Bržkone bi bili v tem slučaju tudi za Poznanjsko določili kakšen plebiscit, pri katerem bi smeli glasovati in sodelovati o pripadnosti poljske zemlje nasilno priseljeni kolonisti, in potem bi bili zopet delili to slovansko poljsko zemljo po razmerju oddanih glasov! In reklo bi se bilo, da je bilo vse to zelo pravično! Pravično, ker bi bil o pripadnosti poljske zemlje soodločeval na nasilno razlaščeno poljsko zemljo priseljeni nemški kolonist!

Hvala Bogu, ob koncu svetovne vojne je Poznanjska svobodno zadihala, in padel je tudi spomenik poljske sužnosti, Bismarkov spomenik v Poznanju. Namesto tega spomenika so Poljaki na istem mestu postavili nov spomenik, lep in veličasten: spomenik presv. Srcu Jezusovemu. A na spomenik so zapisali:

Sacratissimo Cordi
Polonia restituta

(Presvetemu Srcu — obnovljena Poljska). Res vzor-spomenik! Poljski narod ve in se zaveda, komu se ima predvsem zahvaliti za svojo svobodo,

namreč Bogu, in v znak hvaležnosti postavlja spomenik presv. Srcu Odrešenikovemu. In poljski narod hodi mimo tega spomenika in pobožno pokleka pred spomenik in moli pred njim. In nihče se ne posmehuje molilcem pred spomenikom. Čast takemu narodu!

II.

Iz Krakova smo se popoldne odpeljali z vlakom v Vjeličko (Wie-liczko), kjer kopljejo kameno sol. V prostoru, iz katerega smo se spustili z dvigalom 80 m globoko pod zemljo, stoje na steni napisane besede: »Tudze chwalicie — swęgo nie znacie — sami nie wiecie — co posiadacie« (Tuje slavite — svojega ne poznate — sami ne veste — kaj posedujete). Poseben vtis je napravila na nas velikanska podzemeljska cerkev, vsi kipi — upodobljenih je več dogodkov iz življenja Jezusovega — in petero lestencev: vse iz soli. Na sveti večer in na god sv. Barbare, zaščitnice rudarjev, se daruje v cerkvi globoko pod površjem zemlje sv. maša. Po vrnitvi z vlakom v Krakov smo se z avtobusom odpeljali v Mogilo, kjer je cistercijanski samostan z mogočno na novo poslikano cerkvijo. V samostanu je prior Slovenec p. Kuhar, ki nas je prav prijazno sprejel in se je drugi dan peljal z nami v Poznanj.

Govorili smo o razmerju med Poljaki in Čehi in p. Kuhar je rekel: Star slovanski greh — nesloga!

Zakaj vlada tako hladno razmerje med tema bratskima sosednima slovanskima narodoma, katerih jezika sta si tako podobna? In oba naroda živita na tako izpostavljenem ozemlju, da bi človek sodil, da ju že narava in politične razmere same silijo, da se sporazumeta. Ponovno smo govorili s Poljaki o njihovem razmerju do Čehov. A žal o kakí slovanski vzajemnosti med tema bratskima narodoma nismo mogli zaznati. Dva sosedna, katoliška, slovanska naroda, pa se ne moreta sporazumeti. Kako tragično! In površen pogled v zgodovino narodov in držav nas uči: medsebojne politične napetosti v primeru vojne vodijo do medsebojnega klanja. Ali se morejo slovanski narodi res klati med seboj?

Bilo bi potrebno, da bi že šola gojila slovansko vzajemnost. Kruto bi bilo to potrebno. Mar je slovanska vzajemnost nekaj prisiljenega, izumetničenega? Nikakor ne! Slovanska vzajemnost je nekaj etično dobro utemeljenega, nekaj logičnega, naravnega. Če ljubimo svoj narod, moramo ljubiti tudi ostale slovanske narode. Razlog za obojno ljubezen je eden in isti, namreč ta, da moramo onega, ki nam je po naravi bližji, bolj ljubiti. In sicer ne samo z naravno, marveč tudi z nadnaravno, krščansko ljubeznijo.

Vedno in vedno bi bilo treba zopet ponavljati: Slovani, ljubite se med seboj! Že otrokom bi bilo treba to etično zapoved vcepiti v glavo in srce. Preiti bi morala v meso in kri. Bog je dal Slovanom zadosti zemlje, zakaj naj bi se klali med seboj? Nekaj veličastnega je narodna svoboda in Slovani jo bodo ohranili samo, če bodo složni med seboj. »Velik bo Sloven, mirno bo bival v svojih hišah in svobodno sonce mu bo svetilo

leto in dan, če bo složen z brati. Inače pride tujec, postavi mu peto na tilnik in svoboden narod postane rob» (Finžgar, Pod svobodnim soncem). Preresnične in vsega uvaževanja vredne besede. Že vsak otrok naj bi se jih naučil na pamet, utisnil naj bi si jih v spomin in srce.

Ali naj se zaradi tešinskega ozemlja uničita dva slovanska naroda? Kakšna malenkost je tisto tešinsko ozemlje v primeri s svobodo dveh slovanskih narodov! Nam so simpatični Poljaki in Čehi, oboji so naši slovanski bratje, oboje imamo radi. Na Poljskem smo videli, da je med tema dvema slovanskima narodoma izginilo zaupanje, in kjer ni zaupanja, tam tudi ni ljubezni. Oba naroda se postrani gledata, ne zaupata si med seboj. In vendar bi obojestranski kakor tudi splošno slovanski interes zahteval, da bi se oba naroda sporazumela in sprijaznila med seboj. Ko sem rekel Poljaku, da bi se oba naroda vendar morala bolje sporazumeti med seboj, mi je ogorčeno odvrnil (govorili smo med seboj v nemškem jeziku — ali velja še vedno nemščina za »občevalni jezik« med Slovani?): »Wenn man ihnen die Hand reicht, schlagen sie sie blutig zurück« (Če jim ponudimo roko, jo krvavo zavrnejo). In slišali smo besede kakor »falsche Brüder«, »chytry« (= zvijačni) in še druge reči. In bridko nam je bilo pri srcu.

Eno je gotovo: Čehi potrebujejo Poljake in Poljaki potrebujejo Čeha. Čehi imajo na severozapadu zelo nevarnega soseda. Govoril sem z izobraženim Nemcem in ta mi je pravil, da je javna tajnost in samo vprašanje časa, kdaj bodo Nemci »koridor« nazaj zahtevali. A kaj je Poljska brez izhoda na morje? Dva slovanska naroda, ki jima grozi nevarnost z iste strani. In nevarnost tako velika, da ji bosta z združenimi močmi komaj kos. In ta dva naroda bi se ne mogla sporazumeti med seboj? Treba je samo iskrene volje, treba je samo pripravljenosti doprinesiti nekaj žrtev za dosego medsebojne sprave, medsebojnega zaupanja in medsebojnega prijateljstva.

»Slovani vseh dežel, sporazumite se!« Ta klic naj bi odjeknil po slovanskih deželah. In iz tega klica bi logično sledilo: »Slovani vseh dežel, pomagajte si med seboj!« In kaj je to drugega kakor slovanska vzajemnost?

Važno je, da se trudimo in da delamo za spravo med slovanskimi narodi. Važno je, da za to spravo tudi molimo! Tudi tukaj je molitev velika realna sila.

Tudi šola ima na tem polju veliko nalogo.

Etbin Bojc

† Nadškof Jeglič — narodni vzgojitelj

Ne nameravam povedati vsega o tem. O pokojnem nadškofu Jegliču kot našem velikem narodnem vzgojitelju se bo še mnogo pisalo, kakor se je dosedaj še razmeroma malo. Saj je bil prav on v vrsti naših narodnih vladik eden tistih, ki so postali velike vzgojiteljske osebnosti. Zato ga bi v mnogih ozirih lahko vzporedili velikemu Slomšku. Le-ta si je stekel v

petdesetih letih preteklega stoletja za naše osnovno šolstvo nevenljivih zaslug, Jeglič pa je na začetku tega stoletja postavil temelje naše srednje šole. S Slomškom pa ga lahko vzporejamo tudi kot velikega kulturnega mecena in narodnega prosvetitelja, da njune svetniške značajnosti ne poudarim tu posebej.

Če naj v tem malem članku pišem o Jegliču in se dotaknem njegove vzgojiteljske osebnosti, se ga moram lotiti v celoti. Zdi se mi, da je blagoslov prav malih narodov, da zrastejo iz njih tako skladne, središčne osebnosti kot so Slomšek, Krek, Jeglič, ki so hkrati nosilci in predstavniki našega narodnega duha v največji izrazitosti. Tako so zraščene te osebnosti z narodom, da ni nič čudnega, če postanejo njegovi vodniki v najvišjem pomenu besede. Morda še nikdar ni bila in nikoli več ne bo tako občutna tista poslovilna pesem, ki so jo pevci veličastno zapeli pred škofijsko palačo, ko se je nadškof Jeglič poslavljaj od Ljubljane in odhajal v pokoj: »Zvezda mila je migljala in naš rod vodila je...« To je bil Jeglič.

Že njegova postava, ki bi ji marsikateri vladar lahko zavidal veličastnost in častitljivost narodnega kneza, njegova premišljena, modra misel, njegova odločna kretnja in njegove vserazumevajoče dobročutne oči so razodevale iskreno izklesan značaj, ki ga je usposabljal za tako izredno voditeljsko vlogo v narodu. »Imeli smo jih — vrhu gore hrast...« Zato se je ves narod tako enotno zgrnil ob njegovem grobu, da je bil že njegov pogreb ena največjastnejših dosedanjih naših prireditev. Kakor oče je bil dober in je skrbel za vse. Pa o tem bodo pisali drugi, kolikor še niso, v drugih listih. Nas zanima predvsem v z g o j i t e l j s k a stran tega njegovega duhovnega očetovstva.

Rekel sem že, da nimam namena v tem kratkem članku izčrpno prikazati Jegliča kot vzgojitelja, kar bo delo kasnejših rodov, ki bodo že primerno časovno odmaknjeni od njega in njegove osebnostne podobe. Tudi ne mislim tu podajati kake sistematične razprave o njem, ker me še preveč moti življenjska bližina njegove osebnosti, ki sem jo imel priliko tudi nekoliko osebno spoznati. Saj je imel pokojni nadškof tako veliko mero razumevanja vprav za težnje in gibanje mladega rodu in posebej še poveljnega, da morem to pripisati samo izredni njegovi vzgojiteljski osebnosti. Tako se je zanimal, tako zasledoval in tako pravilno pojmoval vse pojave mladinskega gibanja pri nas, da smo imeli v njem največjega svojega zaščitnika in vzpodbudnika v najčistejšem pomenu besede. Podpiral nas je, kakor je le mogel, nas navduševal, bodril urednike, se osebno rad odzival našim vabilom na zborovanja, kjer je z veliko, občudovanja vredno pazljivostjo sledil predavanjem in razgovorom, potem ko nam je služil sv. mašo in nas v cerkvi nagovoril s svojo kleno živo besedo...

Toliko žive vzgojiteljske skrbnosti, izvirajoče iz največjega čuta odgovornosti moremo najti le pri redkih voditeljih naroda. O tem nam ne priča le njegova skrb za duhovniški naraščaj ter za izobraženstvo, ki se kaže ob njegovih »Škofovih zavodih« (prim. list »Jeglič«!), njegovem dušebrižništvu in bogoslovnem učiteljstvu, ampak tudi v napisanih nje-

govih delih vzgojnega značaja. Ustavimo se za hip ob nekaterih njegovih vzgojnih knjigah! Lepa vrsta jih je: »Pouk krščanskim staršem«, ki jo je dal prevesti iz nemščine l. 1904, brošura »Boga Stvarnika res ni treba?«, ki z njo l. 1905 olikanim slovenskim krogom odgovarja na predavanja »Prosvete« v Mestnem domu, dalje »Mladeničem« (I. in II. zvezek) ter »Dekletom (I. in II. zv.) iz l. 1910, zlasti pa njegovo »Uzgoslovje«, pisano v hrvaščini l. 1887, ko je bil Jeglič še v Sarajevu, poleg verskovzgojnih (Mesija, Na noge v sveti boj. i. p.).

V knjigi »Pouk krščanskim staršem« izvemo da je kot škof v prvih petih letih obiskal vse župnije ljubljanske škofije, da je bil prej kot mlad duhovnik nekaj časa dušni pastir v Ženski kaznilnici ter je zbral tamkajšnja opazovanja pod zaglavje: Sadovi slabe vzgoje. Izvedel je točen pouk, kako morajo ženini in neveste svoje otroke vzgojevati (o binkošti l. 1904). V vsaki župniji je razdelil 25—30 izvodov teh knjižic brezplačno med mlade matere. Ta knjiga obsega 150 strani. Po njej ima vzgoja trojno nalogo: 1. Starši morajo v otroku hudo nagnjenje krotiti, slabiti, zatirati. 2. Otroka vaditi v zatajevanju in pokorščini, in 3. napeljavati ga k dobremu.

Druga omenjena knjižica »Boga Stvarnika res ni treba?« obsega 62 strani žepnega formata. V tej brošuri zavrača na stvaren in znanstven način izvajanja predavateljev v Mestnem domu. Ta knjižica nam je priča njegove velike skrbnosti za pravo krščansko vzgojo našega ljudstva. Kant-Laplaceovi hipotezi o razvitku vsemirja, od prasnovi do današnjega stanja se načelno ne protivi, vendar razvoj ne more biti mehaničen. »Mogli bi pritrditi Moricu Alsbergu, da je človek z opico naravnost soroden, vendar se more o tem sorodstvu le toliko misliti, da sta oba združena edino v korenini istega rodovnika, kar končno velja za vse sesalce. Vendar se temu protivi vsa paleontologija« (po Wassmannu). Navaja izsledke profesorja Branca (Berlin) in Reinkeja, nakar preide k sv. pismu. »Sveto pismo ne govori znanstveno, ampak poljudno: zato tudi o prirodnih pojavih govori tako, kakor se vidijo, ne pa kakor se morda v sebi vrše. Kar sv. pismo o prirodi pove, se razlaga dobesedno tako dolgo, dokler nas znanstveni napredek ne nagne dotične besede drugače razlagati. Kako hvaležni smo silnemu napredku prirodnih znanosti, ker nam pomagajo, da sv. pismo bolje razumevamo, kar ravno posebno o stvarjenju velja. Te glavne misli o odnosu znanosti do sv. pisma se strinjajo z okrožnico Leona XIII. o razlaganju sv. pisma. Šest dni stvarjenja je antropomorfizem: Bog se prikaže kot človek, ki se po šestih dneh dela utruji in mora sedmi dan počivati. Sličnih antropomorfizmov je v sv. pismu mnogo.« Ob tej knjigi razvidimo, kako vesten v pripravi je bil Jeglič kot apologet krščanskega nazora.

Knjigi »Mladeničem« in »Dekletom« sta izrazito pedološki. Za njegovo vzgojno vnemo so značilne njegove uvodne besede: »Dragi krščanski mladenič! Ti pač ne moreš vedeti, kolikokrat jaz nate mislim. Neizrečeno se veselim, kadar čujem, kako dobri, plemeniti in verni so naši mladeniči; toda neizrečeno tužno mi je srce, kadar čujem in čitam, da so nekateri

naših mladeničev surovi, razuzdani, nezmerni, na potu v brezverstvo«... Prvi del je bolj versko-vzgojen, v drugem začrtava tudi mladeničev odnos do družbe, samega sebe, družine, društva, domovine. Zlasti lep je tisti del, kjer govori o ljubezni do materinščine in ožje domovine: »Ljubi svoj jezik! Le navadi se, da boš govoril prav lepo, čisto in pravilno, nikar ne misli, da je zate častno, ako znaš domačemu jeziku primešavati pokvarjene, tuje besede; ne, to ni častno, ampak sramotno in pokazuje neko neumno prismojeno ošabnost. Dobro je, koristno in včasih potrebno, če moreš občevati z ljudmi dotičnega jezika; toda predvsem ljubi in neğuj ter se privadi izgovarjati lepo in pravilno svoj materinski, svoj slovenski jezik!«

»Pravim, ljubi svoj jezik, ostani Slovenec, ne sramuj se, ne izdajaj slovenskega rodu! Pomağaj omejnim Slovencem, da ne zatonejo v morju tujkega naliva in pristopi k društvom, ki so zasnovana v pomoč obmejnim Slovencem. Spoštuj tuje narode, spoštuj Nemce in Laha, nikoli in nikdar ne bodi sirov do njih! Toda še bolj ceni in spoštuj svoj mili slovenski rod in ne pripusti, da bi se zmanjševalo ozemlje, kjer prebiva Tvoj rod; tuje pustimo v miru, svoje pa branimo odločno, mirno in s plemenitim orožjem; ne branimo svojega s pouličnim krikom in surovim zabavljanjem, marveč z uma ostrim mečem, kakor se spodobi olikanemu mladeniču, olikanemu možu.« (Str. 185 in nasl.)

»Ne zapuščaj doma! Ostani doma, ako le moreš, ostani v domovini, dokler moreš v njej kruha dobiti. Posebno Tebe, kmečki sin, prosim in rotim, ne odhajaj v tovarne, ne odhajaj v nemške in amerikanske rudnike! Delaj doma na polju, delaj na svojem domu, ali ako ga nimaš, pojdi služiti k poštenemu kmetu! — Ostani torej doma, akoravno boš moral živeti v bolj preprostih okoliščinah! Na tuje pojdi iskat kruha le tedaj, ako moraš in doma kruha ne dobiš. Ako pa greš, bodi zvest svoji veri, zvest svojemu rodu, zvest svojemu jeziku: ne sramoti sebe in svoje domovine!«

»Kako lep je slovenski jezik! Prav milo doni, blagoglasen je, močno se razvija, ima življenjskih moči. Koliko lepih knjig je v tem jeziku natisnjenih, koliko časopisov slovenskih izhaja, kaj naj rečem o pesmi slovenski, ki se razlega čez hrib in plan, ki odmeva po hišah božjih v čast božjo. — Dragi mladenič, ali ljubiš to krasno svojo slovensko domovino? Dala Ti je očeta in mater; daje Ti vse, kar potrebuješ za življenje; v njej rasteš, v njej se vzgajaš, v njej se veseliš in žalostiš, v njej Ti potekajo Tvoja najbolj srečna leta; v njej si boš ustanovil novo, lastno družino, v njej se boš postaral, umrl in v njej dobil svoj grob, kjer bo Tvoje truplo počivalo do sodnega dne. — Ali ljubiš to domovino, akoravno je majhna in bolj siromašna? Kaj pa otrok, ali svoje siromašne, slabo oblečene matere ne ljubi bolj, kakor pa bogato v zlato in svilo oblečeno gospo, ki mu ni mati? Ako jo ljubiš, delaj ji čast!«... Itd.

Pravi odraz Jegliča kot narodnega vzgojitelja so te besede, ljubitelja naše besede, branitelja naše zemlje in našega življa tam za mejami...

Podobno trka na srce naše mladenke, ki naj bo vneto za vse dobro, lepo in sveto in ki naj se skrbno pripravi pravočasno na svoj materinski

in gospodinjski poklic. Takrat, ko je naše dušeslovje in vzgojeslovje komaj jecljalo prve stavke, nam ju je Jeglič razvijal v teh knjigah s presenetljivo vnemo in skrbnostjo v luči krščanskega nazora. Kar tiče negovanja otroka, pa je naravnost sodoben, da poglavja z užitkom in s pridom bereš še danes.

Posebne obdelave bi bila potrebna njegova v hrvaščini pisana knjiga »Uzgojeslovje« za učitelje i učiteljske priprav-nike, ki ga je po najboljših piscih sestavil že l. 1887 kot kanonik vrh-bosanski v Sarajevu. Knjiga obsega 250 strani. Že v predgovoru pove, da se je pri sestavljanju držal teh-le virov: Basariček, Pedagogija, I. dio, uzgojeslovje; dalje Kehrein, Handb. d. Erzieh. u. d. Unter., Ohler, Lehrb. der Erziehung, Kehr, Praxis der Volksschule, Stadler, Prinos k naučanju dušeslovja u hrv. Učit., Baumgartner, Leitfaden der Erziehungslehre ter Stöckl, Pädagogik, Lehrb. der Psychologie, ter se zahvaljuje g. Buiheru, učitelju na ondotnem učiteljišču, da mu je rokopis pregledal in popravil. Naj se ob 50 letnici te učno-vzgojne knjige Jegličeve samo nekoliko tu pomudim!

Knjiga, ki nam je Slovencem ostala malone neznana,¹ je razdeljena vsebinsko tako, da obsega najprej obče vzgojeslovje, potem pa posebno vzgojeslovje, ki je razdeljeno na več zaglavij in poglavij. V zaključni be-sedi nam riše Jeglič svojo zamisel vzgoje, ki je hkrati smoter krščanske vzgoje: »Vzgojitelj je dolžan, da najprej sebe vse bolj in bolj usovršuje in da potem verno in vestno usovršuje poverjeno mu deco. Samo ono bo mogel nuditi mladini, kar ima sam in kar sam zna. Zato naj se potru-di, da se vsak dan izpopolnjuje, da vedno krepostneje živi, da vedno globlje napreduje v veri, ker bo samo tedaj mogel svoji deci v srce položiti naj-krasnejše darove, ki prekašajo vse darove tega sveta, t. j. v e r o, k r e - p o s t i n z n a n o s t.«

Pod zaglavjem: Obče vzgojeslovje razpravlja — sledeč navedenim piscem — o potrebi in možnosti vzgoje, o vzgojnem smotru, o vzgojnih sredstvih, vzgojnem načinu in vzgojnih činjenicah, kjer upošteva odnos vzgojitelja napram gojencu, osebne in družbene vzgojne činjenice. Na 40 straneh razvija podrobno to zadnje poglavje. — Pod zaglavjem: Po-sebno vzgojeslovje, pa najprej razmotriva o naravi in dušnem življenju človeka (na 40 straneh), ter o posebnih svojstvih človeka (temperament, rast, zorenje), nakar prehaja k vzgojnim načelom o telesni, duševni vzgoji človeka (kar na 115 straneh) ter končno k poglavju o vzgoji v pogledu na posebna svojstva človeka (osebnost, razlika v spolu, različne dobe).

Čeprav pri tako učbeniško razdeljeni knjigi ne moremo zaslediti po-sebnih originalnih vrednosti, pa moramo po njej občudovati Jegličev iz-reden interes za sistematična vzgojna vprašanja otroka, mladostnika kakor odrasleca, ki ga je usposobil za tako globokega poznavalca življenja in tako spretnega vodnika ljudstva. Jeglič je vzgajal s svojim osebnim

¹ En izvod, ki sem si ga ogledal, hrani tukajšnja knjižnica ljubljanskih bogoslovcev. G. spiritualu J. Kraljiču se na tem mestu zahvaljujem, da mi ga je dal na razpolago!

zgleodom, s svojo poduhovljeno osebnostjo. Njegovo življenje je bilo prežeto službe Bogu in narodu. V živi, vztrajni in zaupni vdanosti v Boga je gradil v dušah svojih rojakov tisto plemenitost značaja in tisto vernost, ki nas odlikuje, opira se na svoje svečeništvo, ki mu je posvečal največ skrbi (zavodil!), in na krščansko prosveto v narodu, ki naj jo dvigajo tudi drugi izobraženci v njegovem duhu. S svojim osebnostnim življenjem pa je ta naš drugi veliki duhovni vrtar najizdatneje zalival rast svojega plemenitega dela v narodu. Telesna postava tega našega duhovnega vodnika in kneza sicer počiva pri Sv. Križu, a duh njegov živi v narodu dalje.

Iz naše starožitnosti

Ema Deisinger

Ljudska vraževernost pri krstu otroka

Vraževernost je spremljala žitje in klitje našega ljudstva in tvorila del naših starožitnosti. Religija ni mogla povsem zatreti vseh izrastkov starega praznoverja, ki se je držalo našega ljudstva še ves srednji vek in še dalje v novem veku. Vraža si je znala ustvariti svoj zamotan jezik čarobnih formul, ki so zadele na skrite strune ljudske lahkovernosti. Vraža, ta zapuščina iz poganskih časov, se je skušala uveljaviti tudi v krščanskem življenju našega ljudstva ter v podrejeni obliki spremljala versko življenje zemljana. Kdor količkaj zasleduje ljudske starožitnosti, vé, kako veliko vlogo je igrala vsekdar vraža v ljudskem življenju. Najopasnejša vraža je bila svojčas pač vera v čarovnice, ki je zahtevala neštetilnih žrtev. Vraža je kakor roža, ki se najbolj bohotno razvije tedaj, kadar so njena tla pognojena z vzdih, kriki ljudske duše, z zmotami in nevero, z razočaranji in strahovi, in kadar višjega življenja lačna ljudska duša zaide v neki vdahnjeni, ponarejeni ritem čutne senzacije. Tako je ostala vraža ljudstvu kot edina pot izživljanja iracionalnih plasti duše z najbolj protislovnimi dogajanjí. Ni čuda zatorej, da vladajo v vražah, ki jih je ustvarila izmučena ljudska duša, protislovja kakor v nobeni veri, toda vprav ta protislovja groze uničiti zadnje ostanke volje. — S svojimi viticami se je oklenila vraža tudi verskega življenja, saj ji je zatišje vere nudilo najboljše pribežališče, kjer je mogla neposredno vplivati na duhovno življenje človeka. Preodeta v nabožno odelo je stopila tudi za krstni kamen.

Poglejmo te vraže našega ljudstva ob krstnem kamnu!

Dan krsta novorojenega deteta je bil važen za blaginjo otroka. Dan krsta ni smel pasti na petek, kajti petek je slab začetek. Previdno so torej izbirali starši in botri dan krščenja, ki naj bi bil srečen za otroka. Ponemod na Dolenjskem niso radi nosili otroka veliki teden h krstu, kajti otrok bi potem ne živel dolgo. Otroci, ki so krščeni na dan Marijinega oznanjenja se hitro nauče govoriti. Pri krstu naj se dolgo zvoni, potem bo

otrok pameten. Ako pa bije ura, ko istočasno zvoni h krstu, potem bo otrok kmalu umrl.

Ime otroka naj starši pred krstom prevečkrat ne izgovarjajo, sicer bo otrok težko govoril. Ako hočejo starši, da bi otrok dosegel visoko starost in ako hočejo preprečiti težjo bolezen, tedaj naj ga pred krstom priporoče Adamu in Evi. Prvi otroci ne smejo dobiti imena staršev, sicer lahko prej umro ko starši. Noseč otroka h krstu botra ne sme med potjo ponavljati otrokovo ime, sicer bo otrok jezikav.

Česarkoli krstni botri na dan krščenja otroka podvzamejo, vse ima vpliv na otrokovo bodočnost. Ta nazor je bil razširjen po vseh vaseh, po vseh predelih Slovenije. Krstni botri so bili zato najvažnejšega pomena, od njih je bila odvisna bodoča sreča ali nesreča otroka. Vse dobre in slabe lastnosti botrov so se prenesle na otroka. Kmečki starši po Gorenjskem in Dolenjskem so zato prav skrbno izbirali otrokove botre in to izbiro izvršili takole:

Izbrali so najprej dva botra. Ta dva botra sto morala vleči bilko iz slamnate strehe. Kdor je potegnil daljšo, tisti je bil otroku namenjen boter. Še dandanes pravimo onemu, kdor pri svojih podjetjih nima posebne sreče, da vleče »ta kratko«. Vlečenje bilk iz slamnate strehe je imelo torej nadvse važen pomen. Krajša bilka je zmerom pomenila slabo, daljša pa dobro.

Starši, prepričani, da mora otrok trpeti za grehe svojih botrov, so tolmačili vsako bolezen novorojenčeta s tem. Če je rojenček imel božjast ali trpel druge bolečine, so govorili, da trpi zavoljo svojih krstnih botrov.

Posebno odločilnega pomena za otrokovo bodočnost je bilo zadržanje botrov pred vhodom v cerkev. Botri so morali imeti na sebi čisto srajco, da bo otrok v življenju čist in snažen. Pred vhodom si je botra zataknila za pas sveže opran čipkast robček, da bo otrok imel vedno lepo, čisto kožo. Ako sta bila botra še samskega stanu, je moral med njiju stopiti župnik, da bo otrok imel srečo pri ženitvi in da ne bo kakih razprtij pri njegovi poroki.

Botri se v cerkvi ne smejo ozirati okrog, da otrok ne bo v življenju preveč radoveden. Boter ne sme nositi v žepu nobenega ključa, da otrokovo srce ne bo zakrknjeno. Po Dolenjskem botri tudi noža niso smeli imeti pri sebi v žepu, da otrok v življenju ne postane morilec. Botri, ki so nesli otroka h krstu, so morali ponekod na Dolenjskem biti tešč, da bo otrok razumen.

Za nezakonskega otroka je bilo težko dobiti botre. Ponavadi se je babica, ki je nesla dete h krstu, postavila pred cerkvijo in toliko časa z rojenčkom v naročju čakala zunaj pred cerkvijo, da je prišel kdo mimo. Tisti, ki je prvi prišel mimo, tisti je moral biti boter. Tudi niso ljudje marali, da bi bila kak zakonski ali kak nezakonski otrok skupaj krščena iz iste krstne vode, kajti to bi zakonskemu otroku prineslo nesrečo.

Otrokovim staršem so dali botri stvari, ki naj bi otrokom prinesle srečo, zato so te stvari dajali staršem. Ponekod na Gorenjskem so imeli

srečo, zato so te stvari dajali staršem. Ponekod na Gorenjskem so imeli botri navado, da so pri krstu dali posvetiti tudi košček kruha, kajti potem otroku ne bo nikoli manjkalo kruha. Lepo zapečeno in dišečo pogačo pa je botrica poklonila otrokovi materi, da otrok v življenju ne bo nikoli stradal kruha. Poleg maslene štruce so botri običajno poklonili za otroka tudi žlico, da otrok ne bo skop.

H krstu so otroka lepo v sveže perilo oblekli in ga počez pokrili z belim prtičem. Le pokritega in zaigranega s prtičem so smeli nesti h krstu, sicer bi ga maščevalni, zli duhovi spoznali in ga požrli. Če je peljala pot skozi gozd, so morali botri posebno paziti na otroka, da je bil otrok dobro pokrit in zaigran, da ga ne bi spoznali zli duhovi, ki domujejo v drevesih ter otroku škodovali, zlasti da ga ne bo požrl volkodlak. Splošno razširjena je bila vraža, da so takrat prebujeni vsi hudobni duhovi, vse zle sile, ki strežejo otroku po življenju, kadar ga nesejo h krstu. Od tod navada, da še danes nosijo otroka s prtičem pokritega h krstu.

Če srečajo na poti h krstu kak pogreb, tedaj bo otrok dobil težko sapo in tudi živel ne bo dolgo. Če pa srečajo kako staro ženico, ji na pozdrav ne smejo odzdraviti, kajti lahko je kaka čarovnica, ki bi rada zadobila moč nad otrokom. Mimo nje morajo iti tako kakor bi je ne videli.

Ako se duhovnik pri krstu otroka v kaki besedi zmoti, da jeclja ali slabo izgovarja, tedaj bo otroka nosila luna. Ni vseeno kako duhovnik izgovarja besede pri krstnem obredu. Če duhovnik jeclja in pretiho izgovarja, tedaj zagovori otroka. Tudi ni vseeno, kako se duhovnik pri blagoslovu obrne. Zato botri pazijo, da se postavijo tako, da se duhovnik pri blagoslovu obrne s hrbtom proti vratom, da blagoslov ne uide skozi vrata.

Botri pri krstu ne smejo misliti na razne druge stvari, kajti to lahko otroku škoduje, da ne bo otrok nikoli zbranih misli. Tudi ne smejo pri krstu otroka zibati, če ne mu nobena obleka na telesu ne bo pristojala. Otroka naj botri vzdignejo pri krstnem kamnu tem višje, da bo otrok visoke postave. Botri naj pazijo pri krstnem obredu na vsako besedo duhovnika in jo za njim tiho ponavljajo, da se bo otrok nekoč lahko učil. Po končanem obredu ne smejo iti z otrokom zadenski skozi vrata, sicer ga bodo kmalu mrtvega nesli skozi vrata. Tudi morajo udariti pri vhodu v cerkev trikrat s peto ob cerkveni prag, da otrok ne bo v življenju trpel zobnih bolečin.

Po odhodu iz cerkve pa se morajo botri dobro najesti in napiti, da potem otroku nikdar ne bo primanjkovalo jedi, da bo imel vedno vsega v izobilju. Na poti h krstu se botri niso smeli ustaviti v nobeni krčmi, ampak so morali iti naravnost v cerkev. Če bi ne šli ravnim pôtem, bi imelo to za posledico, da bi otrok vse življenje begal okrog in ne prišel nikdar do kakega ustaljenega življenja. Tudi na poti počivati niso smeli, ako niso hoteli, da bi bil otrok vse življenje len in počasen. Čim hitreje so šli z otrokom v cerkev, tem bolj živahen in gibčen bo otrok. Na poti iz cerkve pa je bilo ravno narobe. Botri so šli z otrokom v gostilno, se tam včasih tako zasedeli, da je bila že noč, ko so se vinjeni opotekali proti

otrokovemu domu. Neredko se je zgodilo, da so v pijanosti celo izgubili otroka.

Ponekod pri nas je bila tudi navada, da so botre pogostili kar na domu otrokovih staršev, da so s tem preprečili, da niso botri z otrokom popivali v kaki krčmi, kjer se je primerilo, da so v pijanosti čisto pozabili na otroka. Na Gorenjskem so ponekod imeli prelepo navado, da so botri, ko so prinesli otroka od krsta, po pogoščenju prijeli za kako lažje domače opravilo pri otrokovih starših, da bi se potem tudi dete nekoč lotilo domačega gospodarstva ali gospodinjstva. Če je bilo dete prvorojenec ali prvorojenka, so polagali še posebno važnost na taka dela botra ali botrice, kajti s tem bo tudi otrok nekoč priden in vztrajen pri delu in brižen za hišo. Še celo vsi drugi domači so se z večjo brižnostjo lotili domačega dela: eden je marljivo pometal hišo, drugi je štrgljal konja, tretji si je dal opravlka pri živini v hlevu, vse zato, da bi hišno delo na ta dan krsta gospodarjevega otroka imelo vpliv na njegovo bodoče življenje.

Razprave o Slomškovih spisih

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Slomškova pomembnost

c) K o t s l u Ź a b n i k b o Ź j i

(Dalje.)

Moč, iz katere so potekala Slomškova najplemenitejša dejanja v dobrobit mladine, je bila ljubezen. Ljubezen do mladine je bila krmilo vsega njegovega vzgojnega prizadevanja. Če hočemo razumeti Slomškovo vzgojno delo med ljudstvom in mladino, ne zadostuje samo, da poznamo njegove lepe, očetovske nauke otrokom v šoli, njegove sestavke v »Drobtinica«¹, napotke staršem za vzgojo dece, njegove podučne in nabožne spise, njegov boj za slovensko šolo, ne zadostuje, ako poznamo do dobra vsa njegova dela na šolskem in vzgojnem poprišču, ampak moramo iz njegove osebe tudi čutiti tisto moč, ki je kakor luč neprestano lila svojo toplo svetlobo na vso okolico; ta notranja moč je bila s v e t o s t. Njegovo notranje, svetniško življenje je s pedagoškega stališča še vse premalo ocenjeno.

Poglavitna lastnost je bila Slomšku tista ponižnost, da je vedno molčal o svojem bogatem notranjem življenju, tem bolj pa ljubil svojega bližnjega, tudi svoje sovražnike, ljubil mladino, ljubil svoje duhovnike in svoj materni jezik.

Njegova veličina ni bila ravno v tem, da je dal slovenskemu ljudstvu dobro čtivo, mladini šolo, narodu vzgojil duhovnike, njegova veličina ni bila prav v tem zunanjem cilju, da je ljudstvo duhovno dvigal, ampak njegova veličina je bila v njegovem osebnem svetniškem življenju, s katerim je dajal ljudstvu pobudo in živi nauk o božjem kraljestvu v nas. Njegova

beseda bi ne bila nikoli tako močna, da bi se kot ost zasajala v duše, ako je ne bi podpirala ta notranja moč njegove svetniškosti. Iz te njegove notranje moči je vrela tudi njegova ljubezen do mladine, naroda in človeštva, z njo je užigal v človeških srcih tudi večne lučke medsebojne ljubezni. Učitelj v njem se je tedaj umaknil, izstopil je služabnik božji. Iz ljubezni do Boga, one silne, ki ne tehta in ne računa, ne misli nase in se ne ukvarja s seboj, zatajuje sebe, skriva pred ljudmi to svojo tiho srečo v Bogu, se je vdano ponudil Gospodu, da mu pridobiva duše. Zato je bilo vse njegovo delovanje v blagor naroda in človeštva ena sama dušnopastirska služba, ena sama pokornost Gospodu in čista vdanost.

Iz te ljubezni mu je vznikla tudi ideja o bratstvu Slovanov, da bi jih zedinjeval v bratstvo sv. Cirila in Metoda, katero bratstvo ni kaka politična organizacija in težnja po politični hegemoniji, ampak duhovna sila krščanske ljubezni, ki naj prodre med vse razcepljene in needine Slovane ter jih zbliža v eno slovansko složno družino. Gre tu za praktično uveljavljanje načela krščanske ljubezni med Slovani, to je, da vsak posameznik med nami vrši to narodno-etično apostolstvo, da se ustvari na ta način zares slovanska vzajemnost. Slomšek je v to misijo postavil vrednost božjega otroštva ter je v srčni zvezanosti s svojim narodom širil to bratstvo svetega Cirila in Metoda, da bi ta apostolska vez vezala v prvi vrsti Slovane med seboj, medtem ko so ga vprav notranje vezi božjega otroštva vezale z vsem človeštvom.

Dasi ga je avstrijska vlada zaradi te slovanofilske politike stavila pod policijsko nadzorstvo, vendar Slomšek nikakor ni gledal na slovansko bratstvo z očmi politika, ampak s prodirnimi očmi božjega služabnika, da bi seme božje besede, ki sta ga zasejala med Slovani sv. brata Ciril in Metod, nas združevalo ne samo po jezikovnem sorodstvu, ampak tudi v veliki krščanski ljubezni in da bi tako v tej poglobljeni obliki bili vsi Slovani med seboj kakor ena sama velika složna družina. Kot gotovo, močno, veljavno in edino resnično sredstvo za to zbližanje med Slovani ni kako na zunaj vsiljeno politično in narodnozavedno prepričanje, ampak tisto metafizično pojmovanje bratovske ljubezni, ki sta jo med nami učila iz križa sv. brata Ciril in Metod, da v vsej globini osebno živimo v tej nadnaravni ljubezni. In na tem metafizičnem temelju je Slomšek gradil slovansko vzajemnost.

Slomšek je bil preveč goreč in zvest božji služabnik, da bi pri svojem delu iskal kaj drugega kot božjo čast.

Toda minila so leta, 76 let je že minilo po njegovi smrti, a njegove ideje o bratstvu in slovanski vzajemnosti so danes bolj žive ko za časa njegovega življenja; ta njegova ciril-metodijska ideja si je skrčila pot med ljudstvo in se oživotvarja.

Tudi druge njegove pedagoške ideje so si v znanstvenem svetu utrle pot. Srca in usta vsega slovenskega ljudstva ga priznavajo kot velikega pedagoga, narod ga je uvrstil med svoje slavne in velike može, pedagoška znanost mu je odkrila spomenik, a družbi nas ž njim ne samo to častno do-

stojanstvo narodnega prosvetitelja in vzgojitelja, ampak tista notranja moč njegove svetniškosti, ki veje iz njegove osebe in ki ni podvržena minljivosti.

Napočil je čas, ko si vsi kar najbolj želimo, da bi bil naš Slomšek skoraj deležen časti oltarja, vendar nam Slomšek s svojim skritim notranjim življenjem pokazuje, kako globoko je svojo nadosebno misel vzdikal v pohlevnost in skromnost, da se mu moremo le s sramežljivo ljubeznijo približati. Šola krščanske samozataje mu je izkristalizirala plemenitost in vedrost duše, in s to tiho vedrino duše je služil Gospodu, pridobivajoč mu duš. Pomen Slomškega ni torej vezan zgolj na vnano učinkovitost njegove svetniške osebnosti. V njegovih delih se nam sicer odpira vsa širina njegove modrosti, znanja in spoznavanja življenja, a v njegovi svetniški osebnosti se nam odkriva lepota čednosti. Kakor čudovit cvet, skrbno zastrt očem, je Slomškova svetniškost. Čisto po svoje, drugače kot rastejo cvetovi na drugih rožah se je razvijal ta cvet, vendar je to najčudovitejši cvet, ki ga je vzredila naša zemlja. — Vse Slomškovo notranje življenje se je prelivalo v ljubezen, v nadnaravno božjo ljubezen in skozi to božjo ljubezen se zopet preliva k nam. Skozi življenje gre pot k Bogu in skozi Boga v življenje. In sleherni Slomškov življenjski korak odmeva od te poti h Gospodu ter je obsijan od svetlobe te njegove ljubezni do Gospoda.

Kako radi bi sneli tančico s tega Slomškovega notranjega življenja, ali Slomšek je dopustil v življenju le, da so oči njegovih sodobnikov obvisle le na vnanih njegovih delih; zapustil nam je zapiske pridig in učbenike, nabožne knjige, pesmi, eseje in remek-delo v pedagoški literaturi: Blaže in Nežica v nedeljski šoli, da naš duh gre za njegovimi mislimi, — ali svoje notranje življenje v Bogu pa je sramežljivo prekril.

Slomšek nam je s svojimi številnimi spisi razodel moč svojega duha, narodu in ljudstvu je kazal naloge in dolžnosti, lepoto in vrednoto življenja, učil je starše, kako naj vzgajajo svojo deco, da bo narodu vzkliko lepše življenje, učil je duhovnike, kako naj ljubijo svojo slovensko zemljo in materin jezik, domačo šolo in svoje župljane, a o tistem svojem posebnem življenju, ki ga je živela njegova duša v Bogu, nam ni hotel nikdar pripovedovati.

Kakor je Pestalozzi je zvesti sodelavec Ramsauer pretresal vse kretnje svojega mojstra, da bi vsaj malce razumel iz dna srca sproženo misel svojega učitelja, tako moramo mi približati se Slomšku s spoštljivo ljubeznijo, da bomo v svoji duši podoživeli tisto tiho lepoto božje ljubezni, ki je bila prepolna Slomškova duša. Bogastvo Slomškove duše se nam odpre, ako prestrezamo vse njegovo zadržanje v odnosu do bližnjega, njegov trud in napor v vinogradu Gospodovem, ako pregledamo njegovo čisto, neomadeževano življenje, pobožnost in vernost, ki ga je dičila že izmlada, ako se zamislimo v številna dobra dela, ki jih je izvrševal v življenju, v njegovo skromno in ponižno zasebno življenje, ljubeč tudi kot škof ubožstvo, in slednjič, ako se vglobimo v njegove nauke, ki jih je

črpal iz pravrelca življenjske istinitosti. Kakor si je kot deček izbral samotno cerkvico sv. Ožbalda med zasanjanimi dolinicami in tihim gozdičem za kraj, kjer je lahko zbrano molil, tako je tudi v svojem kasnejšem življenju ljubil samoto molitve. Tabernakelj mu je bil neizčrpno vrelo ne-
skaljene življenjske radosti, pravrelec življenjske istinitosti. V tem pogledu svoje lastne osebne pobožnosti je bil Slomšek resen in molčeč, le oči so mu sijale od radosti in notranje sreče. Ljudstvo je že tedaj slutilo v njem svetnika, a najboljšo legitimacijo za brezmadežno lepoto in svetost njegove duše pa mu daje njegova ljubezen do Boga.

(Dalje.)

Za roditeljske sestanke

Ema Deisinger

O pomanjkanju spoštljivosti današnje mladine do staršev

Kako naj si starši ohranijo svojo avtoriteto?

Skoraj vsak dan beremo ali čujemo o najrazličnejših manjših ali večjih, lažjih ali težjih prestopkih otrok proti spoštovanju do staršev; včasih te oblike nespoštljivosti mejé že na skrajno surovost, da o onih groznih zločinih, ko otroci umore svoje starše — o katerem zločinu so pred kratkim pisali naši dnevniki — sploh ne govorim.

Tožba proti grdemu in surovemu ravnanju odraslih otrok s starši je več ko dovolj, a iz vseh teh tožb, zgledov in izkušenj se nam vedno znova zasveti prastara resnica: kako neizmerno važna je avtoriteta staršev pri vzgoji otroka. Če manjka ta avtoriteta, manjka glavno oporišče vzgoje, manjka glavni steber, na katerem vsa vzgoja sloni. Kjer ni avtoritete, ni spoštljivosti.

Čisto napačno je, ako poudarjamo zgolj gospodarsko in ekonomsko stisko staršev, boj staršev za kruh in zaslužek, katera stiska naj bi bila kriva, da starši ne morejo svojim otrokom dati tega, kar otroci žele in kar imajo otroci bogatejših slojev. O nikakor ni kriva le gospodarska in ekonomska stiska, da se vedejo otroci do staršev surovo, prostaško, da nimajo do staršev nobenega spoštovanja več, starši pa nikake avtoritete. Vzrok za usihanje avtoritete staršev je treba iskati drugje. Mnogokrat leži, na žalost, ta vzrok pri starših samih.

Kolikokrat ne pazijo starši nase, rabijo vpričo otrok besede, katere bi otrok ne smel slišati, kolikokrat v nič devajo vse otrokove učitelje in vzgojitelje v šoli, na vsakem človeku vedo kaj grajati, na svojem bližnjem vidijo le slabe lastnosti, samo na sebi ne, do otrok se vedejo včasih tako, kakor bi bili otroci odrasli in smejo vse slišati, drugič pa se spuščajo z njimi v poniževalne norčije ter se do otrok vedejo tako otroško, kakor bi bili sami najbolj neumni otročaji. To nepravilno stališče staršev do otrok jim jemlje ugled in ruši avtoriteto.

Kako važen činitelj je avtoriteta staršev, so že prastari narodi jasno doumeli, a Bog sam je to v 4. božji zapovedi naložil človeštvu. Je to božja in človeška postava; prestopki te božje postave se bridko maščuje nad narodom samim, kakor se maščujejo vsi prestopki božjega in naravnega zakona. Prvi znak narodovega razkroja je, ako se začno rahljati vezi med starši in otroci, ako otroci nimajo do staršev prave spoštljivosti. Kadar se začne ta upad avtoritete pri starših, sledi kmalu upad avtoritete vseh vzgojnih činiteljev, začno se rušiti vezi, ki vežejo narod v trdno telo, kakor vežejo mišice telesa meso in kosti med seboj v združeno trdnost in enotnost organizma.

V starih zakonih Kitajcev čitamo: »Razmerje staršev do otrok je najčistejša prispodoba med božanstvom in človekom. Spoštljivost otroka do staršev je prva najpoglavitejša dolžnost otroka, je višja kakor pa ljubezen med zakoncema, višja kakor spoštovanje pred cesarjem.«

Pri Špartancih je bila ta dolžnost spoštovanja staršev prenešena na vse javno življenje ter se je tikala vsakega mladeniča ali mladenke v razmerju do odraslih in starejših. Ako se je deček ali mladenič uprl kakemu odloku starejše osebe, je bil z dvojno kaznijo kaznovan. Mlajši so se morali starejšim na cestah umakniti, mlajši je moral pred starejšim stati v ravni vojaški drži, na sedežih je moral mlajši starejšemu takoj ponuditi svoj prostor in pred njim stati v globoki spoštljivosti. Spoštljivost mladine pred starejšimi osebami je bila v Šparti tolika, da je neki Grk zaklical: »Samo v Šparti je prijetno biti star!«

Tudi v Atenah je bila najstrožja državljanska zapoved, da mora mladina spoštovati svoje starše, pa tudi vsakega odraslega. Takrat so bile Atene na višku, ko je mladina izkazovala staršem dolžno spoštovanje in to spoštovanje prenesla tudi na vse starejše osebe. Mladenci 18 let so se morali med odraslimi kretati skrajno spoštljivo, s povešenimi očmi in s tiho, mirno držo.

Popisovanje spoštovanja otrok do staršev in preko njih do vseh starejših oseb pri raznih starih narodih bi me zavedlo predaleč, a zanesljiv ključ za procvit, podvig in duhovno ter srčno kulturo kakega naroda je, kako spoštljivo se vede mladina do staršev in do vseh starejših oseb. Kakor hitro začne pešati in ugašati spoštljivost otrok do staršev, tedaj se začno rahljati vezi narodnega telesa, občevalne oblike ljudi med seboj postajajo surove in nastopijo pojavi najbolj umazane mrznje in zavistne sebičnosti, kar pospešuje narodni propad. Besnost človeških hijen se stopnjuje, človek pred človekom ni več varen, napadi, uboji in drugi zločini so na dnevnem redu.

Vprašajmo se še, kaj je krivo, da današnja mladina prikazuje tako malo pietete do staršev. Značilni prvi osnutki rušenja avtoritete v obče so podani v duhu časa. Današnji človek ne priznava niti božje avtoritete, kaj šele kake druge avtoritete; vsemu se roga in zato tudi nima v ničemer kakega oporišča. Vsemu oporeka, vse vrednote je prevrednotil in je ves prepojen z materialističnim duhom časa. Zato se ne čudimo mladini, ki je otrok svojega časa, ako se otresa vseh spon, ki jih ji nalaga avtoriteta,

se posmehuje verskim in drugim vrednotam in hoče biti svobodna, tako svobodna, da ne priznava in ne vrednoti ničesar, kar ne prija njenim gonom.

Na drugi strani pa greše tudi starši, ki mislijo, da zadobe tem večji vpliv na svojega otroka, ako ga, dokler je še majhen, sami posnemajo v njegovi govorici in vedenju, se bavijo z njim na tisti otroški način, ki je po čustvenem obsegu posnetek otroške narave, tako da se otrok ne more na starših vzravnavati, ampak jim je le nekaka igralna lutka. Vse drugačna je tista sklonitev k otroku, da bi razumeli njegovo naravo in na ta način bolje vršili vzgojno poslanstvo nad njim. Taka sklonitev je dragoceni biser v vzgojstvu, dočim je pravkar orisano posnemanje otroške narave le graje vredno pačenje odraslih. To pačenje v posnemanju otroške narave še nikakor ni vzgoja in otroku bolj škoduje kot koristi. Starši si s tem pačenjem in spakovanjem le zapravljajo svojo avtoriteto pri otroku.

Nadaljnji kvarni vpliv, ki izpodjeda staršem avtoriteto, je tista meščanska ohlapnost in neženiranost doma, ki se je prikradla v mesto in se vtihotapila v družino pod imenom: moda. Otroci vidijo svoje starše v domačih haljah in pižamah, mnogokrat je mestna mati kar po ves dan v taki domači halji, a v takih negližejih starši že na zunaj nimajo tiste avtoritativne sile, da bi pri otroku vzbudili spoštovanje. Kakor je njihovo oblačilo, brez pritiska, vnansa oblika malomarnosti in brezbriznosti, nevezanosti, lenobnosti, tako je tudi njihovo mišljenje doma. Z družabnim oblačilom so odložili tudi družabne oblike vedenja, ne potrudijo se niti malo, da bi govorili izbrano, ampak so njihove misli in izrazi prav tako šlampasti, kakor njihova domača halja ali pižama, v kateri hodijo doma. Zanimarjeni in zanikarni v domači halji si onemogočajo vzgojno delo pri otrocih ter si rušijo avtoriteto. Odpad vljudnostnih oblik doma, v pižami in halji, opuščajo kmalu še tisto zadnjo obliko medsebojne vljudnosti, da se zjutraj niti ne pozdravljajo. Nič več ne pazijo na to, ali otrok zjutraj pozdravi starše ali ne. Otrok bi moral biti navajen, da zjutraj starše najprej pozdravi; ako odpadejo te oblike domače vljudnosti, v katerih se kaže spoštovanje otrok do staršev, potem bodo kmalu odpadli vsi drugi obziri do staršev, otrok jim bo na vprašanje odgovarjal le zadirčno in se vedel do njih brezbrizno in brezčutno.

Doma in v družbi podirajo starši otroku spoštovanje pred vzgojitelji, jemljejo s seboj otroka v gostilne ali k drugim javnim prireditvam za odrasle, celo v kavarne jih jemljejo s seboj — kakor vidimo po mestih —, z odraslimi sedajo otroci v javnih lokalih za isto mizo, poslušajo govorice odraslih, edino v telesni velikosti se še ločijo otroci od odraslih. Poznam primere, ko otroci svoje starše niti ne vikajo niti ne tikajo, ampak kar kličejo s krstnim imenom. Na poti po promenadi vprašuje majhna deklica svojo gosposko mamico: »Mija, kje je moja torbica?«

Tako gubé otroci pred starši vsako pieteto; mnogokrat so otroci priča, kako se starši sami med seboj obmetavajo z najgršimi priimki, priča so najrazličnejšim družinskim prepirom, vidijo in slišijo marsikaj, kar ni za

otroške oči in ušesa. Dostikrat dajejo starši otroku potuho, ko bi ga morali kaznovati. Napake otrokove skušajo pred drugimi olepšati in zmerjajo onega, ki se je drznil otroka zatožiti; če dobi otrok v šoli slabo oceno, ni kriv temu otrok, ampak učitelj ali profesor, ki ima otroka na piki, ki išče dlako v jajcu itd. Pošteno lekcijo dobi ona sosedka, ki se je drznila pritožiti se čez njihovega otroka. Ta napačna filantropija staršev do otroka je grobokop njihove lastne avtoritete in avtoritete odraslih. Otroka hvalijo, kadar bi ga morali grajati, se vlečejo zanj, kadar bi ga morali kaznovati, ga kaznujejo, kadar bi ga morali razumeti, se mu smejejo, kadar bi ga morali posvariti, si kupujejo njegovo ubogljivost, kadar bi jih moral na ukaz slušati. Ves ta disakord domače vzgoje odjekne potem v šoli ter v občestvenem življenju, kjer izkazuje otrok prav tako malo spoštovanja do svojih vzgojiteljev in odraslih kot do svojih staršev.

Samo ona vzgoja je otrokom v prid ter v blagor naroda in človeštva, kjer starši dejanski pazijo na svojo avtoriteto in dajejo otroku pobudo za etično in moralčno visoko stoječa dejanja.

Listek

Fr. Filipič

Strossmayerjev dan

Govor, govoren v župni cerkvi Krško, dne 4. februarja 1933.

Mnogospoštovani učiteljski zbor! V Gospodu ljubljena mladina!

Dobro nam je znano, da v cerkvi, v svetišču božjem poveljujemo vedno le Boga in one, ki jih je cerkev slovesno proglasila za svetnike. Zakaj pisano je: Sveto svetim. Danes pa smo naredili iz posebnih zunanjih vzrokov izjemo. Zbrali smo se, da počastimo spomin enega največjih Jugoslovanov, če ne morda Slovanov sploh, to je hrvatskega škofa Jurija Strossmayerja in ne samo slaviti smo prišli njegov spomin, ampak tudi njegovo dušo, če morda še potrebuje človeške pomoči v molitvi priporočat božjemu usmiljenju. Ta naš hvaležni spomin in našo prosečo molitev za njegov večni mir v Bogu, brez dvoma zasluži mož, kakršen je bil Jurij Strossmayer. Tri velike lastnosti so ga namreč dičile, ki jih je že naš pesnik Gregorčič tako lepo označil, rekoč:

Ti zvezda vzorna si!
Bil zvest si v vek Bogu in rodu,
Bil zvest Cirilu in Metodu!

Zvest je bil Bogu Jurij Strossmayer zlasti kot katoliški škof; zvest je bil rodu kot nesebičen in delaven domoljub; zvest je bil sv. Cirilu in Metodu v svojem delu za vse slovanske rodove, res slovanski brez razlike vere in državnih mej in kot takega si kratko predočimo.

1.

Zvest je bil torej Jurij Strossmayer po besedah Gregorčičevih Bogu zlasti kot kat. škof. Vsak škof ima vrhovno cerkveno oblast v svoji škofiji. Škofje morajo paziti na vse cerkveno življenje. Prizadevati si morajo, da vernikom ohranijo vero nepokvarjeno, da se oznanja čista Kristusova resnica. Nastopati mo-

rajo zoper pregrehe in hudobije, ki bi se po škofiji razširjevale. Skrbeti mora za božjo službo, za otroke, za mladeniče in dekleta, za može in žene, skrbeti mora prav posebno za duhovniške poklice. Marsikateri škof mora silno trpeti, ako odločno zahteva, naj se po cerkvenih postavah vsakdo ravna.

In tak in tako je bilo tudi z Jurijem Strossmayerjem kot djakovskim škofom. Papežev nuncij Viale Prella ga posveti v škofa na Dunaju dne 8. septembra 1850. leta in nekaj dni pozneje že govori svojim vernikom v pozdravnem govoru med drugim sledeče programatične škofovske besede, rekoč: »Ljubim te, o čreda moja! Kakor svoje lastno življenje in dolžnost moja je, da skrbim za zveličanje in srečo tvojo prav tako, kakor za svojo. Dovolj torej, da ti kratko predočim vrelec, iz katerega prihaja vse zlo, a obenem tudi studenec, iz katerega priteka vse dobro, pa tudi večno življenje. Ah! Vsemogočni večni Bog, zakaj mi ni dano, da grem na višino, iz katere bi mogel pregledati ves svet? Zakaj mi ni dano, da spremenim svojo besedo v glas one gromovite trombe, ki bo nekoč zbudila iz smrtnega spanja vse človeštvo na strašno sodbo božjo? In da zakličem gromko vsemu svetu: O sinovi zemlje, zakaj ste zapustili studence žive vode in izkopali kapnice, ki ne držijo vode? Reka — odpeljana od svojega studenca usahne, veja — odsekana od debla — se posuši; mladika — odkrhnjena od svojega stebila — se vrže v ogenj; človeški rod pa brez življenjske zveze z onim, ki je dejal o sebi: Jaz sem pot resnice in življenje — je podoben reki, odpeljani od svojega studenca, veji odsekani od debla, mladiki odkrhnjeni od stebila: v nobenem drugem ni rešitve, kakor v Jezusu Kristusu, niti ni dano ime pod nebom ljudem, v katerem bi mogli najti svoje zveličanje.« (Tade Smičiklas: Nacrt života i djela biskupa J. J. Strossmayera, Zagreb 1906, str. 10.) Prva skrb kot Božu zvestemu škofu je veljala dalje skrb za bogoslovno semenišče, za bodoče duhovnike. V letih 1848. in 1849. je bogoslovna v Djakovem bila izgubila skoraj vse dohodke, zato so morali ostati bogoslovci doma od 20. maja 1848. do 3. januarja 1849. Strossmayer pa je že mesec dni po imenovanju za škofa (torej še poprej preden je bil za škofa posvečen) pisal ravnatelju Mihajleviču, da naj precej pokliče bogoslovce v semenišče, da nadaljujejo s poukom. In za vzdrževanje semenišča je novi škof dal takoj iz svojega žepa 90.000 gld.: zakaj iz semenišč, tako pravi sam ob neki priliki, »pričakujemo, da izidejo možje polni svetega duha, ki bodo vernikom v pomoč, slabotnim v podporo, bolnim v tolažbo, zašlim vodniki, žalostnim tolažniki, brezpravnim za varstvo, a vsem, katere je Bog poklical in izvolil za srečo in rešitev.« (Ibidem: str. 16.)

In kakor mu je kot Božu vdanemu škofu na misli duhovniški naraščaj svetne duhovščine, tako so mu iz istega razloga pri srcu bogoslovci-redovniki. Ob priliki birme in župnijah v Posavini se je namreč sešel z bosanskim frančiškanom očetom Martinom Nedićem, ki mu je potožil tedanje žalostno stanje katoliške cerkve v Bosni in ga hkrati prosil, da bi vzel bosanske frančiškanske bogoslovce v svoje semenišče in jim dovolil študirati v djakovskem semenišču. Strossmayer je šel osebno na Dunaj in izposloval vse potrebno pred nuncijem in cesarjem. Že prihodnje leto 1852. so dospeli prvi frančiškanski kleriki v Djakovo; izprva so se nastanili v semenišču, pozneje pa so se preselili v posebno hišo, ki jim jo je oskrbel Strossmayer; tako so dobili frančiškani in bosanski katoličani v vladiki najboljšega dobrotnika že takoj v začetku njegovega škofovanja.

Da more škof dobro vladati, mora poznati škofijo, duhovnike in vernike, njihovo mišljenje in življenje, vse dobre in slabe strani, vse nevarnosti, zavajanja in razširjevanja zmot. Prav zato mu cerkvene postave zapovedujejo, da mora osebno obiskati vse razne župnije v škofiji od časa do časa. Ob tej priložnosti sprejema vernike, pregleda cerkve in vse, kar je v njih; prepriča se, kako se opravlja služba božja, kako se oznanja božja beseda v cerkvi, kako se poučujejo otroci v šoli, kako se delé in prejemaajo sv. zakramenti, povpraša po raznih bratovščinah in društvih, po lepih navadah in grdi razvadah, nazadnje stopi na

prižnico kot prvi in najbolj veljavni učitelj v škofiji, da pohvali, kar je opazil dobrega, pa tudi pograja, kar je opazil napačnega. Cerkvene postave zahtevajo, da vernike pouči, svari, opominja. In kako živo se je zavedal kot Bogu zvest škof te svoje dolžnosti tudi veliki Strossmayer takoj ob nastopu svoje službe. V nekaterih njegovih župnijah ni bilo birmе že več kot 10 let. Zato pa se je že leta 1851. posvetil predvsem birmovanju po svoji škofiji. Tako je tudi najbolje spoznal ljudstvo, duhovščino in svetno gosposko. Vsem tem je namenil prvi pastirski list, priporočujoč jim pravo krščansko svobodo, edinost in bratstvo. In koliko lepih okrožnic je napisal — med njimi sta zlasti važni oni dve o edinstvu cerkve in o sv. Cirilu in Metodu — in kolikokrat je v ognjevitih govorih vzpodbujal svoje škofljane k lepemu cerkveno-verskemu življenju! Da! Vprav kot cerkveni govornik zavzema Strossmayer eno najodličnejših mest v novjšem času med cerkvenimi knezi. Ko so ga nekoč vprašali, odkod ima dar govorništva, je odgovoril: »Ne vem. Zdi pa se, da kadar govorim, ne govorim jaz, ampak da govori iz mene viša moč.« (Ibidem: str. 125.)

Katoliški škof mora skrbeti za bogoslužje, skrbeti mora za primerne bogoslužne prostore. Prav zato je Strossmayer kot Bogu zvest škof mislil in tudi izvršil zgradbo stolne cerkve v Djakovem, ki je bila v resnici potrebna. V ta namen je že leta 1853. odšel preko Dunaja v Prago, da bi premotril načrt za cerkev sv. Cirila in Metoda, ki so jo nameravali zgraditi Čehi za 1000 letnico prihoda moravskih bratov na Moravsko. Z istim namenom je obiskal naslednje leto Draždane, Berlin, Kolin, Mainz, Špajer in Bamberg, ker mu je bil romanski slog najbolj pri srcu. Preko Monakovega pa se je vrnil na Dunaj, kjer se je dogovoril z arhitektom Karlom Roesnerjem glede načrta, ki ga še danes hranijo v Djakovu. Vendar pa ni obveljal ta prvi načrt; Strossmayerju, ki je želel zgraditi kolikor mogoče veličastno stavbo, se je zdel preneznaten. Zato je odšel l. 1859. v Italijo, da si ogleda ondote cerkve v Benetkah, Padovi, Bolonji in Florenci. Leto pozneje pa ga že zopet vidimo na Dunaju pri Roesnerju, ki je v petih letih izpopolnil prvotni načrt in napravil takega, kakršnega si je Strossmayer želel. Novo katedralo je posvetil Strossmayer ravno na dan svoje zlate maše leta 1888.

Katoliški škof je dalje dolžan prav posebno skrbeti za siromake in mladino. Kako živo se je zavedal te dolžnosti v besedi in dejanju tudi Strossmayer, o tem nam govori njegova darežljiva roka, govore pa nam tudi njegova pisma in okrožnice, zlasti ona, ki jo je naslovil na svoje duhovnike v novem cerkvenem obredniku. (Ibidem: str. 163.)

Pa bodi dovolj o Strossmayerju kot Bogu zvestemu škofu. Povzemimo le še iz teh pičlih podatkov nauk, da ostanemo tudi mi zvesti Bogu in veri svojih očetov. In zlasti ta nauk, da vestno izpolnjujemo svoje stanovske dolžnosti in dolžnosti, ki jih imamo do Boga. Tudi nam naj zveni v ušesih beseda Strossmayerja samega: »Sv. vera je največji in najdragocenejši dar vsakega človeka na tem svetu. V njej in po njej sam Bog s svojim bitjem in svetlobo svojo, s svojo ljubeznijo in milostjo prebiva in deluje. Sv. vera mora celo bistvo človekovo in vse njegove odnose preživeti: ona ga mora izboljšati in preroditi, mora ga dvigniti in oplemenititi, mora ga v vseh nezgodah življenja tolažiti in hrabriti, ona mora vse njegove namene posvetiti, in začrtati mu mora tudi njegov poslednji cilj, tako da ga obenem za ta cilj okrepi, da more vse, kar se mu stavi v bran, obvladati. To je prva in največja dolžnost, ne samo posameznega človeka, ampak tudi vsakega naroda in vsake družbe...«

2.

Pa pojdimo dalje. Zvest je bil Strossmayer Bogu kot škof; zvest pa je bil tudi svojemu narodu kot velikodušni mecen in pospeševatelj vseh panog kulturnega hrvatskega naroda.

»Znano je,« tako govori Strossmayer sam, »da je v novejšem času v državni sestav in državno življenje pristopilo načelo narodnosti in zato je tudi prav, kajti narodnost je poleg sv. vere najdragocenejši dar božji, toda po mojem mnenju in prepričanju se mora načelo narodnosti, ako hoče doseči svoj smoter, požlahniti z duhom krščanstva in evangeljskih nauk in prešiniti z onim duhom pravičnosti, ki se ravna po geslu: »Kar nočeš, da ti drugi stori, tega ti drugemu ne stori, in kar hočeš, da drugi tebi stori, to stori tudi ti drugemu.« In po tem pravcu se je veliki biskup sam ravnal. Njegov vedri in živahni duh je bil sprejemljiv za vse, kar je lepega, bleščečega in sijajnega. Zato je sklenil, da ustvari tudi v svoji domovini veliko kulturno središče po najboljših vzorih omikanih narodov. Bolgare, Srbe, Hrvate in Slovence je smatral vse kot en narod. Zato je svojim težnjam nadel skupno ime, s katerim je hotel vse združiti: Nastopil je kot Jugoslovani. Iz vseh teh razkosanih delov je hotel ustvariti narod, ki bi bil mogočen po svoji enotnosti in izobrazbi in bi stopil kot enakovreden v vrsto velikih kulturnih narodov ter bi širil moč svoje prosvete daleč čez jug in vzhod. Strossmayer je bil tako globoko prepričan, da imajo ravno Jugoslovani najvažnejšo vlogo v bodočnosti kot posredovalci med vzhodom in zapadom, da je vse svoje življenje posvetil v službo tej ideji.

Hotel je ustvariti močno krščansko jugoslovansko kulturo. V ta namen je oživil tri velike ustanove, ki so klile v dušah veliko Jugoslovancev že celo stoletje pred njim:

Prva je: »Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti«. To je bila drzna misel, spočeta okoli leta 1860., ko ni bilo na Hrvatskem niti dovolj navadnih šolskih knjig, ko so imeli Slovenci en sam list, ko je bolgarski književnik Miladinov hodil prosjačit po raznih dvorih, da bi mogel izdati prvo knjigo bolgarskih narodnih pesmi. Toda Strossmayer je stremel le za velikimi cilji. »Kvišku srca!« je klical v mladeniškem navdušenju. Sam pa je kupoval knjige, podpiral pisatelje, bodril in vnelal sotrudnike. Posebej pa se je trudil, da pridobi dunajsko vlado, ki se je spotikala nad jugoslovanskim imenom. In tako je djakovski škof premagal vse ovire. Radostnega in veselega srca je Strossmayer otvoril akademijo 28. julija 1864. s svečanim govorom, držeč v roki sveto razpelo, dar papeža Pija IX. Končal je govor z ognjevitim vzklikom: »Jaz kot prvi pokrovitelj te akademije o vaši dobroti želim, da ostane to sv. razpelo na veke v njeni sredini in opominja akademike, da vera s svojo lučjo povsod vsakočar podpira, kamorkoli se človeški um s svojim delom in poletom dviga.«

Pa kaj je akademija brez vseučilišča. Zato pa je Strossmayer položil temelj tudi temu najvišjemu učilišču. Bolj nego njegov znatni denarni dar, je pripomogel njegov sijajni govor, ki je navdušil hrvatski sabor in so ga v tisoč izvodih širili po hrvatski zemlji. Ves Zagreb je plamtel navdušenja, ko je prišel Strossmayer leta 1874. k otvoritvi vseučilišča. Največja vseučilišča so ustanovljena od papežev, in tako bo tudi prvo jugoslovansko vseučilišče na veke pričalo, da je njegov pravi ustanovnik velikodušni cerkveni vladika, ki je z burno silo svoje gorečnosti zanetil v svoji domovini plamen znanosti in duševnega napredka.

Znanost je sicer lepa hčerka božja, toda mrzla je brez sija tople in lepe in čarobne sestre umetnosti. Tudi zanjo je gorel Strossmayer kot velik domoljub in velik estet, in ustanovil je svojemu narodu dragoceno galerijo slik. Ta vseobči velem je sam zbiral umotvore vseh umetniških šol, da bi tako Hrvatom ustvaril zbirko, ki bi služila zlasti učeči se mladini.

Da, ljubil je Strossmayer z veliko nesebično ljubeznijo svojo domovino. Gojimo tudi mi po njegovem zgledu pravo domovinsko ljubezen. Da, svoj narod smemo in celo moramo ljubiti. In sicer bolj ljubiti kot tuje narode, dasi ne smemo nobenega zaničevati. Bog sam nam namreč nalaga to dolžnost. Od svojega naroda namreč imamo brezštevilnih duševnih in materialnih dobrin, imamo materinski jezik, razne šege, za kar vse moramo biti svojemu narodu tudi hvaležni, in to hvaležnost pokazati zopet z dejansko ljubeznijo do njega.

Zvest je bil Strossmayer kot katoliški škof svojemu Bogu. Zvest je bil kot velik domoljub svojemu narodu. Zlasti je pa bil po zgledu sv. Cirila in Metoda zvest tudi vsem slovanskim narodom.

Slovanska apostola sv. Ciril in Metod sta živela v veliki dobi, ko se je odločevala usoda vesoljne krščanske edinosti med vzhodom in zapadom in s tem tudi usoda vzhodne Evrope. Na vzhodu se je med Grki ohladila krščanska gorečnost in ljubezen prvih krščanskih stoletij. Mladi vzhodni narodi pa še niso bili zadosti utrjeni v vseobsežni krščanski ljubezni. Na vzhodu je bohotno cvetelo vse, kar se zaznamuje z zloglasnim imenom bizantinstva; na zapadu pa so se že pojavljali znaki propadanja in najžalostnejša doba rimske cerkve in papeštva.

In prav v tem času sta svetila vzhodu in zapadu kot dve sijajni luči sv. Ciril in Metod. Bila sta brez dvoma največja moža svoje dobe. In da bi ne bila v svojem delu tako osamljena, bi njuno delo bilo rodilo brez dvoma še veliko večje uspehe. V njunem nauku in življenju dosledno odseva staro krščansko pojmovanje krščanske vesoljnosti in onega bratstva v Kristusu, ki more premostiti prepad med stanovi, pa tudi med narodi. Po nauku apostola Pavla smo vsi eno v Kristusu, vsi smo eno mistično telo, »tu ni ne Žida ne Grka, ampak vsi so eno v Kristusu Jezusu«. »Kakor je telo eno in ima mnogo udov, vsi udje telesa pa, dasi jih je več, so vendar eno telo, tako tudi Kristus. Kajti po enem duhu smo vsi v eno telo krščeni, židje ali neverniki, sužnji ali svobodni.« (1 Kor 12, 13.)

Cerkveno edinstvo, to je bila želja Gospodova, ko se je poslavljajoč molil, da bi bili vsi eno, kakor ti Oče v meni in jaz v tebi. To je bil cilj sv. Pavla, to je bila težnja sv. Cirila in Metoda in prav tudi to je bila najsrčnejša želja in težnja velikega Strossmayerja. Bil je, kot vidimo iz njegove znamenite okrožnice, ki jo je izdal leta 1877. duhovnikom in vernikom, velik optimist in trdno je bil prepričan, da pride ura, ko si bosta ločeni sestri vzhodna in zapadna cerkev sestrsko zopet podali roki. Most pa, ki naj premosti prepad med njima, ni toliko delo razuma kot srca. Medsebojna ljubezen in medsebojno spoštovanje, to je tista vez, ki jih bo zopet približala in tudi združila v sestrskem objemu. Kako čudovito lep je n. pr. v tem oziru Strossmayerjev načelni stavek o medsebojnih odnosih obeh cerkvá, ki se glasi: »Mi živimo skupaj z brati našega vzhodnega obreda; bodimo zato tudi njim polni ljubezni in dobrotljivosti in znajmo tudi, da je najsijajnejši dokaz prave vere čista in dobrohotna ljubezen. Zavedajmo se, da je ljubezen tista sila, ki obvlada vse, kateri ustavljati se nihče ne more. Ljubimo iskreno brate, s katerimi živimo skupaj, ne samo zaradi tega, ker so z nami ena kri in en narod, pa tudi ena skupna bodočnost — ampak ljubimo jih tudi zato, ker je njihov cerkveni obred lep in veličasten, vpeljan v cerkev po sv. Baziliju in sv. Janezu Zlatoustu. Kakor mi kot oni te svete izvoljence božje spoštujemo in na pomoč kličemo; ker se tudi na njihovih oltarjih pravi in živi Bog daruje za rešenje sveta, ker se tudi v njih svetiščih oznanja božja beseda, ker tudi v njihovem svetem bogoslužju prav tako obilno odmevajo čarobni glasovi vzhoda, kakor pri nas oni iz zapada. I eni, kakor drugi častimo in kličemo na pomoč sv. Cirila in Metoda, in to je prav in Bogu ljubo; toda vprav ti dve imeni naj nas po ljubezni in bratski slogi tako zedinita, da vsakdo izmed nas ostane pri tem, kar mu je ljubo in drago, kar nam je tekom stoletij priraslo k duši in srcu, da se na drugi strani obenem zedinimo tudi v tem, kar sta nam sv. apostola z vsem svojim življenjem in delovanjem priporočila, kar sta nam ob času svoje smrti izročila kot sveto oporoko, kar ponavljata tudi dandanes pred božjim prestolom in to je, da bomo edini glede vere in cerkve in to edinstvo smatramo kot podlago svoje časne in večne sreče.« (Ibidem: str. 397—398.)

Da, optimist je bil Strossmayer glede zedinjenja obeh cerkvá. Prav to ga je nagibalo, da je dal bratovščini, ki jo je prav za prav ustanovil naš Slomšek, tudi on ime sv. Cirila in Metoda. Da optimist je bil in trdno je upal na uro

zedinjenja. Pisal je n. pr.: »Resnica je, da mi katoličani drugače tolmačimo one svete neminljive, one neizmerno važne in povsem jasne besede: Ti si Peter, to je skala in na to skalo... tebi bom dal... mi katoličani verujemo in smo prepričani, da te besede ne pomenijo samo apostolske časti, ki jo je bil zaradi zatajitve baje izgubil sv. Peter in s tem ne samo čast rimskega škofa pred drugimi škofi, ampak pravo pravcato vrhovno oblast v cerkvi božji, ki je razlog njene vekovitosti in nepremagljivosti, izvir in središče njenega cerkvenega edinstva, a vendar je treba pomisliti, da po nauku sv. apostola Pavla in velikega sv. Avgušтина obstoji poleg vidne zveze, po kateri smo sklenjeni v eno telo, še druga skrivnostna in nevidna zveza med nami, ki jo je utemeljil oni, ki nikogar na svetu ne obsoja in ne izbrisuje iz svojega srca, da se le po lastni krivdi in zli volji ne predaja zablodam... Ne odtujujmo se torej od svojih bratov, ampak živo se zavedajmo, da nam resnica, ki jo javno izpovedujemo, nalaga posebne dolžnosti napram njim. Resnica božja ostane na veke in na veke nalaga dolžnost svete ljubezni, ki jo je treba vršiti. Jezus je pot, resnica in življenje. A prav zaradi tega je bil vedno največja ljubezen in usmiljenje brez primere. Izkazujemo in izpričujemo torej resnico, v katero verujemo, zlasti z obilnostjo svete ljubezni napram svojemu bratu. Poleg tega bridko občuti vsako plemenito srce, ki se živo zaveda svetosti in nežnosti onih mnogoštevilnih vezi, ki ga sklenejo z brati v Jezusu, da smo se razšli v stvari, ki je nadvse važna in srčno prosimo Boga, da te razlike vendar enkrat nehajo med nami. In v tej sveti in pravični prošnji se razodeva duh Jezusov, ki je svojo najbolj toplo molitev naslovil na svojega nebeškega Očeta prav posebno glede edinstva.« (Ibidem: str. 437.)

In kakor katoličanom v ljubezni, tako globoke in lepe so misli Strossmayerjeve v poslanici o sv. Cirilu in Metodu, naslovljene tudi pravoslavnim bratom, ki jih vabi, da naj se povrnejo. Prav to ljubeče srce mu je velevalo, da je osnoval posebno glavnicu, iz katere naj bi se vsak mesec enkrat brala sv. maša v semeniški kapeli pri oltarju Brezmadežnega Spočetja Marijinega in peta sv. maša posebno s tem namenom, da človeštvo spozna ona pota in sredstva, po katerih bi se mogel nesrečni razkol med zapadno in vzhodno cerkvijo odpraviti. Prav to je bil brez dvoma tisti razlog, namreč misel na vzhodno cerkev, da ni smatral, da si je bil globoko prepričan o nezmotljivosti papeževi, za oportuno, da se ta nauk proglasi kot nezmotljiva resnica in je z vso silo branil pravice škofov. Prav iz istega razloga je posvetil stolno cerkev v Djakovem sv. Petru v čast in kot sam pravi, s posebnim ozirom na željo edinstva, je zapisal na pročelje cerkve te besede: Ti si Peter, to je skala..., katere besede naj nas ne prestando spominjajo, da smo dolžni delati za edinstvo.

In danes ali ne potrebujemo te edinosti bolj kot kdaj poprej. Kako hrepene po njej tudi dobro misleči med pravoslavnimi kristjani samimi. In katoliška cerkev, koliko se trudi, koliko dela, zlasti pod sedanjim sv. očetom, čigar življenjsko geslo se glasi: Mir Kristusov v kraljestvu Kristusovem. Kako lepo je apostolsko pismo sv. očeta Pija XI. ob 1100 letnici Cirilovega rojstva jugoslovanskim in češkim škofom pred devetimi leti. S tega stališča moremo pravilno umevati tudi opomine skupnega pastirskega lista jugoslovanskih škofov ob 1100 letnici Cirilovega rojstva, kjer pravijo med drugim: »Naj se ljudstvu pogosto in toplo govori o cerkvenem edinstvu. Naj se za to misel navdušujejo vsi stanovi, posebno otroci, mladina in dijaštvo. Naši nabožni in prosvetni časopisi, naša semenišča, zavodi in šole, naše kongregacije in organizacije naj bodo živi branitelji in razširjevalci cerkvenega edinstva. Odtod nam bo umljivo, da je bil naš nepozabni Slomšek ustanovil posebno družbo apostolstvo sv. Cirila in Metoda, ki naj pod zavetjem prebl. Dev. M. dela na to, da postane iz obeh cerkvá en hlev in en pastir. In te misli v duhu ACM posvečujemo tudi mi svojo skrb. Podpirajmo to delo zlasti z molitvijo. Zaupajmo zlasti še skupni molitvi za velike namene, da se izpolni, kar je obljubil božji Odrešenik: »In vse, karkoli boste prosili Očeta v mojem imenu, Vam bo dano.«

To torej so tri zvezde v življenju Strossmayerjevem: Bil zvest si v vek Bogu in rodu, bil zvest Cirilu in Metodu. Po njegovem zgledu ostanimo tudi mi zvesti Bogu, zvesti domovini, zvesti vse obsegajoči ljubezni Kristusovi. Obenem pa goreče prosimo Boga, da nam pošlje velikih mož, ki bodo znali dela velikega Strossmayerja nadaljevati. Zakaj bolj kot denarja, bolj kot raznih reform, bolj kot znamenitih odredb in važnih prevratov potrebuje svet mož-vodnikov ob vseh časih, posebno pa današnje dni, mož, ki znajo nesebično voditi narode do časne sreče in preko nje predvsem do večne sreče v Bogu.

A. K.

Vzgojeslovna književnost in gibanje na Slovenskem v l. 1937

Slovenska vzgojeslovna književnost je v preteklem letu pokazala, tako količinsko, kakor vsebinsko lep napredek. Kakor redko katero leto doslej se je tudi javnost v tem letu po svojih časnikih (posebno »Slovenec«) in listih, čeprav ne izredno vzgojeslovnih (n. pr. »Čas«, »Misel in delo«, Ljubljanski zvon«, »Dom in svet« i. dr. živo zanimala za vzgojeslovna vprašanja, ki vedno bolj prepletajo celotne družbene probleme in postaja vprašanje vzgoje vodilno pri skrbi za zdrav in srečen razvoj in obstoj vsega našega narodnega življenja v sedanjosti in bodočnosti.

Čeprav je vsaka ustvaritev v kulturnem, gospodarskem, socialnem, da, tudi v političnem območju posredno obenem vzgojna, in bi morala vprav slednja načela usmerjati vsa ostala, zaznamujemo v pričujoči kroniki, katero je z lanskim letnikom pričel »Slovenski učitelj« objavljati, le ona dela in dejavnosti v preteklem letu izdana oziroma izvršena, katera so v neposredni zvezi s pedagogiko.

Pri Slovenski šolski Matici so izšla tale dela: 1. Pedagoški zbornik za l. 1936, 2. Ernesta Vranca »Osnove strnjene šolskega dela, ki obsega 162 strani teoretičnega ter 130 strani praktičnega poglavja. To je prvo obširno delo, katero objektivno podaja sliko slovenskega šolsko-reformnega gibanja. Preko te knjige ne bo mogel nikdo, ki se hoče vglobiti v probleme reforme naše ljudske šole in kateri se hoče vključiti v resnično življenjsko šolo. Nekatera subjektivna mesta v knjigi nič ne zmanjšajo njene splošne nesporne aktualnosti. Knjiga sama pa ima velik pomen za slehernega šolnika, ker ga sili k temeljitejšem študiju niz problemov, ki jih more ta knjiga največkrat zaradi ozke odmerjenosti prostora le nakazovati. 3. Fran Fink »Začetni čitalni in pisalni pouk«, ki je — na 76 straneh — strnjen, a jasen zgodovinski prikaz vprašanja, pri katerem si pri nas, žal, še nismo na jasnem, tako da se še danes vsiljujejo didaktično in psihološko manjvredna berila za elementarni razred. Knjiga je neobhodno potrebna vsakemu, ne le učitelju elementarnega razreda, ker je dober metodik in didaktik le oni, ki pozna in je izvežban v načinu pouka v elementarnem razredu, kjer je podana osnova za vso nadaljnjo uspešno nadgradnjo reformirane ljudske šole.

Razen zgoraj imenovanih so bile izdane v raznih založbah še te knjige: 4. Dr. Vladimír Schmidt »Predstavljalivost kot činitelj možnosti in njen pedagoški pomen«. To je prva slovenska vseskozi znanstvena študija eksperimentalne psihologije, katera izvaja zelo važne pedagoške zaključke. Tiskala jo je Mohorjeva tiskarna s podporo kr. ban. uprave. Ima 94 strani. 5. Dr. B. Dražić »Otrok v šolski dobi«, ki bi ne smela manjkati — poleg njegovih prejšnjih knjig »Dojenček« in »Otrok v predšolski dobi« — v nobeni družinski in šolski knjižnici. Obsega 230 strani ter stane 44 din. Samozaložba. Tisk univerzitetne tiskarne, Blasnik nasl. 6. Etbin Bojc »Strukturna psihologija in pedagogika«, ponatis iz »Slovenskega učitelja«. Je to 32 strani obsegajoča brošura, ki stane 10 din in se dobiva v Jugoslovanski

knjižarni. Knjižica je razveseljav prispevek k izgradnji slovenske znanstvene pedagoške literature. 7. Martin Mencej »Slovenska šola in učitelj«, izdanje zadruge »Pedagoški tisk« kot njena 1. publikacija. Obsega 64 strani in stane 6 din. Tiskala jo je Učiteljska tiskarna. Knjižica je zelo stvarno pisana in se bo moral zamisliti nad njeno vsebino vsak resen šolnik, ki mu zboljšanje naših šolskih razmer v zvezi z onimi med narodom ni zgolj fraza. 8. Dr. Fran Jaklič »Svetla pot«, obsega 300 strani, stane vez. 48 din, založila jo je Jugoslovanska knjižarna. Ta lepa knjiga o spolni vzgoji je najprimernejši dar mladostniku-ici. Poznati jo mora vsak vzgojitelj, ki mu je mar čistost doraščajočega slovenskega rodu. Nobena knjižnica bi ne smela biti brez nje. 9. Dr. Josip Jeraj »Vzori slovenskega fanta«, pristrčno pisana vzgojna knjižica, prirejena posebej za fantovske odseke.

10. J. Dolgan—E. Vranc »Podrobni učni načrt za ljudske šole«, obsega 184 strani, stane trdo vez. 42 din, tisk Učiteljske tiskarne. Kakor podnaslov knjige same pravi, je ta načrt sestavljen po strnjenih letnih enotah v maksimalnem obsegu zaradi zbora po krajevnih potrebah in prilikah v Sloveniji. Načrt je popolnoma preurejen in postavljen na čisto nove, preizkušene ped.-did. osnove ter ves upoštevač domače — slovenske prilike. To ni prepis načrta iz zgoraj imenovane Vrančeve knjige, ne prevod njegovega »Projekta nastavnog plana i programa«, ki je izšel l. 1935 v Beogradu, niti preurejen Dolganov »Učni načrt kmečke delovne šole«, ki je izhajal l. 1928 v »Učiteljskem Tovarišu«, ampak povsem novo delo, ki so jim prej imenovani načrti, poleg drugih, le podlaga, glavno izhodišče pa so bogato izkustvo v praktičnem udejstvovanju ter v temeljitim in širokem teoretičnem znanju obeh piscev. Potrebno bi bilo, da dobi ta učni načrt tudi svoj uradni »imprimatur«, da se bo začel vsaj s prihodnjim šolskim letom izvajati in bo enkrat konec tozadevnih neznosnih razmer, ki so ga ustvarile s natrpanjem snovi (n. pr. III. in IV. šol. leto zemljepis!) dosedanjim uradnim učnim načrti iz l. 1926, 1928, 1932 in 1933 z vsemi pripadajočimi odloki in odredbami.

11. »Roditeljski list«, mesečnik, ki ga izdaja Pedagoška centrala v Mariboru. Izhaja v šolskem letu, vsaka številka obsega 24 strani ter stane letno 24 din. Tiska ga Podravska tiskarna v Mariboru. Je to prvo poljudno znanstveno vzgojeslovno glasilo za slovenske starše, katero je pričelo izhajati po prevratu, tvoreče vez med domom in šolo. Med pisci člankov v prvih 5 številkah lista je mnogo imen naših najboljših pedagogov in pedologov (dr. M. Rostohar, dr. K. Ozvald, dr. St. Gogala, dr. Lj. Poljanec, dr. F. Zgeč, A. Černej, G. Silih, dr. V. Schmidt, E. Deisinger, V. Čopič, A. Žerjav) in je doslej našel list povsod zelo simpatičen sprejem, kar kaže nepričakovano visoko število stalne naklade, ki znaša 5500 izvodov. List je tudi učiteljstvu, poleg »Popotnika« in »Slovenskega Učitelja«, v veliko pomoč pri vzgoji v šoli in med narodom.

12. Kot kronisti omenimo še didaktično brošurico Frana Samca »Slovenski stavek ali jezikovni pouk v ljudski šoli«. Izšla v samozaložbi, tisk Učiteljske tiskarne.

K dogodkom prvega reda v slovenskem pedagoškem svetu moramo šteti II. vseslovenski pedagoški kongres v Ljubljani, kjer so, razen Rusov in Ukrajincev, bile udeležene vse slovanske države. Vršil se je 26., 27. in 28. avgusta z razstavo pedagoškega in mladinskega tiska. Težko pričakovana, dasi napovedana knjiga vseh predavanj na kongresu, žal, še ni izšla v Učiteljski tiskarni.

Pomembna je tudi ustanovitev zadruge »Pedagoški tisk« v Mariboru r. z. z. o. z., katere namen je izdajanje in razpečevanje pedagoških knjig in brošur, osobito praktične vsebine, ki jih posebno učiteljstvo najbolj potrebuje.

Omeniti je še delo »Pedagoške centrale« v Mariboru, katera je priredila v dneh od 12. do 17. aprila svoj VI. pedagoški teden za starše, s katerimi je obravnavala pereča vprašanja naše srednje šole ter počitniški peda-

goški tečaj za učitelje od 16. do 21. avgusta. V Ljubljani stopa vedno vidnejše v ospredje »Pedagoško društvo«, ki je priredilo mnogo predavanj, posebno pa za starše ter ustanavlja tudi svojo lastno strokovno knjižnico. »Slo-m-škova družba«, kult.-pedag. društvo slovenskih katoliških šolnikov, je priredilo versko-kulturni tečaj dne 27. in 28. decembra v Ljubljani. Pedagoško izobrazbo širi tudi med slov. učiteljstvom »Učiteljski pokret«, ki zbira posebno mlajšo generacijo ter »Jugoslov. učit. združenje, sekcija za drav. banovino«, ki kot stanovska organizacija slov. učiteljstva prireja predavanja na svojih zborovanjih. Za stik med šolo in domom pa skrbita še društvi »Krščanska šola« in »Šola in dom«, od katerih postaja tudi na podeželju posebno poslednja agilna, obe pa najbolj v Ljubljani, dočim v Mariboru ni bilo o njunem delu nikjer slišati ali čitati. Svoje vzgojno poslanstvo je vršil »Šolski radio« ter razna društva, o katerih bi bilo zanimivo imeti statistiko vzgojnih predavanj. Ako zbiramo material za gospodarske statistike in na podlagi iste sklepamo na gladino našega gospodarskega stanja, bi bilo poučno, ako bi imeli kdaj tudi statistiko o prizadevanjih za vzgojo našega naroda, katere sistematična obdelava bi bila hvaležna naloga naše univerze oziroma poklicnega pedagoга-znanstvenika.

Zavedamo se, da je zgornja slika pedagoški književnosti in ostale dejavnosti še nepopolna in neurejena.

Tako se bavijo z vzgojnimi in učnimi vprašanji še strokovna društva s svojimi glasili, kakor Katehetsko društvo (»Vzajemnost«), Profesorsko društvo (»Profesorski glasnik«) ter Združenje nastavnikov graških škola (Građanska škola). Razen v teh pa se oglašajo s svojimi članki slovenski šolniki in mladinoslovci še v hrvatskih (»Napredak«, »Savremena škola«) ter v srbskih (»Učitelj«, »Učiteljska straža«, »Glas nedužnih« i. dr.), pa tudi v inozemskih, posebno bolgarskih in čeških pedagoških glasilih.

Kot objektivni pedagoški kronisti bi ne smeli prezreti našega mladinskega gibanja, kakor Fantovskih odsekov in njihovega lista »Kres« ter zanje prirejenih brošur, ki govore izrecno o vzgoji in šoli Mladinske zveze J. S. Z. in njenega glasila »Vestnik krščanske delavske mladine«, Sokola kraljevine Jugoslavije, skavtske in gozdovniške organizacije, celo politične mladinske formacije (J. R. Z., J. N. S., mladina) itd. Smer vseh imenovanih in neimenovanih mladinskih organizacij je v vzgojnem oziru v marsičem skupna, v marsičem pa hodi svoja lastna, včasih drug drugemu navzkrižna pota. Koliko je za naš narod to zdravo, koliko nezdravo, ni stvar kronista, pač pa stvar resnih pedagofov in pedologov v vseh področjih slovenskega javnega življenja in bi bilo prav, ako bi se tudi te enkrat vprašalo, slišalo in upoštevalo ne le na predavanjih in v revijah, ampak predvsem v vsem javnem življenju.

Potrebna bi bila pri nas pedagoška stolica na univerzi, potreben pedagoški svet kot desna roka naše upravne oblasti, gospodarskih, kulturnih, socialnih i. dr. javnih ustanov, da bi se vsa vprašanja našega šolstva in mladinskega skrbstva reševala bolj načrtno in uspešno.

Že, če samo bežno zasledujemo napredek psihologije in pedagogike ter njunih mnogoličnih sorodnih stranskih ved, opazimo velikanski napredek, ki pa, žal, s svojimi važnimi in bogatimi izsledki nikakor ni niti od daleč v pravem razmerju s praktičnimi izvedbami v javnem življenju, posebno v šolstvu in socialnem skrbstvu.

Brezposelnost učiteljskega naraščaja in njega branjevsko reševanje, neprestani brezuspešni klici podeželja po razbremenitvi prenapolnjenih razredov, po novih učnih prostorih in učiteljih, nezadovoljivo reševanje personalnih in gmotnih vprašanj šolstev od slovenskih ljudskih šol do naše univerze, naraščajoča birokratizacija šol, uprave in zato neenotnost, nejasnost, zmeda in neustaljenost ped.-did. načel glede načrtov in knjig, uradnih spisov in izpitov, sredi revščine v pomanjkanju živečega, socialno slabo zaščiteneга slov. naroda nasprotuje na-

predku vzgojeslovnih znanosti in naporom vseh onih, ki se trudijo in dajo vse svoje sile v teoretično znanstveno in praktično reševanje šolskih in obćih vzgojnih problemov.

Kljub temu pa so navori slovenskih oblasti bili v preteklem letu v smeri ozdravljenja in napredka našega šolstva sploh veliki, tako da moremo tudi iz senćnih ugotovitev izluščiti vstajajoćo svetlobo in zaklicati: Dani se — tudi slovenskemu šolstvu in vzgojstvu!

Iz društva

Božićni zbor Slomškove družbe

V dnevih 27. in 28. decembra 1937 je imela Slomškova družba svoje obićajno božićno zborovanje, združeno z versko-kulturnim tećajem. Kljub skrajšanim poćitnicam se je udeležilo dvodnevneća tećaja neprićakovano lepo število ćlanstva.

V ponedeljek 27. t. m. ob 9 je bila v franćiškanski cerkvi sv. maša za zaćetek. Ućitelji in ućiteljice so prepevali med sv. mašo prelepe božićne pesmi. Po sv. maši so vsi odšli v franćiškansko dvorano.

Predsednik Štrukelj je uvodoma pozdravil vse tovarišice in tovariše od blizu in daleć, ćastite sestre, gć. okrajne šolske nadzornike in zastopnike raznih sorodnih organizacij. Zastopani so bili: Krščanska šola po dr. Dermastiji. Katehetsko društvo po dr. Fajdigi in svetniku Čadežu, Izseljenska zbornica je bila zastopana po referentki Sušteršićevi. V lepem številu so bili zastopani tudi duhovniki, profesorji in ućitelji meščanskih šol. Imenoma je pozdravil predsednik zastopnika banske uprave ban. šol. nadzornika Jeglića, po katerem se je opravićil g. naćelnik dr. Sušnik, banski prosvetni inspektor Bajuk pa je poslal pozdravno pismo. Viharno pozdravljen je bil tudi g. minister dr. Krek, ki je pristvoval dopoldanskim predavanjem in se živo zanimal za debato.

Katoliška akcija in ućiteljstvo

Prvo predavanje je imel prof. dr. Fajdiga: »KA in ućiteljstvo«. Uvodoma je popeljal poslušalce v razne drćžave, ki imajo že KA popolnoma urejeno, ter je z besedami papeža Pija XI. razvijal štiri znake KA: da je akcija laikov, apostolska akcija laikov, organiziran apostolat laikov, pod vrhovnim vodstvom cerkve. V kratkih potezah je podal delo belgijskeća žosima, ki se zavzema zlasti za gibanje KA med delavci. Ućgotovil je, da more le ćlan eneća stanu v svojem stanu kot neposrednem okolju apostolsko delovati. Absolutna zvestoba stanovskeća gibanja je najvaćnejše za apostolat. Pokazal je žgoće potrebe naše dobe in našeća okolja, ki nujno zahtevajo zopetneća pokristjanjenja. Temu delu se morejo pridrućiti v svojem stanu tudi ućitelji; ućiteljice imajo že cerkveno potrjeno KA, v kateri pridno delajo. V debati, ki se je razvnela in so se je udeležili: Pećjak, Labernik, Golobić in dr., je izzvenela zahteva apostolata tudi med ućenci, kjer naj ućenec vpliva na ućenca. Smisel za KA naj bi se širila tudi po podrućnicah Slomškove družbe in naj bi bila stalna misel vseh zborovanj.

V kratkem, zgošćenem, silno toplem referatu je podala gćć. Sušteršićeva željo Izseljenske zbornice, naj bi katoliško ućiteljstvo po svojih najboljših moćeh skrbelo za to, da bi mladina, naša slovenska mladina za mejami ne propadla. Da bi vsi delali za izseljensko mladino, je treba, da se na vsaki šoli ustanovi izseljenski odsek.

K temu so se oglasili lazarist Čontala, Valjavec, Hafnerjeva, ki so podali nekaj dodatnih misli in dali navodila za lokalno delo v korist izseljencem.

Potreba notranje obnove

Drugo predavanje je imel semeniški spiritual dr. Kraljič »Potreba notranje obnove«. Razvil je trojno človekovo življenje: telesno, duševno in duhovno ter se je pomudil nadalje pri zadnjem z zahtevo, da se moramo vsi vrniti k nadnaravnemu življenju. Nauk in zveličavna sredstva Cerkve moramo hvaležno sprejeti. Vso kulturo nam je dala cerkev. Kultura je krščanska. Da se odzovemo klicu cerkve po KA, je nujno potrebno, da sami sebe najprej prenovimo. V dobi prvega krščanstva, prav ob Kristusovem času, so bili vsi Zveličarjevi sodelavci laiki. Povratak k tem prvim krščanskim časom, je klic nam vsem, zlasti vzgojiteljem, ki imajo največ priložnosti in dolžnosti, da vzgajajo trojno življenje v otroku, od katerih je duhovno najvišje.

O spornih nespornih vprašanih krščanske vzgoje

Predavanje je bilo tako močno, da je izključilo vsakršno razpravo o nadaljnjem in se je takoj pričelo tretje predavanje ravnatelja dr. Capudra »O spornih nespornih vprašanih krščanske vzgoje«. To predavanje je bilo praktično nadaljevanje prejšnjega. V svojih izvajanjih se je dotaknil onih vprašanj vzgoje, ki so za katoličana absolutno nesporna, a jih mnogi vendar oporekajo. Zunanje sile hočejo vsiliti marsikaj, kar je človeku kot katoličanu nemogoče sprejeti. Tako postopanje je za nas same težavno, ker nam zastira jasnost in nas tako delo lahko zanese na stranska pota. Govoril je o pravici in dolžnosti družine za vzgojo in kako se po mnogih državah omejuje ta pravica. Enako pravico kakor družina ima tudi Cerkev, kateri pa se tudi ta pravica omejuje. Iz papeške okrožnice o vzgoji je izvajal nadaljnje trditve in zahteve, se pomudil pri konkordatu, ki je zavrnil šolski monopol, ki ga je papež proglasil za škodljivega ter ga je obsodil. Ustava iz leta 1931 pravi, da se morejo tudi privatne šole ustanavljati. S tem je dana marsikje prilika za krščansko vzgojo, ki jo starši po vsej pravici zahtevajo za svoje otroke. Dotaknil se je tudi še raznih načinov izvajanja načel, ki so v zakonih in so marsikje nevarni vzgoji. Za nas katoličane je važno, da se ves pouk grupira okoli veronauka. Na kratko je tudi še omenil učne knjige, ki so po večini materialistično usmerjene, vprašanje koedukacije i. dr., kar vse je stavil na papeževa izvajanja v vzgojni okrožnici. Za delo učiteljev v prosvetnih društvih in pri izvenšolskem delu sploh, je priporočal vsem okrožnico sv. očeta o vzgoji, ki bo v vsakršnih dvomih najboljša svetovalka.

V debato o tem predavanju so posegli: Labernik, Horn, Kopriva, Prislan, Erjavac i. dr. Debata je pokazala potrebo vzgojnih tednov za starše ali stalnih vzgojnih tečajev, ki naj jih prirejajo podružnice Slomškove družbe. Isto tako je utemljila tudi potrebo reforme učiteljskih.

S tem je bilo dopoldansko delo gotovo.

Družina — vzgojna zajednica

Prvo predavanje popoldne ob 3 je imela prof. Labernikova »Družina kot vzgojna zajednica«. Pokazala je, katere družinske vrline jo usposablja za vzgojno delo, ki naj pripravlja za življenje: ljubezen, zaupanje, sočutje, čut odgovornosti, avtoriteta, vodstvo staršev, samostojnost, soglasje v družini, prijeten dom, skupno ognjišče, število otrok, osebna vrednost zakoncev, notranja moč vzgojitelja. Za pravo družinsko življenje je nujno potrebna vzgoja bodočih mater. Ker pa je družina zaradi sodobnih razmer izgubila svojo moč, ker je njena skupnost razrušena in sta oče in mati vsa zatopljena v pridobitno delo, trpi vzgoja in izginja vzgojni družinski vpliv. Okrožnici sv. očeta o zakonu in vzgoji nam vsem naložena dolžnost, naj storimo vse, da postane družina zopet to, kar je bila in mora biti.

Nova socialna vprašanja

Za njo je govorila prof. Slaparjeva »Nova socialna vprašanja«, ki jih je povzela po letošnjem kongresu za socialno delo v Parizu. Čez 30 narodnosti je iskalo v anketah rešitev težkih socialnih vprašanj, ki nastajajo v sedanjem času zaradi povsem novega umevanja družine in vzgoje. Ker v družini matere nihče ne more nadomestiti, je nastalo gibanje »Mater družini!«. Ker pa so vse te sodobne razrvane razmere krive, da se mora mati vedno bolj baviti z delom tudi izven doma, je treba, da se socialno stanje družin popravi s primernimi socialnimi in zakonskimi reformami. Pri tem delu naj inteligenti, zlasti učitelji in učiteljice, pridno pomagajo. Z budnim očesom naj razmotrivajo težka socialna vprašanja svoje najbližje okolice ter s skupnim delom pripomorejo, da se vzpostavi normalno družinsko življenje, da se uzakonijo le taki zakoni, ki bodo varovali družino, ščitili delavstvo, reformirali šolo itd., da bodo ta socialna vprašanja našla pravilno rešitev. Zlasti učiteljici na deželi se nudi čim več prilike za izobrazbo ženstva, ki mora tudi samo sodelovati, ko gre za tiste zahteve, ki bodo ohranile dom in rod in ženske pravice.

Obema predavanjema je sledila debata, v katero so posegli: Pečjak, Kopriva, Vider, Jevnikar, Rusijan, Japelj, Slapar, Lavrič. Iz debate je izšla zahteva, da se učitelj in učiteljica zlasti zanimata za šoli odraslo mladino. Prav ta doba je za otroka največje važnosti, pod kakšen vpliv pride. Važno je tudi, da je vzgoja, domača, šolska in izvenšolska, taka da otroka pripravi, da, ko pade, ne kloni, temveč zna tudi stati. Pri tem se je varovati vsake indiferentnosti in povedati, da je edino prava pot krščanska vzgoja. V tem oziru naše nadaljevalne šole mnogo lahko store, pa tudi, ko zapusti fant in dekle šolo in nadaljevalno šolo, naj ohrani še stik s svojimi vzgojitelji-učitelji. Otroci naj imajo v svojih starših tudi zgled za javno delo. Pred razhodom s popoldanskega dela je Ojstriševa apelirala na tovariše in tovarišice, naj se za petje pri prireditvah Slomškove družbe vedno odzovejo, da bodo te prireditve, zlasti pa sv. maše, čim lepše.

V večernih urah je bil prijateljski sestanek v verandni dvorani »Uniona«.

Drugi dan, 28. decembra, je kot prvi predaval msgr. dr. J. Debevec

»O katoliški literaturi«

Od skrajnega severa do skrajnega juga je povedel poslušalce po vseh deželah, kjer delujejo katoliški pisatelji in pesniki. Pomudil se je nadalje pri Slovanih. V drugem delu svojega predavanja je pokazal, v čem spoznamo katoliški spis. Ves spis mora prešinjati katoliška misel. V tretjem delu je pokazal, kako pospešujemo katoliško literaturo. Zelo živahna debata je pokazala, kako potrebno je bilo to predavanje in kako potrebna je tudi zahteva zborovalcev, naj bi vendar katoliško časopisje priporočalo res samo katoliške knjige. Stanovski in strokovni časopisi pa imajo dolžnost, da v svojih čitateljih vzgajajo pravilno presojo, da se vsak sam lahko odloči, katera knjiga je dobra, katera slaba.

Drugo predavanje je bilo

»O tisku Slomškove družbe in posebej mladinskem tisku«

Predaval je ravnatelj Pečjak. Iz nalog Slomškove družbe se kaže tudi potreba naše literature. Kakor temelji Slomškova družba na katoliških načelih, tako tudi njen tisk. To načelo in to smer ima glasilo Slomškove družbe, Slovenski učitelj, ki je katoliškemu učitelju prijatelj in svetovalec ter goji tovariško povezanost. Prav tako pa mora Slomškova družba skrbeti tudi za mladinsko literaturo, mladinsko knjižnico in za dobre šolske knjige. Treba pa je tudi nekega glasila, knjižice in karkoli že, ki naj bi vezala dom in šolo, učiteljstvo in starše. Tozadevno lahko vsi člani sodelujejo, ko obravnavajo aktualna vprašanja iz vzgoje ter jih

posvete staršem v vzgojni knjižnici, ki jo bo izdajala Slomškova družba. Pa tudi za šolske knjige je treba skrbeti, da bodo primerne in res dobre. Zelo obsežna debata, ki je sledila temu predavanju in so se je udeleževali: Vider, duh. svet. Čadež, Rupret, Kopriva, Erjavec, Skebe, Horn, je popolnoma razjasnila potrebo, pa tudi mnoge delavce za to delo.

Prof. Bitenc je predaval

»O pomenu in namenu ZFO«.

V današnjem času se vse tepe za mladino. Ta boj pa je v znamenju za Boga in proti Bogu. Kot katoličani smo dolžni, da ohranimo mladino Bogu in narodu. Naša dolžnost je, da pomoremo mladini do dovršenih značajev, za kar črpamo iz Boga, iz resnice, lepote in pravice. Vsem tem težnjam odgovarja ZFO s tem, da skrbi za нравstveno, umsko in telesno vzgojo. V nadaljnjem je razložil, na kakšen način ZFO vrši to trojno vzgojo.

Prof. Žitko pa je govoril

»O vzgoji in prosvetnem delu v ZFO«.

Razložil je snov za vzgojno in prosvetno delo za eno štiriletko in programe za fantovske sestanke.

Daljša debata, ki se je razvila po obeh predavanjih, je pokazala, da v resnici vsa društva slone na učiteljstvu. Ugotovilo pa se je tudi, da so fantovski odseki in dekliski krožki stržen slovenstva in da je delo učiteljstva med slovensko mladino most, ki premosti prepad med šolo in domom. Oba govornika sta tudi razjasnila marsikatero vprašanje, ki glede prosvetnega dela med mladino še ni bilo jasno. Zborovalci so bili predavateljema zelo hvaležni za izčrpna predavanja.

Ker je bila ura že precej čez poldne, je morala nadaljnja debata izostati.

Predsednik se vsem zborovalcem, predavateljem in gostom iskreno zahvali za sodelovanje in izrazi željo, da bi učitelji vso prekornostno snov, ki so jo prejeli na tečaju, pridno uporabljali. Zaradi stikov in tesnejše povezanosti s članstvom po podružnicah prosi, da se podružnice čim pogosteje oglašajo, da bo tako naše delo strnjeno in bo obrodilo čim več sadov. Na veselo svidenje o veliki noči!

V popoldanskih urah je bila seja podružničnih predsednikov.

A. L.

Na vprašanje, kakšno stališče zavzamemo v glavnem odboru Slomškove družbe do kluba JRZ učiteljev, odgovorimo, da se strinjamo z novoletnim pozivom našega škofa Gregorija Rožmana, ki pravi slovenskim katoličanom: Bodite edini! In dalje piše: »Za novo leto 1938 želim nam katoliškim Slovencem edinstvo, da bi, trdno med seboj povezani, se v novem letu skupnemu cilju vsaj za korak približali.

Slovenci imamo to slabo lastnost, da si svoje itak malo številne sile cepimo s tem, da ustanavljamo brez potrebe preveč raznih organizacij in društev v isti namen. Manjka nam požrtvovalnosti s širokim razgledom na skupni cilj. In zaupanja v vodstvo imamo premalo, pa si skuša ustvariti svoj krožek, kdor misli, da skupno vodstvo premalo upošteva njegove predloge in načrte. Pa se z manj dobrim načrtom doseže večji uspeh, ako se ga oklenejo vse razpoložljive sile in ga v sporazumni ljubezni in navdušenosti izvedejo, kakor če se razcepimo po raznih »najboljših« načrtih v male skupinice.

Sovražniki božji so navzlic globokim medsebojnim razlikam ustanovili enotno fronto. Papež nas ponovno, zlasti v pismu mednarodnemu kongresu

Kristusa Kralja v Poznanju, opominja in roti, naj zapostavimo vse različnosti, pa se združimo v močno edinstveno fronto zoper odkrito in prikrito brezboštvo. V novem letu si podajmo roke in sklenimo svoje vrste — to je zahteva časa. V časovnih zahtevah in potrebah pa se javlja volja božja sama.« Tako škof. In mi smo z njim.

Beleške

Občevalni jezik med Slovani. Kadar pridemo Slovani skupaj (na kakih kongresih ali podobno), moramo vedno znova ugotoviti, da se ne razumemo med seboj. To ni čudno, saj bi se n. pr. tudi Nemci ne razumeli med seboj, če se ne bi v šolah naučili skupnega pismenega jezika, tako različna so njihova narečja. A kateri naj bo občevalni jezik med nami Slovani ob takih prilikah? Ali naj bo to nemščina ali francoščina, ali ruščina, ali pa naj vsak Slovan govori v svojem jeziku? Ali naj se vsak šolan Slovan nauči vseh slovanskih jezikov? To je v splošnem enostavno nemogoče. Kaj torej? Gotovo bomo za medsebojno sporazumevanje dali prednost pred nemščino ali francoščino kakemu slovanskemu jeziku, ki naj bi se ga učili vsi Slovani, ki jim je omogočen daljši študij. Za esperanto tudi niso vsi navdušeni. Izmed slovanskih jezikov pridejo v poštev kot občevalni jezik med Slovani samo jeziki večjih slovanskih narodov. Najbolj primeren bi pač bil ruski jezik kot jezik največjega slovanskega naroda. Tudi se smatra ruski jezik za jako lep jezik. Težava je v tem, ker z Rusi nimamo nobenih stikov. Rusi so nam najbolj oddaljeni slovanski narod in na Ruskem vlada boljševizem. Dokler vlada na Ruskem boljševizem, ni misliti na kake intimnejše zveze in stike z Rusi v Rusiji. Za Slovane, ki pišejo v latinici, je znatna ovira tudi cirilica, ki se je Rusi trdovratno oklepajo. Drugi največji slovanski narod so Poljaki, ki imajo tudi močno državo. Če se bo Poljakom posrečilo ohraniti svojo močno državo, zlasti tudi izhod na morje, potem ima brezdvomno Poljska še veliko bodočnost. Poljaki so zdrav, čvrst narod, ki ima obširno ozemlje in se hitro množi. Ali bi ne bilo torej v danih raz-

merah umestno, da bi se Slovani bolj intenzivno učili poljskega jezika? Res je, da Poljaki ne iščejo posebno intenzivno zvezo z ostalimi slovanskimi narodi, toda kdo ve, če se to ne bo izpremenilo? Bog daj! Saj bo tudi njim v korist. V. Č.

»**Koroška — zemljepisna in gospodarska enota.**« Nemci so ob plebiscitu rekli in še zdaj pri vsaki priliki poudarjajo, da je Koroška zemljepisna in gospodarska enota in da se torej ne sme razdeliti. Na to je treba reči: Bivša Ogrska je bila tudi lepa geografska in torej tudi gospodarska enota — in vendar je razpadla, ker ni bila narodnostna enota. Zemljepisne enote so nekaj mrtvega, narodnostne enote so nekaj živega. Ko je razpadla narodnostno tako pisana bivša Ogrska, so dobili tudi Nemci svoj del (Gradiščansko) in — niso se ga branili. Kar je bilo prav na Ogrskem, zakaj naj bi ne bilo prav na Koroškem? Narodnostna enota je višja in pomembnejša in torej merodajnejša enota nego zemljepisna enota.

Koliko imamo dežela, ki tudi miso zemljepisne enote! Zakaj spada Lungau pod Solnograško, ko vendar zemljepisno spada pod Štajersko? Nizke Ture bi bile vendar tako naravna meja med Štajersko in Solnograško. Tako bi vse porečje zgornje in srednje Mure spadalo pod Štajersko. In nemška Štajerska sama tudi ni nikaka geografska enota. Prav lahko bi se ozemlje severno od Nizkih Tur priklopilo Zgornji Avstriji. Ali pa bi se potegnila meja preko Glinskih Alp (Glein A.) mimo Leobna in Brucka na M. proti Semeringu. Že v preteklosti so se tvorile dežele, ki niso nikake geografske enote. Zakaj bi se sedaj ne, ko so železnice preluknjale gorovja in ko letijo zrakoplovi preko najvišjih gor?

In na Tirolskem! Ali ni meja preko Brennerja lepa naravna meja? In vendar Nemcem ta meja ne ugaja posebno. Oni si želijo na Tirolskem narodnostno mejo kot deželno in državno mejo, čeprav bi taka Tirolska ne bila nikaka zemljepisna enota.

In Koroška! Kako enoto tvori n. pr. Mölltal s Podjuno? Lienz na Tirolskem je gospodarsko središče za zgornjo dravsko dolino, Podjuna pa je imela, predno so potegnili sedanje državne meje, zelo živahne gospodarske stike s Spodnjo Štajersko. V času pred plebiscitom so postale Jesenice takoj gospodarsko središče za Zg. Rož. Saj je s Podrožice (postaja za Št. Jakob v Rožu) do Jesenic po železnici komaj dober četrt ure daleč.

Nemška Koroška je z dvema železnicama zvezana z dolino reke Mure: Breže - Neumarktl, Vošperk-Zeltweg; z železnico pod Visokimi Turami je zvezana s Solnograško; z železnico po dolini Drave pa s Tirolsko. Torej dovolj zvez za gospodarsko povezanost nemškega sveta. Poleg tega so v najnovejšem času zgradili prvovrstne avtomobilske ceste preko Visokih Tur nad Sveto Krvjo med Koroško in Solnograško ter preko Pake med Vošperkom in Gradcem.

Nemška Koroška je torej dobro zvezana z ostalim nemškim svetom.

In Slovenski Korotan — kakšno lepo geografsko enoto tvori! Dobrač—Sveta Helena—Svinja planina—Košenjak. To slovensko ozemlje je odprto proti slovenski Štajerski in je zvezano z ostalo slovensko zemljo z železnicami: Celovec—Maribor in Podrožica—Jesenice; poleg tega še s cestami preko Korenskega sedla, Ljubelja in Jezerskega vrha. Ne smemo tudi pozabiti železnice in ceste: Beljak—Trbiž.

Za tem neprestanim nemškim poudarjanjem o enotnosti Koroške se skriva samo nemška oblastizelnost, nemški imperializem, ki za vsako ceno zahteva zase celo Koroško. Ob vsaki obletnici koroškega plebiscita koroški Nemci pišejo in govorijo, kakšno geografsko in gospodarsko enoto tvori Koroška in da se vekomaj ne sme razdeliti. Mi pa pravimo: Geografska enota Koroške je nekaj mrtvega, slovenski narod pa tvori

živo enoto in to je neprimerno več nego zemljepisna enotnost Koroške! Razsekali so živo enoto slovenskega naroda, potegnili so meje skozi živo telo slovenskega organizma: skozi živo meso našega naroda; razdružili so, kar je Bog združil!

K. S.

Nadškof dr. A. B. Jeglič, nabiralec narodnih pesmi. Ko je odbor Slovenske matice v Ljubljani nekoč pričel zbirati narodne pesmi, je bil med prvimi nabiralci tudi mladi Anton Jeglič iz Begunj na Gorenjskem. Te narodne pesmi so zaznamovane »iz begunjske okolice« in spadajo med one, ki imajo pripovedno vsebino, t. j. ostanki junaških pesmi. Uredil je slovenske narodne pesmi dr. K. Štrekelj pri založbi Slovenske matice od l. 1895. dalje. Jegličeva prva pesem je »Lavdon«, natisnjena v zbirki pod št. 28. Urednik pripominja, da očitno nekaj pesmi manjka. Nadaljnja je št. 55 »Deklica vojak«. Pozneje so še št. 63, 170, 298 in 447. Te pesmi so v I. delu splošne zbirke in je večkrat pripomenjeno, da jih hrani Slovenska matica. Po Jegliču zapisane pesmi so še v poznejših delih tega velikega zbornika uvrščene; tako sta v IV. snopiču (konec I. zvezka) št. 630 in št. 975, in v XV. snopiču št. 8218 in št. 8257, vendar jih tu nisem dalje zabeležil. F. L.

Življenjepis Mine Jeglič roj. Tomec. V ženskem listu »Vigred« 1937, št. 8, se začenjajo članki Narta Velikonje: Mina Jeglič roj. Tomec. Ti članki so prav lep življenjepis matere velikega pokojnika dr. A. B. Jegliča. Takrat še ni bila Gorenjska tako znana. Ženske niso bile odvisne od dnevnih mode, ker ni nihče kupoval svojih potrebščin »na obroke«, zato ženske oblek niso nosile samo nekaj tednov, temveč se je marsikaj dedovalo od roda v rod. Včasih ni človek tako naglo živel, kakor živi danes. Vtisi se niso tako hitro menjavali in lahko se je vse bolj premozgalo, presodilo in ocenilo. Iz teh zapiskov vidimo, kako je bil povsod drugačen red. F. L.

Slomškova mati Marija roj. Zorko. V letošnji »Vigredi« št. 1 čitamo članke, ki jih priobčuje prelat dr. F. Kovačič o materi A. M. Slomška. Iz teh bomo videli razne rodoslovne podatke in druge okoliščine iz takratnih dni. F. L.

Univerze v nacionalni Španiji. Zastopniku ameriške časnikarske agenture je dal general Franco takole razlago o svojih načelih:

»Mi branimo krščansko Cerkev; prizadevamo se za socialno blaginjo, držec se naukov katoliške Cerkve. Nova država bo razveljavila postave, ki so prepovedovale cerkvene, vzgoji služeče re-dove; prav tako ukaze, ki so zaplenjali cerkveno imetje in odpravili jezuitski red. Cerkevna poslopja bodo vrnjena Cerkvi, duhovniki bodo svobodno razpolagali s sredstvi, ki so potrebna pri izvrševanju duhovskega poklica. Na vseh univerzah bo vpeljano poučevanje višjega verskega nauka. Za posebno katoliško univerzo ne bo treba skrbeti, saj bodo vse naše univerze katoliške in imele v učnem načrtu višji verski pouk s filozofskim značajem.«

General Franco je poudaril, da hoče novi Španiji preskrbeti strokovnjakov, ki so izšolani na modroslovnem in verskem temelju. »So ljudje, ki mislijo, da je versko-nravana vzgoja, največja kulturna potreba človeka, samo za otroke, in naj se neguje samo v osnovnih, kvečjemu še v srednjih šolah. Tako se zgodi, da mnogoteri ob svoji polnoletnosti mislijo, da so ti nauki samo »pripovedke«, »stvari za male angele«, »tvorba otroške domišljije«.

Velike univerze znamenitih narodov imajo oddelke in stolice za bogoslovje, verstvo in verstveno zgodovino. Tako bo tudi na španskih univerzah...«

A. Čadež.

Žaromet na šolstvo v Sovjetiji. Pariška »Revue des deux mondes« od srede septembra 1937 opisuje sedanje šolske razmere in omenja, da se v sovjetskih šolah še celo zgodovina poučuje po načelih integralne teorije o razrednem boju. Učenci zvedo od svojih učiteljev, da velikih vojskovodij in državnikov sploh ni bilo, da so to samo produkt »meščanske domišljije«; samo množice so, ki ustvarjajo zgodovino.

Značilno je, kako obravnavajo v ru-skih šolah zgodovino raznih ruskih pisa-

teljev in pesnikov. Gorki — no, tega še nekako priznavajo, četudi je bil malo-meščanskega duha. Puškin, ki je bil v carski dobi trikrat v pregnanstvu, uživa brezpogojno priznanje. Turgenjeva označujejo kot »ideologa nižjega plemstva«. Lermontov, Dostojevski in Gogol so slovstveniki, »ki jih je treba previdno uživati«.

Kakšni so uspehi na sovjetskih šolah? Nekoliko vpogleda nudi statistika, ki pravi, da je v Moskvi 64.000, v Lenin-gradu pa 62.000 takih »odličnjakov«, ki morajo razred ponavljati. 3000 je bilo še bolj temeljitih gojencev, ker so ostali v istem razredu po 3 leta, nemalo pa celo po 5 let. Neki sovjetski časopis je bil tako hudomušen, da se je drznil vprašati: »Dovolite, tovariši profesorji, da vprašamo: koliko petletk bo še treba, da se končno otrok navadi brati in pisati?«

Tudi to je znano, da analfabetizem sila narašča. V okraju Kokandu, ki ima 3 milijone prebivalcev, ni nič manj kot 700.000 nepismenih.

A. Č.

Žilavost v delu za zasebno šolstvo ameriških katoličanov je treba občudovati, saj imajo vzorno zgrajen načrt za vzdrževanje in izpopolnjevanje svojih šol od najnižje šole pa do univerze. Katoliško vseučilišče v Washingtonu praznuje prav sedaj že 50 letnico obstoja. »Catholic Directory« za leto 1937, poroča, da je lani (1936.) število katoliških univerz in kolegijev v Združenih državah porastlo od 191 na 199; katoliške akademije in kolegiji za žensko mladino so pa dosegli že število 669. Katoliške srednje šole, ki so v zasebnih rokah, so imele isto leto 207.767 učencev in učenk. Ameriški katoličani so lahko in so tudi ponosni na svoje šole, saj morajo zanje žrtvovati vsako leto velikanske vsote, pa to tudi z občudovano pripravljenostjo store.

Prezreti se pa ne sme, da nasproti tem stoje državne šole, ki so popolnoma brez verstva, kar povzroča, da se v njih odgaja mladina, ki je v versko-nravnem pogledu zelo zanemarjena. Tej okolnosti pripisujejo nenavadno veliko število kri-

minalnih tipov vprav med mladimi ljudmi širne Amerike. V ameriških zaporih je, kakor poroča »Osservatore Romano«, 700.000 mladoletnikov, ki po večini nikdar niso nič slišali o krščanskem nauku. To so pač senčnate strani ameriškega državnega šolstva, kar uvidevajo skoraj vse veljavne osebnosti; zato so pa klici in zahteve, naj se zopet uvede poučevanje verskih resnic v javne šole, čimdalje glasnejše. Tudi ondotno učiteljstvo je prepričano, kakor je razvidno iz javnih razprav, »da je versko poučevanje za utrjevanje značajev neobhodno potrebno«.

A. Č.

Usodno nazadovanje. Na Dunaju se pozna zlasti pri šolstvu, kako silno pojemajo število rojstev. V tem šolskem letu je vpisanih na dunajskih šolah 115.526 učencev in učenk. Velika številka! Toda za 8400 manjša kot leta 1936-37. Zaradi tega je bilo 263 razredov odveč in so se morali opustiti. Žalostna prognoza za učiteljstvo, ki ostaja brez zaposlitve.

A. Č.

Kaj je kulturni boj? V Nemčiji ga imajo. Kako ubijajo kulturo, o tem se lahko prepriča vsakdo, če količkaj zasleduje poročila o ukrepih rajhovske vlade. Kulturni boj tudi učiteljskim krščanskim organizacijam ne prizanaša. Dne 1. julija 1937. je bilo razpuščeno »Društvo katoliških učiteljic na Bavarskem«, novembra 1937. je zadela ista usoda »Zvezo krščanskih učiteljskih organizacij« v Nemčiji. Ustavljena je tudi zadnja revija katoliških učiteljev v Nemčiji »Die katholische Schulzeitung«.

A. Č.

Slušatelji na dunajskih ljudskih visokih šolah. Na dunajskih ljudskih visokih šolah je bilo v preteklem letu 21.000 slušateljev, kar je zelo razveseljivo dejstvo. 2700 oseb je obiskovalo znanstvene tečaje, 3500 za tuje jezike, 2000 trgov-

ske, 1300 ženske, 660 umetniške, 600 telovadne, 2860 se je učilo, pelo, igralo, potovalo v strokovnih skupinah in 3550 brezposelnih je obiskovalo predpoldanske tečaje. Veliko tisoč je torej po svoji moči in truda polnem delu v delavnici in biroju obiskovalo še ljudsko visoko šolo, veliko tisočev jih pa še drugod išče uteho v koristih proti brezposelnosti. Tu so ljudje iz vseh ljudskih slojev, mladi in sivoglavi. Stopnjevanje vstopnic omožga vsakemu, da se tu vpiše. Tudi za novo zimsko polletje, ki se pričinja 4. oktobra, je pripravljeno polno raznovrstnih vstopnic in olajšav za vajence in druge, celo za družine. Kdor hoče ob sklepu napraviti kak izpit, dobi na željo spričevalo. Znanstvene knjige se kot pomožne knjige rade izposojajo. — V temeljnih tečajih se lahko ponavlja pravopis in dobro govorjenje. Med številnimi uvedbami za občo izobrazbo so tečaji o svetovni zgodovini, svetovnem gospodarstvu, nemški literaturi, glasbi, zemljepisju, fiziki, pa tudi o »praktični filozofiji za vsakdanjost«, o zakonih pravega »mišljenja«, »človekoznanstvo«, »geografija«, »družabno modroslovje od antike do sedaj«. — Značilnost dunajskega dialekta se spoznava že v šestih predavanjih, o »praktičnem novodobnem stanovanju« govori inž. J. Weeh, goji se narodni ples in domača glasba. Erwin Lahn pripoveduje o času postanka zemlje do pračloveka, a tudi težje stvari o trigonometriji, enačbah in drugih matematičnih problemih, ki imajo tu vedno slušatelje. Gospa dr. Ceranke vodi v žensko higieno, docent dr. Hofstätter v aktualna medicinska vprašanja. Prijatelja vrtov zanimajo tečaji vrtnega arhitekta Krebsa »Kako napravim in zasadim svoj vrt?« in o sadjarstvu. Poleg teh oddelkov so še posebne strokovne skupine za jezike in druge praktične tečaje. F. L.

Naznanilo upravnistva. Tej številki je pridejana poštna položnica, ki se naj uporablja za plačilo naročnine, v kolikor še ni plačana, za »Slovenskega učitelja«, ki znaša 50 din.

Vse člane in članice Slomškove družbe prosimo, da vplačajo naročnino za »Slovenskega Učitelja« čimprej potom priložene poštna položnice. Članarino za Slomškovo družbo naj pa pobero na podružničnih zborovanjih podružnični blagajniki.

